REVIEW OF PERSONAL DATA PROTECTION SUPERVISION IN LITHUANIA IN 2021

2021 METŲ ASMENS DUOMENŲ APSAUGOS PRIEŽIŪROS LIETUVOJE APŽVALGA

VALSTYBINĖ DUOMENŲ APSAUGOS INSPEKCIJA

ŽURNALISTŲ ETIKOS INSPEKTORIAUS TARNYBA

REVIEW OF PERSONAL DATA PROTECTION SUPERVISION IN LITHUANIA IN 2021

2021 METŲ ASMENS DUOMENŲ APSAUGOS PRIEŽIŪROS LIETUVOJE APŽVALGA

2022 VILNIUS, LIETUVA

LT

Lietuvoje asmens duomenų apsaugos priežiūros veiklą vykdo dvi institucijos – Valstybinė duomenų apsaugos inspekcija ir Žurnalistų etikos inspektoriaus tarnyba, kai asmens duomenys tvarkomi žurnalistikos arba akademinės, meninės ar literatūrinės saviraiškos tikslais. Atsižvelgiant į tai 2021 metų asmens duomenų apsaugos priežiūros Lietuvoje apžvalgoje pateikiama abiejų institucijų informacija.

EN

Personal data protection supervision activities in Lithuania are carried out by two institutions – the State Data Protection Inspectorate and the Office of the Inspector of Journalist Ethics when personal data are processed for the purposes of journalistic, academic, artistic or literary purposes. According to this, The Review of the Personal Data Protection Supervision in Lithuania in 2021 contains information from both institutions.

TURINYS / CONTENT

2021 m. VALSTYBINĖS DUOMENŲ APSAUGOS INSPEKCIJOS ASMENS DUOMENŲ APSAUGOS PRIEŽIŪROS LIETUVOJE APŽVALGA 4

VALSTYBINĖS DUOMENŲ APSAUGOS INSPEKCIJOS VADOVO ŽODIS 5
VEIKLOS PRIORITETAI 6
KONTEKSTO ANALIZĖ 8
STRATEGINIŲ TIKSLŲ ĮGYVENDINIMAS 10
VYRIAUSYBĖS PROGRAMOS ĮGYVENDINIMAS 11
DUOMENŲ APSAUGOS VALDYMO PROGRAMOS ĮGYVENDINIMAS 12
VERTINIMO KRITERIJŲ PASIEKIMAS 12
ŪKIO SUBJEKTŲ IR KITŲ DUOMENŲ VALDYTOJŲ PRIEŽIŪRAI 12
TARPTAUTINĖ VEIKLA 16
VISUOMENĖS INFORMAVIMAS, ŠVIETIMAS IR KONSULTAVIMAS 17
„SOLPRIPA 2 WORK“ PROJEKTAS 18
TEISĖKŪRA ASMENS DUOMENŲ APSAUGOS SRITYJE 19
DUOMENŲ APSAUGOS PAREIGŪNŲ SKYRIMAS LIETUVOJE 19
PLANUOJAMI ARTIMIAUSIO LAIKOTARPIO VEIKLOS PRIORITETAI 20

REVIEW OF PERSONAL DATA PROTECTION SUPERVISION IN LITHUANIA IN 2021 BY THE STATE DATA PROTECTION INSPECTORATE 22

WORD OF THE HEAD OF THE STATE DATA PROTECTION INSPECTORATE 23
PRIORITIES OF ACTIVITY IN 2021 24
CONTEXT ANALYSIS 26
IMPLEMENTATION OF STRATEGIC OBJECTIVES 29
IMPLEMENTATION OF THE PROGRAMME OF THE GOVERNMENT 30
IMPLEMENTATION OF THE DATA PROTECTION MANAGEMENT PROGRAMME 31
ACHIEVEMENT OF THE EVALUATION CRITERIA 31
SUPERVISION OF ECONOMIC ENTITIES AND OTHER DATA CONTROLLERS 32
INTERNATIONAL ACTIVITIES 36
RAISING PUBLIC AWARENESS, EDUCATION AND CONSULTATION 37
“SOLPRIPA 2 WORK PROJECT” 38
LAW-MAKING IN THE AREA OF PROTECTION OF PERSONAL DATA 39
APPOINTMENT OF DATA PROTECTION OFFICERS IN LITHUANIA 39
PLANNED IMMEDIATE-TERM ACTIVITY PRIORITIES 40

2021 m. ŽURNALISTŲ ETIKOS INSPEKTORIAUS TARNYBOS ASMENS DUOMENŲ APSAUGOS PRIEŽIŪROS LIETUVOJE APŽVALGA 41

ŽURNALISTŲ ETIKOS INSPEKTORIAUS ĮŽANGINIS ŽODIS 42
ŽURNALISTŲ ETIKOS INSPEKTORIAUS MANDATAS 43
SKUNDŲ CHARAKTERISTIKA 44
NUSTATYTŲ PAŽEIDIMŲ ANALIZĖ 46
KONSULTAVIMAS IR INFORMAVIMAS 48

REVIEW OF PERSONAL DATA PROTECTION SUPERVISION IN LITHUANIA IN 2021 BY OFFICE THE OF THE INSPECTOR OF JOURNALIST ETHICS 50

INTRODUCTORY REMARKS BY THE INSPECTOR OF JOURNALIST ETHICS 51
MANDATE OF THE INSPECTOR OF JOURNALIST ETHICS 52
NATURE OF COMPLAINTS 53
ANALYSIS OF BREACHES FOUND 55
CONSULTATIONS AND INFORMATION 58

2021 M. VALSTYBINĖS DUOMENŲ APSAUGOS INSPEKCIJOS ASMENS DUOMENŲ APSAUGOS PRIEŽIŪROS LIETUVOJE APŽVALGA

VALSTYBINĖS DUOMENŲ APSAUGOS INSPEKCIJOS VADOVO ŽODIS

2021 m. Valstybinė duomenų apsaugos inspekcija (toliau – Inspekcija), viena iš Lietuvos asmens duomenų apsaugos priežiūros institucijų, darbus vykdė COVID-19 pandemijos sąlygomis. Šiuo išskirtiniu laikotarpiu Inspekcija neturėjo veiklos pauzių. Pritaikius nuotolinio ir hibridinio darbo įrankius buvo tęsiamos ne tik rutininės veiklos, bet ir operatyviai reaguojama į įvairias su COVID-19 pandemijos valdymu susijusias situacijas, skubos tvarka buvo derinami teisės aktai, teikiamos nuomonės dėl galimų asmens duomenų tvarkymo sprendimų, rekomendacijos ir kita aktuali informacija.

Nors pandemija dar labiau paspartino viešojo ir privataus sektoriaus skaitmenizaciją, daugelis buvo priversti dirbti ir gauti daugelį paslaugų nuotoliniu būdu, todėl proporcingai išaugo ir tvarkomų asmens duomenų kiekiai, bet asmens duomenų tvarkymo ir saugumo reikalavimai, numatyti 2016 m. balandžio 27 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamente (ES) 2016/679 dėl fizinių asmenų apsaugos tvarkant asmens duomenis ir dėl laisvo tokių duomenų judėjimo ir kuriuo panaikinama Direktyva 95/46/EB (Bendrasis duomenų apsaugos reglamentas) (toliau – BDAR), liko tie patys ir privalomi.

Kai kurių veiklų 2021 m. Inspekcija negalėjo vykdyti pilna apimtimi, pavyzdžiui, prevencinių tikrinimų vietoje, kitos veiklos priešingai, išaugo, ypač konsultacijų poreikis, tarpinstitucinis bendradarbiavimas. Su pandemija susijusi situacija vertintina kaip rizikos veiksnys Inspekcijai įgyvendinant funkcijas. Be kita ko, kaip atskiri rizikos veiksniai 2021 m. Inspekcijai laiku vykdyti paskirtas funkcijas paminėtini darbuotojų kaita bei jų trūkumas. Nepaisant to, Inspekcija 2021 m. vykdė savo, kaip asmens duomenų apsaugos priežiūros institucijos **misiją – ginti žmogaus teisę į asmens duomenų apsaugą**.

Valstybinės duomenų apsaugos inspekcijos direktorius
Raimondas Andrijauskas

VEIKLOS PRIORITETAI

2021 m. Inspekcija įgyvendino numatytus tris veiklos prioritetus.

1 PRIORITETAS

Didinti duomenų valdytojų, duomenų apsaugos pareigūnų ir duomenų subjektų žinias, kompetenciją ir įgūdžius asmens duomenų apsaugos srityje.

Įgyvendindama šį prioritetą Inspekcija parengė aktualios metodinės informacijos lengvai prieinamu skaitmeniniu būdu, stebėjo duomenų apsaugos pareigūnų skyrimo ir įtraukimo į organizacijų veiklą tendencijas, atsižvelgdama į sektorių specifiką surengė atskirus mokymus privataus ir viešojo sektoriaus duomenų apsaugos pareigūnams. 2021 m. Inspekcija pradėjo skelbti daugiau informacijos apie Inspekcijos sprendimus, priimamus ne tik nagrinėjant skundus, bet ir atliekant tikrinimus savo iniciatyva. Taip pat pradėta skelbti informacija apie teismų sprendimus dėl Inspekcijos tirtų atvejų. Tiek Inspekcijos, tiek teismų sprendimuose pateikta informacija naudinga tiek duomenų valdytojams sprendžiant jiems kylančius asmens duomenų apsaugos iššūkius, tiek ir duomenų subjektams – vertinant su jų asmens duomenimis vykdomo asmens duomenų tvarkymo teisėtumą.

2 PRIORITETAS

Prisidėti didinant pasitikėjimą viešojo sektoriaus atliekamu asmens duomenų tvarkymu.

Didelė dalis asmens duomenų tvarkymo vyksta viešajame sektoriuje, todėl Inspekcijai savo veikloje svarbu šiam sektoriui skirti ypatingą dėmesį. Įgyvendinant šį veiklos prioritetą buvo vertinami institucijų rengiamų teisės aktų, reglamentuojančių su asmens duomenų tvarkymu susijusius klausimus, projektai. Be kita ko, pandemijos laikotarpiu Inspekcija vykdė aktyvų bendradarbiavimą ir teisės aktų rengimo procese: dalyvavo įvairiuose posėdžiuose, ekspertų susitikimuose, teikė metodinę pagalbą, platino Europos duomenų apsaugos valdybos (toliau – EDAV) parengtą aktualią informaciją. 2021 m. Inspekcija pradėjo Europos Sąjungos iš dalies finansuojamo projekto „SolPriPa 2 Work“ įgyvendinimą. Šis projektas padės institucijoms spręsti darbo santykių kontekste kylančius asmens duomenų tvarkymo klausimus. Ataskaitiniu laikotarpiu atliktos viešojo sektoriaus apklausos, kurios padėjo nustatyti trūkstamos informacijos ir žinių poreikį. Atsižvelgiant į apklausų rezultatus parengta mokymų medžiaga.

3 PRIORITETAS

Stiprinti tarptautinį bendradarbiavimą asmens duomenų apsaugos srityje.

Atsižvelgiant į tai, kad vienas iš BDAR priėmimą sąlygojusių veiksnių – nustatyta potenciali rizika, kylanti asmens duomenis teikiant į trečiąsias valstybes, todėl siekiama suvienodinti asmens duomenų tvarkymo taisykles perduodant asmens duomenis į kitas valstybes bei sukurti efektyvius tokio asmens duomenų perdavimo priežiūros mechanizmus, kurių vienas esminių elementų – valstybių narių nacionalinių asmens duomenų apsaugos priežiūros institucijų bendradarbiavimas vykdant tyrimus, susijusius su tarptautiniu asmens duomenų tvarkymu, vadinamosios vieno langelio (angl. *one-stop-shop*) procedūros[1]. 2021 m. Inspekcija dalyvavo 506 tarptautinėse bylose (iš jų 375 dėl asmenų skundų, 131 atveju dėl tyrimų, teisinių įsipareigojimų ir kitų atvejų), dėl kurių 2021 m. jau buvo priimtas 141 galutinis sprendimas. Taip pat Inspekcija atstovavo Lietuvai 250 valstybių savitarpio pagalbos atvejų.

ES valstybių narių asmens duomenų apsaugos priežiūros institucijas vienijanti EDAV – nepriklausoma ES institucija, kuri padeda užtikrinti nuoseklų duomenų apsaugos taisyklių taikymą visoje ES. Pažymėtinas ypatingas EDAV vaidmuo asmens duomenų apsaugos srityje, kadangi BDAR jai suteikta teisė oficialiai aiškinti BDAR nuostatas, šitaip užtikrinant vienodą šio teisės akto taikymą visoje ES. Vienas svarbiausių EDAV veiklos elementų – gairių, rekomendacijų ir geriausios praktikos pavyzdžių pateikimas visuomenei. 2021 m. dėl pandemijos EDAV posėdžiai ir pogrupių veiklos bei ES priežiūros institucijų bendradarbiavimas daugiausia vyko nuotoliniu būdu, buvo operatyviai sprendžiami visoms valstybėms narėms svarbūs klausimai. Inspekcija, kaip nacionalinė asmens duomenų apsaugos priežiūros institucija, taip pat yra EDAV narė, prisidedanti tiek prie pačios EDAV, tiek ir jos apie 20 įvairių pogrupių ir darbo grupių veiklos. Inspekcijos atstovai ypač aktyviai dalyvauja Atitikties, e. vyriausybės ir sveikatos pogrupyje (CEH), Tarptautinio duomenų perdavimo pogrupyje (ITS), Koordinuotos vykdymo užtikrinimo sistemos (CEF) darbo grupės, Komunikacijos tinklo, Duomenų apsaugos pareigūnų tinklo veikloje.

2021 m. atnaujintas bendradarbiavimas tarp Baltijos šalių (Lietuvos, Latvijos, Estijos) asmens duomenų apsaugos priežiūros institucijų. Keičiamasi patirtimi, bendradarbiaujama EDAV darbo grupių veikloje bendrais strateginiais klausimais nustatant Baltijos šalių poziciją, planuojami bendri sektoriniai patikrinimai.

2021 m. vykdyti prioritetai lieka aktualūs ir toliau, nes BDAR taikymo praktika dar tik formuojasi, DPO kvalifikacijos kėlimas yra nuolatinis procesas, yra būtina stiprinti tarptautinį bendradarbiavimą, jam skirti daugiau dėmesio, nes dalis priežiūros institucijos funkcijų, numatytų BDAR, dar tik bus pradėtos vykdyti, be kita ko, yra ir kiti reglamentai, reglamentų projektai, tiesiogiai susiję su esama, tiek su ateityje laukiančia Inspekcijos veikla.

[1] Iš esmės vieno langelio principu siekiama užtikrinti, kad organizacijos ir asmenys galėtų spręsti su asmens duomenų tvarkymu susijusius tarpvalstybinius klausimus su priežiūros institucija, įsikūrusia toje pačioje valstybėje narėje, kurioje yra jų pagrindinė buveinė (dažniausiai jų ES būstinė), taip pat, kad tokie klausimai galėtų būti nuosekliai sprendžiami visoje ES. O tai reiškia, kad priežiūros institucijos turi bendradarbiauti, kad suteiktų viena kitai susijusią informaciją ir savitarpio pagalbą, kai to prašoma. Kiekvienoje užklausoje dėl savitarpio pagalbos suteikimo turi būti pateikiama visa būtina informacija, pvz., užklausos tikslas ir motyvai. Paprastai kiekviena priežiūros institucija privalo atsakyti į užklausą nustatytais terminais.

KONTEKSTO ANALIZĖ

Asmens duomenų apsauga – tai teisinių, techninių ir organizacinių priemonių visuma, skirta apsaugoti asmens duomenis nuo neteisėto, atsitiktinio ar netinkamo asmens duomenų tvarkymo. Teisė į asmens duomenų apsaugą yra viena iš pagrindinių žmogaus teisių, priskiriamų prie modernių teisių, būdingų išsivysčiusioms šalims, ypač aktuli skaitmeniniame amžiuje, kai technologijos suteikia neribotas galimybes tvarkyti asmens duomenis dideliais kiekiais. Demokratinėje teisinėje visuomenėje svarbi pusiausvyra tarp viešųjų ir privačiųjų interesų, žmogaus teisės gauti ir skleisti informaciją bei teisės į asmens duomenų apsaugą.

Nuo 2018 m. gegužės 25 d. pradėtu taikyti BDAR iš esmės reformuota ankstesnė duomenų apsaugos sistema – persvarstytos ir naujai suformuluotos asmens duomenų apsaugos priežiūros institucijų (Lietuvos Respublikoje viena iš jų – Inspekcija) vykdomos funkcijos, išplėstas ES valstybių narių duomenų apsaugos priežiūros institucijų bendradarbiavimas, įtvirtintos naujos pareigos duomenų valdytojams ir naujos teisės duomenų subjektams asmens duomenų apsaugos srityje. Taip pat pastebėtina, kad ir kiti tarptautiniai ir ES teisės aktai, kurių pakeitimai ir įsigaliojimas siejami su BDAR ir asmens duomenų apsaugos reforma ES, numato specifines duomenų apsaugos priežiūros institucijos priežiūros funkcijas, kurios turi būti peržiūrėtos ir tinkamai įgyvendinamos. Tam tikri Lietuvai aktualūs aspektai įtvirtinti 2018 m. liepos 16 d. priimtame naujos redakcijos Lietuvos Respublikos asmens duomenų teisinės apsaugos įstatyme.

Vadovaujantis Inspekcijos nuostatais, patvirtintais Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2001 m. rugsėjo 21 d. nutarimu Nr. 1156 „Dėl Valstybinės duomenų apsaugos inspekcijos nuostatų patvirtinimo“, Inspekcija yra Lietuvos Respublikos Vyriausybės įstaiga, dalyvaujanti formuojant valstybės politiką asmens duomenų apsaugos valdymo srityje ir ją įgyvendinanti.

Inspekcijos paskirtis – prižiūrėti, kad būtų apsaugotos fizinių asmenų pagrindinės teisės ir laisvės tvarkant asmens duomenis bei sudarytos palankesnės sąlygos laisvam asmens duomenų judėjimui ES. Inspekcijos pagrindiniai veiklos tikslai:

- Dalyvauti formuojant valstybės politiką asmens duomenų apsaugos srityje;
- Vykdyti BDAR ir kitų asmens duomenų apsaugos teisės aktų stebėseną ir užtikrinti jų vykdymą;
- Kontroliuoti asmens duomenų tvarkymą;
- Įgyvendinti 1981 m. sausio 28 d. Strasbūre sudarytos Konvencijos dėl asmenų apsaugos ryšium su asmens duomenų automatizuotu tvarkymu (ETS Nr. 108) ir jos protokolų nuostatas.

Inspekcijos veikla 2021 m. buvo organizuojama vadovaujantis 2021–2023 metų strateginiu veiklos planu, patvirtintu Inspekcijos direktoriaus 2021 m. kovo 16 d. įsakymu Nr. 1T-25 (1.12.E).

Inspekcijos funkcijos neapsiriboja vien tik BDAR, Lietuvos Respublikos asmens duomenų, tvarkomų nusikalstamų veikų prevencijos, tyrimo, atskleidimo ar baudžiamojo persekiojimo už jas, bausmių vykdymo arba nacionalinio saugumo ar gynybos tikslais, teisinės apsaugos įstatyme ir Lietuvos Respublikos asmens duomenų teisinės apsaugos įstatymo taikymo priežiūra. ES teisės aktai numato, kad priežiūros institucija turi atlikti auditus įvairiose informacinėse sistemose, pavyzdžiui, duomenų tvarkymo operacijų auditą nacionalinėje Šengeno informacinėje sistemoje, Vizų informacinėje sistemoje ir kt. Be to, Inspekcija vykdo jos kompetencijai priskirtų Lietuvos Respublikos elektroninių ryšių įstatymo nuostatų priežiūrą.

Inspekcija taip pat yra viena iš institucijų, įgyvendinančių kibernetinio saugumo politiką. Ji prisidėjo prie kibernetinio saugumo sistemos Lietuvoje kūrimo priimant Kibernetinio saugumo įstatymą, toliau prisideda prie jos tobulinimo ir užtikrinimo dalyvaudama Kibernetinio saugumo tarybos veikloje, kartu su kitomis atsakingomis institucijomis rengia Lietuvos kibernetinio saugumo ataskaitą. Kibernetinis saugumas tiesiogiai susijęs su Inspekcijos atliekama asmens duomenų saugumo pažeidimų nagrinėjimo veikla, kai tiriant asmens duomenų saugumo pažeidimus prireikus bendradarbiaujama ir su Nacionaliniu kibernetinio saugumo centru.

2021 m. Inspekcija tęsė bendradarbiavimą su keliais Lietuvos universitetais. Buvo skaitomos paskaitos Mykolo Romerio universitete, dalijamasi priežiūros institucijos patirtimi ir dalyvauta įvairiuose universiteto renginiuose, pradėtas įgyvendinti informuotumo skatinimo projektas „SolPirPa 2 WORK“ dėl asmens duomenų apsaugos darbo santykių kontekste. Kartu su Kazimiero Simonavičiaus universitetu surengti mokymai viešojo ir privataus sektoriaus duomenų apsaugos pareigūnams.

2021 m. nemažai dėmesio skirta tarpinstituciniam bendradarbiavimui. Svarbu paminėti bendradarbiavimą su Sveikatos apsaugos ministerija rengiant Pakartotinio sveikatos duomenų naudojimo įstatymą. Aktyviai bendradarbiauta su Policijos departamentu. Su Teisingumo ministerija bendradarbiauta siekiant įgyvendinti Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos nuostatų įgyvendinimo plano 8.1.12 veiksmą „Įvykdyti viešąsias konsultacijas dėl Asmens duomenų teisinės apsaugos įstatymo peržiūros, siekiant įvertinti jo veikimą ir priimti Vyriausybės sprendimą dėl teisinio reguliavimo spragų panaikinimo ir ES teisės įgyvendinimo“. Kiekvieną mėnesį dalyvaujama susitikimuose su Teisingumo ministerija, kaip su politikos asmens duomenų apsaugos srityje formuotoja.

Reprezentatyvaus 2021 m. Lietuvos gyventojų tyrimo apie asmens duomenų apsaugą duomenimis, apie BDAR nustatytus reikalavimus organizacijoms ir žmonėms suteiktas teises žino 74 proc. Lietuvos gyventojų. Apie Inspekciją, kaip priežiūros instituciją, žino 60 proc. gyventojų.

Tyrimo duomenys rodo, kad 40 proc. respondentų nuomone, asmens duomenų tvarkymas COVID-19 pandemijos

laikotarpiu nepakito (2020 m. – 44 proc.), 2021 m. 6 proc. padaugėjo asmenų, manančių, kad pandemijos laikotarpiu buvo mažiau paisoma asmens duomenų apsaugos reikalavimų – 24 proc. (2020 m. – 18 proc.), 26 proc. neturėjo nuomonės šiuo klausimu (2020 m. – 26 proc.), 10 proc. mano, kad buvo labiau paisoma asmens duomenų tvarkymo reikalavimų negu įprastai (2020 m. – 12 proc.).

2021 m. Lietuvoje pirmą kartą apskaičiuotas Asmens duomenų apsaugos sąlygų lygis (toliau – ADASL[2]). Tai pirmasis sudėtinis rodiklis, skirtas įvertinti asmens duomenų apsaugos sistemą Lietuvoje. Jis nustatomas pagal kasmet atliekamos reprezentatyvios Lietuvos gyventojų apklausos duomenis, apimančius keturias sritis: (1) gyventojų žinių lygį apie BDAR, Inspekciją ir savo teises, (2) pasitikėjimą įmonėmis ir įstaigomis, tvarkančiomis asmens duomenis, (3) gyventojų aktyvumą susidūrus su galimais pažeidimais ir (4) pasitikėjimą priežiūros sistema. 2021 m. ADASL – 60 proc.

2021 m., kaip ir ankstesniais metais, Inspekcijai kilo iššūkių įgyvendinant BDAR ir kituose teisės aktuose numatytas funkcijas daugiausia dėl žmogiškųjų išteklių trūkumo. BDAR 52 straipsnio 4 dalis numato, kad kiekviena valstybė narė užtikrina, kad priežiūros institucijai būtų suteikti žmogiškieji, techniniai ir finansiniai ištekliai, patalpos ir infrastruktūra, kurie yra būtini, kad ji veiksmingai atliktų savo užduotis ir naudotųsi savo įgaliojimais, įskaitant užduotis ir įgaliojimus, vykdytinus savitarpio pagalbos srityje, bendradarbiaujant ir dalyvaujant EDAV veikloje. 2020 m. Europos Komisijos komunikate[3] akcentuojama didesnių žmogiškųjų ir finansinių išteklių svarba asmens duomenų apsaugos priežiūros veiklai. Tam pritariama ir 2021 m. kovo 25 d. Europos Parlamento rezoliucijoje[4].

Atsižvelgiant į ES keliamus lūkesčius asmens duomenų apsaugos priežiūros institucijoms, svarbu kelti Inspekcijos autoritetą, suteikti resursus, leidžiančius sekti technologines naujoves ir vertinti jų įtaką asmens duomenų apsaugai bei sudarančius galimybes kelti kvalifikaciją ir bendradarbiauti tarptautiniu lygiu. Dėl nuolatos augančių veiklos apimčių, siekiant užtikrinti Inspekcijai paskirtų funkcijų vykdymą ir priežiūros institucijos paslaugomis suinteresuotų asmenų poreikius, ne kartą akcentuotas poreikis stiprinti instituciją skiriant papildomų žmogiškųjų išteklių.

Teisingumo ministerijos Centralizuoto audito skyrius 2021 m. gegužės 27 d. Valstybinės duomenų apsaugos inspekcijos žmogiškųjų išteklių valdymo vidaus audito atskaitos Nr. 1V-10 (toliau – Vidaus audito ataskaita) išvadose pažymėjo, kad „Inspekcijos funkcijų vykdymo apimtys ir atitiktis (apimties aspektu) teisės aktų reikalavimams yra nepakankama, t. y. dėl žmogiškųjų išteklių trūkumo dalis funkcijų yra nevykdomos, vykdomos pavėluotai arba ne pilna apimtimi, kas neužtikrina gero administravimo principo laikymosi ir visų rizikų tinkamo valdymo. Inspekcijos skaičiavimų pagrindu nustatytas 32 papildomų pareigybių poreikis.“ Taip pat Vidaus audito ataskaitoje pateikiama rekomendacija – „Siekiant užtikrinti tinkamą Inspekcijai pavestų funkcijų vykdymą, Inspekcijai rekomenduotina inicijuoti papildomų pareigybių steigimo klausimo sprendimą.“

Po neformalių ministrų pasitarimų dėl planuojamų maksimalių valstybės biudžeto asignavimų buvo priimti protokoliniai sprendimai dėl papildomų pareigybių skyrimo. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2021 m. gruodžio 22 d. nutarimu Nr. 1117 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2018 m. gruodžio 12 d. nutarimo Nr. 1298 „Dėl valstybės tarnautojų ir darbuotojų, dirbančių pagal darbo sutartis, pareigybių poreikio nustatymo kriterijų aprašo ir didžiausio leistino valstybės tarnautojų ir darbuotojų, dirbančių pagal darbo sutartis ir gaunančių darbo užmokestį iš valstybės biudžeto ir valstybės pinigų fondų, pareigybių skaičiaus sąrašo patvirtinimo“ pakeitimo“[5] Inspekcijai skirtų pareigybių skaičius padidintas 14 naujų pareigybių.

1 lentelė. Finansiniai ir žmogiškieji Inspekcijos ištekliai

	Iki BDAR	Pradėjus taikyti BDAR			
	2017 m.	**2018 m.**	**2019 m.**	**2020 m.**	**2021 m.**
Biudžetas (tūkst. Eur)	729,3	1 111,0	1 120,0	1 175,6	1 176,0
iš jo darbo užmokesčiui (tūkst. Eur)	477,0	531,0	805,0	918,3	946,0
Skirtų pareigybių skaičius	32	32	38	38	38

2 Inspekcija, vadovaudamasi Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2021 m. spalio 20 d. nutarimu Nr. 861 „Dėl 2021–2030 metų plėtros programos valdytojos Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos teisingumo sistemos plėtros programos patvirtinimo“ patvirtinta 2021–2030 metų plėtros programos valdytojos Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos teisingumo sistemos plėtros programa, (toliau – Teisingumo sistemos plėtros programa) skaičiuoja šios programos pažangos priemonės „Modernizuoti teisinės apsaugos procesus“ rezultato rodiklį – Asmens duomenų apsaugos sąlygų lygis (proc.).

3 2020-06-24 Europos Komisijos komunikate Europos Parlamentui ir Tarybai COM(2020) 264 „Duomenų apsauga kaip daugiau galių suteikimo piliečiams ir ES požiūrio į perėjimą prie skaitmeninių technologijų pagrindas – dveji metai taikant Bendrąjį duomenų apsaugos reglamentą“ (toliau – Komunikatas) pažymėta, kad daugelis valstybių narių parėmė reikalingais žmogiškaisiais, techniniais ir finansiniais ištekliais priežiūros institucijas. Apskritai beveik visų nacionalinių duomenų apsaugos institucijų (2016–2019) darbuotojų skaičius padidėjo 42 proc., o biudžetas – 49 proc. Vis dėlto valstybių narių skirtumai akivaizdūs. Santykinai daugiausiai padidintas Airijos, Nyderlandų, Islandijos, Liuksemburgo ir Suomijos institucijų darbuotojų skaičius.

4 2021-03-25 Europos Parlamento rezoliucijoje „Dėl Komisijos vertinimo ataskaitos dėl Bendrojo duomenų apsaugos reglamento įgyvendinimo praėjus dvejiems metams nuo jo taikymo pradžios“ (2020/2717(RSP)) pastebima, kad daug priežiūros institucijų neturi pakankamai žmogiškųjų, techninių ir finansinių išteklių, patalpų ir infrastruktūros, kad galėtų veiksmingai atlikti savo užduotis ir vykdyti savo įgaliojimus, be to, trūksta specialių techninių darbuotojų daugumoje priežiūros institucijų visoje ES, dėl to sunku atlikti pavestas funkcijas. Taip pat stebima didėjanti neatitiktis tarp priežiūros institucijų pareigų apsaugoti asmens duomenis ir tam skirtų išteklių. Svarbu, kad ES priežiūros institucijos, taip pat EDAV turėtų pakankamai finansinių, techninių ir žmogiškųjų išteklių, kad galėtų greitai ir išsamiai nagrinėti vis daugiau daug išteklių reikalaujančių ir sudėtingų bylų, ir koordinuoti bei palengvinti priežiūros institucijų bendradarbiavimą, siekiant tinkamai stebėti Reglamento (ES) 2016/679 taikymą ir apsaugoti pagrindines teises ir laisves.

5 Atkreiptinas dėmesys, kad minėtas nutarimas įsigaliojo 2022 m. sausio 1 d.

STRATEGINIŲ TIKSLŲ ĮGYVENDINIMAS

STRATEGINIS TIKSLAS: Užtikrinti fizinių asmenų teisę į asmens duomenų apsaugą ir sudaryti sąlygas laisvam asmens duomenų judėjimui

***2 lentelė.** Strateginį tikslą įgyvendinančios programos ir Lietuvos Respublikos atitinkamų metų valstybės biudžeto ir savivaldybių biudžetų finansinių rodiklių patvirtinimo įstatyme patvirtintų asignavimų panaudojimas*

Programos kodas	Programos pavadinimas	Asignavimų panaudojimas (tūkst. Eur)			
		Asignavimų planas	Asignavimų planas, įskaitant patikslinimus ataskaitiniam laikotarpiui	Panaudota asignavimų	Panaudota asignavimų nuo asignavimų, nurodytų asignavimų plane, įskaitant patikslinimus ataskaitiniam laikotarpiui, dalis (proc.)
1	2	3	4	5	6
01 01	Duomenų apsaugos valdymas	1 176,0	1 176,0	1 159,3	98,6
Iš jų ES ir kita tarptautinė finansinė parama		-	-	-	-

***1 grafikas.** Efekto vertinimo kriterijus – asmenų, palankiai vertinančių Inspekcijos veiklą, dalis, procentais*

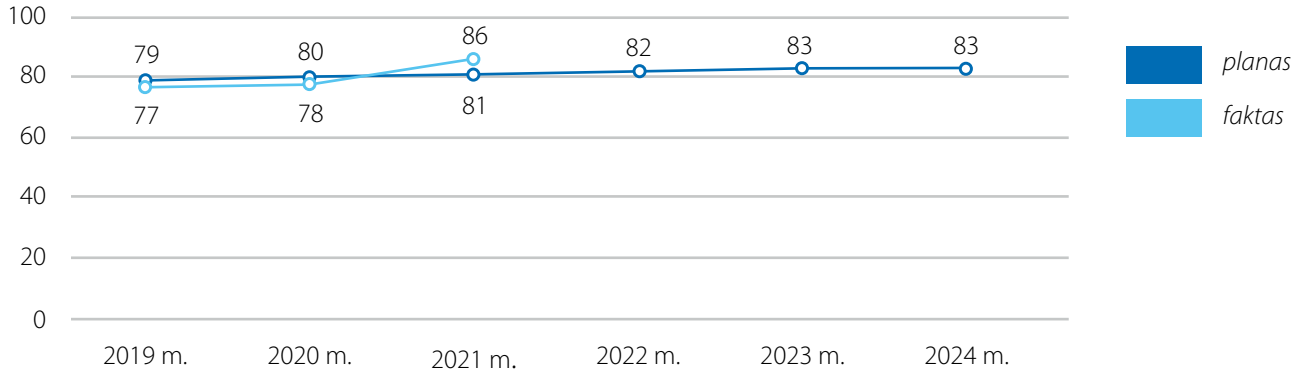

Įgyvendinant Inspekcijos strateginį tikslą „Užtikrinti fizinių asmenų teisę į asmens duomenų apsaugą ir sudaryti sąlygas laisvam asmens duomenų judėjimui“, siekta efekto vertinimo kriterijaus – „Asmenų, palankiai vertinančių Inspekcijos veiklą, dalis, procentais“. Kriterijus apskaičiuojamas susumuojant vertinančiuosius Inspekcijos veiklą labai gerai ir gerai, remiantis apklausų duomenimis, gaunamais apklausus asmenis, kurie buvo kreipęsi į Inspekciją arba kuriems Inspekcija buvo suteikusi savo paslaugų, pavyzdžiui, teikė konsultacijas, derino teisės aktus, skaitė pranešimus renginiuose, nagrinėjo skundus ir pan.

2021 m. Inspekcija viršijo suplanuotą 81 proc. efekto kriterijų ir pasiekė 86 proc. Ypač aktyviai ir palankiai 2021 m. įvertinta Inspekcijos informuotumo skatinimo veikla, kai buvo organizuojami mokymai, skaitomi pranešimai kitų organizacijų organizuojamuose renginiuose. Dėl pandeminės situacijos organizuoti nuotoliniai renginiai padėjo pasiekti platesnes tikslines auditorijas, daugiau asmenų turėjo galimybę susipažinti su Inspekcijos atstovų informacija ir sukaupta patirtimi įvairiais asmens duomenų apsaugos klausimais.

VYRIAUSYBĖS PROGRAMOS ĮGYVENDINIMAS

Lietuvos Respublikos Seimo 2020 m. gruodžio 11 d. nutarimu Nr. XIV-72 patvirtintoje aštuonioliktosios Lietuvos Respublikos Vyriausybės programoje **tinkamas asmens duomenų apsaugos įgyvendinimas** akcentuojamas Vyriausybės prioritetinio projekto „Teisėkūra – kokybiška ir planuojama" 191.6 iniciatyvoje „Pagarba asmens teisėms ir laisvėms – teisėkūros prioritetas".

Inspekcija 2021 m. prisidėjo prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2021 m. kovo 10 d. nutarimu Nr. 155 „Dėl Aštuonioliktosios Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos nuostatų įgyvendinimo plano patvirtinimo" patvirtinto Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos nuostatų įgyvendinimo plano vykdymo. Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos įgyvendinimo plane yra numatytas teisingumo ministro 8.1 strateginis darbas „Žmogaus teisių ir laisvių apsauga – teisėkūros prioritetas", kurio 8.1.12 veiksmas – **„Įvykdyti viešąsias konsultacijas dėl Asmens duomenų teisinės apsaugos įstatymo peržiūros, siekiant įvertinti jo veikimą ir priimti Vyriausybės sprendimą dėl teisinio reguliavimo spragų panaikinimo ir ES teisės įgyvendinimo"**.

Vadovaudamasi Lietuvos Respublikos strateginio valdymo įstatymo 3 straipsnio 26 punktu Inspekcija vykdo veiklą teisingumo veiklos srityje. Inspekcija prisideda prie Teisingumo sistemos plėtros programoje numatyto Nacionalinio pažangos plano 8.1 uždavinio „Didinti teisingumo sistemos efektyvumą ir veiksmingumą" įgyvendinimo. Inspekcija prisideda prie Nacionalinės pažangos programos strateginių tikslų pasiekimo prisidėdama prie Teisingumo sistemos plėtros programos pažangos priemonės **„Modernizuoti teisinės apsaugos procesus"** įgyvendindama rezultato rodiklį – **Asmens duomenų apsaugos sąlygų lygis**, proc. 2021 m. šis lygis siekia 60 proc.

***1 paveikslas.* 2021 m. Asmens duomenų apsaugos sąlygų lygis Lietuvoje**

DUOMENŲ APSAUGOS VALDYMO PROGRAMOS ĮGYVENDINIMAS

Inspekcija 2021 m. vykdė programą „Duomenų apsaugos valdymas“. Šios programos vykdymo rezultatui įvertinti pasirinktas kriterijus R-01-01-01-01 „Asmenų, žinančių apie įstatymų jiems suteiktas teises ir nustatytas pareigas asmens duomenų apsaugos srityje, dalis, proc.“. Šis kriterijus apskaičiuojamas kasmet Inspekcijai vykdant užsakomąją reprezentatyvią Lietuvos gyventojų apklausą apie visuomenės informuotumą asmens duomenų apsaugos srityje. Reprezentatyvios 2021 m. Lietuvos gyventojų apklausos apie asmens duomenų apsaugą duomenimis, apie BDAR, teisės aktą, kuriame nustatyti asmens duomenų tvarkymo reikalavimai organizacijoms ir žmonėms suteiktos teises, žino 74 proc. Lietuvos gyventojų (planuotas rodiklis 73 proc.).

Lietuvoje apie BDAR labiausiai žino 30–49 m. amžiaus, aukštojo išsimokslinimo, aukščiausio ir vidutinio lygio vadovai, specialistai, tarnautojai ir smulkieji verslininkai bei didmiesčių gyventojai.

VERTINIMO KRITERIJŲ PASIEKIMAS

P-01-01-01-01 Planinių patikrinimų pagal kontrolinius klausimynus dalis, proc. 2021 m. planuotas rodiklis – 100, pasiektas – 100. Ataskaitiniu laikotarpiu planiniai patikrinimai buvo atliekami vadovaujantis 2021 m. planinių patikrinimų planu, patvirtintu Inspekcijos direktoriaus 2021 m. vasario 5 d. įsakymu Nr. 1T-7(1.12.E).

P-01-01-01-02 Išnagrinėtų skundų skaičiaus padidėjimas, palyginti su praėjusiais metais, proc. 2021 m. planuotas rodiklis – 4, pasiektas – 0,1. 2021 m. Inspekcija išnagrinėjo 972 skundus ir nepasiekė planuoto rodiklio, nes buvo išnagrinėta 1 skundu daugiau negu 2020 m. (971). 2021 m. skundų nagrinėjimo veiklai įtakos turėjo darbuotojų kaita ir sulėtėję skundų nagrinėjimo procesai dėl pandeminės situacijos.

P-01-01-01-03 Teisės aktuose nustatytais terminais įvertintų teisės aktų projektų dalis, proc. 2021 m. planuotas rodiklis – 85, pasiektas – 79. Nustatyto rodiklio pasiekimui įtakos turėjo tai, kad teisės aktų projektai neretai buvo teikiami derinti skubos tvarka, o tai reiškė įprasta teisėkūros procedūra pateiktų teisės aktų projektų vertinimo terminų atidėjimą. Ši tendencija buvo sąlygota to, kad dėl šalyje paskelbtos ekstremalios situacijos padėties buvo skubama parengti teisės aktų projektus dėl visų institucijų susitelkimo ir operatyvumo reikalaujančių situacijų, tokių kaip 2021 m. spręsti probleminiai atvejai dėl pabėgėlių krizės prie sienos su Baltarusijos Respublika valdymo, COVID-19 pandemijos valdymo ar kitų atvejų. Tačiau pasitaikė nemažai atvejų, kai institucijos teisės aktų projektus teikė derinti skubos tvarka nepagrįsdamos skubos reikalingumo, nors tai yra vienas iš teisėkūros procedūros reikalavimų.

P-01-01-01-04 Inspekcijos darbuotojų, dalyvavusių kvalifikacijos kėlimo kursuose ir mokymuose, skaičius. 2021 m. planuotas rodiklis – 32, pasiektas – 28. 2021 m. planuotas pasiekti kvalifikacijos kėlimo rodiklis nebuvo pasiektas dėl darbuotojų kaitos, kadangi Inspekcijoje dirbo 28 darbuotojai, tačiau kvalifikacijos kėlimo kursuose ir mokymuose dalyvavo 100 proc. darbuotojų.

ŪKIO SUBJEKTŲ IR KITŲ DUOMENŲ VALDYTOJŲ PRIEŽIŪRA

***3 lentelė.* Asmens duomenų apsaugos priežiūros veikla**

Veikla	Iki BDAR	Pradėjus taikyti BDAR			
	2017 m.	2018 m.	2019 m.	2020 m.	2021 m.
Atlikta patikrinimų	91	141	112	104	16
Gauta ir nagrinėta pranešimų apie asmens duomenų saugumo pažeidimus	7	100	175	181	239
Gauta asmenų skundų	480	859	880	1 083	1 164
Išnagrinėta asmenų skundų	490	619	995	971	972

2 paveikslas. ***Inspekcijos 2021 m. veiklos rodikliai***

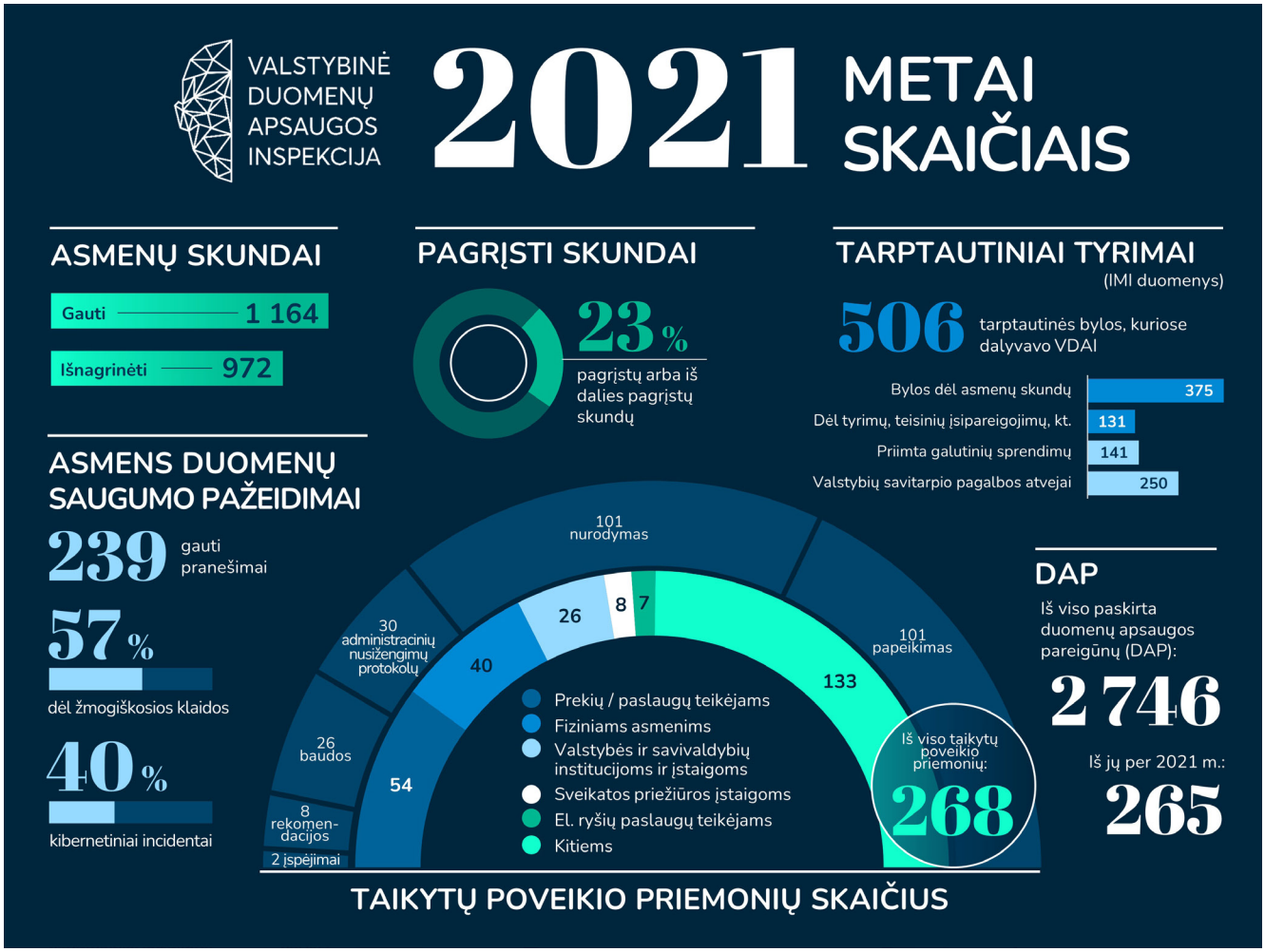

Patikrinimai. 2021 m. Inspekcija atliko 16 patikrinimų. Dalis jų buvo planuoti ir vykdyti vadovaujantis Inspekcijos direktoriaus 2021 m. prevencinių patikrinimų planu, patvirtintu 2021 m. vasario 5 d. įsakymu Nr. 1T-7(1.12.E). Dėl pandeminės situacijos Lietuvoje 2021 m. Inspekcijos planiniai tikrinimai buvo apriboti. Iš viso atlikti 8 planiniai tikrinimai, iš jų 7 – finansų įstaigose dėl asmens duomenų teikiant mokėjimo inicijavimo paslaugą apimties. Šie tikrinimai bus pratęsti 2022 m. ir juos pabaigus parengtas apibendrinimas.

8 tikrinimai 2021 m. buvo neplaniniai, pradėti reaguojant į įvykius, susijusius su duomenų saugumo incidentais įvairiose valstybinėse ar privačiose informacinėse sistemose, kilus įtarimų dėl nesaugaus asmens duomenų tvarkymo. Jie pradėti Inspekcijai gavus informacijos iš žiniasklaidos, anoniminių pranešimų, stebint viešai skelbiamą informaciją. Neplaniniai tikrinimai taip pat atlikti ir gavus pranešimus apie asmens duomenų saugumo pažeidimus.

Asmens duomenų saugumo pažeidimai. Įvykus asmens duomenų saugumo pažeidimui (toliau – ADSP), organizacijos turi imtis visų įmanomų veiksmų pažeidimui sustabdyti. Mažesnių ar didesnių pažeidimų vyksta nuolatos. Visais atvejais organizacijos turi tokius pažeidimus dokumentuoti ir laikytis kitų BDAR nustatytų procedūrų. Nustačius, kad dėl įvykusio pažeidimo kyla rizika fizinių asmenų teisėms ir laisvėms, privaloma apie tai pranešti Inspekcijai be reikalo neatidėliojant, bet ne vėliau kaip per 72 valandas, ir asmenims, kurių duomenys galėjo nukentėti.

2 grafikas. ***Inspekcijos gautų pranešimų apie ADSP skaičius 2019–2021 m.***

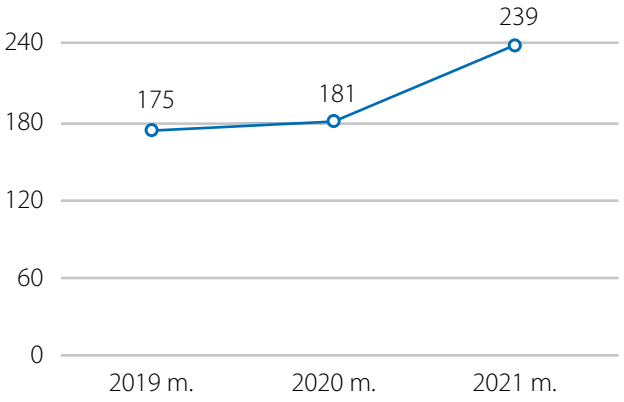

Gautus pranešimus apie asmens duomenų saugumo pažeidimus Inspekcija įvertina ir, jei reikia, atlieka tyrimą. 2021 m. Inspekcijai buvo pateikti 239 pranešimai apie duomenų saugumo pažeidimus. Palyginti su 2020 m., ADSP pranešimų padaugėjo trečdaliu. Dėl šių ADSP 2021 m. Lietuvoje paveiktų abonentų skaičius – 3 379 123, kitose šalyse – 11 969 880. Atkreipiame dėmesį, kad vieno asmens duomenys gali dalyvauti keliuose pažeidimuose, todėl čia kalbama ne apie asmenį, o apie vartotoją (vartotojo paskyrą), kaip atskirą kiekvieno incidento dalyvį.

3 grafikas. *Pasiskirstymas pagal ADSP pobūdį 2020–2021 m.*

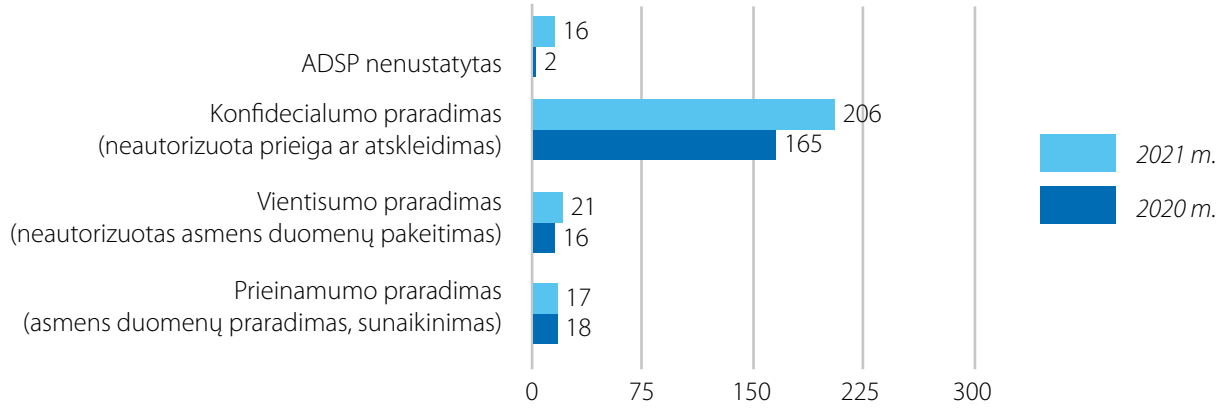

Pagal asmens duomenų saugumo pažeidimo pobūdį Lietuvoje statistiškai vyrauja konfidencialumo pažeidimai – 206 atvejai, 21 atveju buvo prarastas duomenų vientisumas, 17 atvejų buvo susiję su duomenų prieinamumo pažeidimais.

Daugiausia ADSP 2021 m. įvyko dėl žmogiškosios klaidos – 45 proc. 40 proc. ADSP atvejų buvo ir kibernetiniai incidentai, apie 77 proc. ADSP atvejų spėta pranešti ne vėliau kaip per 72 val., kaip ir reikalauja BDAR.

Apžvelgiant asmens duomenų, kurių saugumas buvo pažeistas, kategorijas, vyrauja asmens tapatybę patvirtinantys asmens duomenys (vardas, pavardė, el. paštas ir pan.), 2021 m. iš viso 186 atvejai, prisijungimo duomenys ir (ar) asmens identifikaciniai numeriai nukentėjo 101 kartą, specialių kategorijų asmens duomenys nukentėjo 12 kartų, kita (finansiniai, kredito istorijų duomenys ar keleto asmens duomenų kategorijų derinys) – 12.

Svarbu atkreipti dėmesį, kad 2021 m. gauti net 9 pranešimai apie ADSP dėl nutekintų duomenų bazių. Vien per šiuos 9 ADSP piktavaliai, taikydami SQL injekcijų (angl. *SQL Injection*), brutalios jėgos (angl. *Brute Force*), tinklo tarpininko (angl. *Man in The Middle*) tipo atakas, nutekino 993 570 vartotojų duomenų.

Vienas iš reikšmingesnių 2021 m. įvykusių asmens duomenų saugumo pažeidimų, kuris laikomas ir kibernetiniu incidentu, įvyko metų pradžioje. 2021 m. vasario mėn. tiek asmens duomenų apsaugos priežiūros institucija, tiek visuomenė sužinojo apie asmens duomenų saugumo pažeidimą automobilių nuomos bendrovėje, paveikusį daugiau kaip 110 tūkst. vartotojų duomenis, kai buvo nutekinta nebenaudojama klientų duomenų bazė. Šį incidentą tarsi grandininė reakcija sekė ir daugiau pranešimų apie galimai netinkamai saugomus asmens duomenis bei įvykusius asmens duomenų saugumo pažeidimus ir kitose įmonėse. Tai tik dar kartą įrodė, kad organizacijos privalo nuolatos rūpintis tvarkomų asmens duomenų apsauga, atsakingai vertinti savo veiklą ir atidžiai elgtis visame asmens duomenų gyvavimo organizacijoje cikle, netgi ir su tais asmens duomenis, kurie nebeturėtų būti naudojami. Dėl šio ADSP Inspekcija bendrovei skyrė 110 tūkst. Eur administracinę baudą. Bauda bendrovei skirta dėl BDAR 32 straipsnio 1 dalies a, b, d punktų, reglamentuojančių pareigą užtikrinti asmens duomenų tvarkymo saugumą, pažeidimų. 2021 m. gruodžio mėn. bendrovė paskelbė viešai, kad Inspekcijos sprendimo teismui neskųs.

Išankstinės konsultacijos. BDAR numatyta, kad duomenų valdytojas, prieš pradėdamas tvarkyti asmens duomenis, kreipiasi į Inspekciją išankstinės konsultacijos, kai atliktame poveikio duomenų apsaugos vertinime nurodyta, kad tvarkant asmens duomenis kiltų didelis pavojus fizinių asmenų teisėms ir laisvėms duomenų valdytojui nesiėmus priemonių pavojui sumažinti.

2021 m. 12 duomenų valdytojų kreipėsi į Inspekciją dėl išankstinės konsultacijos. Iki ataskaitinio laikotarpio pabaigos buvo suteiktos 8 išankstinės konsultacijos. Duomenų valdytojai buvo ne tik įspėti dėl galimo BDAR pažeidimo, bet ir buvo teikiamos konkrečios rekomendacijos, padėsiančios užkardyti galimas asmens duomenų apsaugos grėsmes. Taip pat teikiant šias išankstines konsultacijas net 6 atvejais buvo konstatuota, kad numatomas asmens duomenų tvarkymas pažeis BDAR nuostatas. Tuo atveju, kai numatomas asmens duomenų tvarkymas gali kelti didelį pavojų, Inspekcijos teikiama rekomendacija apsaugo duomenis planuojančią tvarkyti organizaciją nuo realių finansinių ir reputacinių grėsmių. Esama patirtis rodo, kad ši BDAR numatyta viena iš atskaitomybės principo įgyvendinimo priemonių yra aukšto duomenų apsaugos standarto garantas.

2021 m. Inspekcija teikė išankstines konsultacijas dėl darbuotojų tarnybinių telefonų skambučių iškl otinių tvarkymo poreikio, praėjimo kontrolės sistemos diegimo, transporto priemonių valstybinių numerių įrašymo ir kaupimo, dėl duomenų tvarkymo teisėtumo ir proporcingumo, vaizdo stebėjimo ir kt.

Skundų nagrinėjimas. Inspekcijos gaunamų skundų skaičius nuolatos auga (žr. 3 lentelę). 2021 m. gauti 1 164 skundai, išnagrinėti – 972.

2021 m. daugiausia pažeidimų nustatyta dėl vaizdo stebėjimo, dalis jų dėl fizinių asmenų atliekamo netinkamo vaizdo duomenų tvarkymo.

4 lentelė. Išnagrinėjus asmenų skundus daugiausia pažeidimų nustatyta dėl šių sričių

Skundo sritis	2019 m.	2020 m.	2021 m.
Vaizdo stebėjimas	49	36	42
Asmens duomenų atskleidimas	56	57	41
Tiesioginė rinkodara	56	28	30
Asmens duomenų rinkimas	23	28	26
Teisė susipažinti su duomenimis	22	32	15
Teisė būti pamirštam	4	7	14
Asmens duomenų rinkimas iš valstybės registrų ir informacinių sistemų	14	15*	9

* Patikslinti 2020 m. duomenys.

Palyginti su 2020 m., pagrįstų skundų, kuriuos išnagrinėjus pažeidimai pasitvirtino, dėl vaizdo stebėjimo, asmens duomenų atskleidimo, tiesioginės rinkodaros, asmens duomenų rinkimo skaičius kito nežymiai. 2021 m. beveik perpus sumažėjo nustatytų pažeidimų dėl teisės susipažinti su asmens duomenimis ir asmens duomenų rinkimo iš valstybės registrų ir informacinių sistemų, tačiau dvigubai daugiau, palyginti su 2020 m., nustatyta pažeidimų dėl teisės būti pamirštam.

Nors Inspekcijos atstovai tiek konsultuodami asmenis dėl jų teisių įgyvendinimo, tiek dėl skundų teikimo procedūros kaskart pabrėžia, kad **asmenims svarbu pasinaudoti teise, o kartais ir pareiga, visų pirma kreiptis į duomenų valdytoją dėl savo teisių įgyvendinimo**, tačiau Inspekcijos gaunamų skundų skaičius toliau auga. Siekdama veiklos ekonomiškumo principo, Inspekcija patikslino skundų nagrinėjimo procedūras, kurios įtvirtintos Inspekcijos direktoriaus 2021 m. kovo 2 d. įsakyme Nr. 1T-20 (1.12.E) „Dėl Valstybinės duomenų apsaugos inspekcijos nagrinėjamų skundų nagrinėjimo tvarkos aprašo patvirtinimo“. Atnaujintame skundų nagrinėjimo apraše numatyta ne tik duomenų subjekto ir duomenų valdytojo sutaikinimo procedūra, siekiant sudaryti palankesnes sąlygos duomenų subjektui efektyviau ginti teises, reglamentuota pateikto skundo trūkumų šalinimo procedūra.

Skiriamos sankcijos. Inspekcija už BDAR ir kitus asmens duomenų apsaugos pažeidimus gali imtis įvairių taisomųjų veiksmų, priklausomai nuo konkretaus atvejo aplinkybių, pavyzdžiui, įspėti, pareikšti papeikimą, teikti nurodymus, apriboti arba uždrausti duomenų tvarkymą, skirti administracinę baudą, kuri, priklausomai nuo pažeidimo, gali siekti iki 2 ar 4 proc. ankstesnių finansinių metų bendros metinės pasaulinės apyvartos, arba iki 10 mln. ar 20 mln. EUR. Inspekcija gali taikyti poveikio priemones dėl asmens skundų, atliktų tyrimų, asmens duomenų saugumo pažeidimų, išnagrinėjusi išankstinės konsultacijos medžiagą.

2021 m. Inspekcija, nustačiusi pažeidimų, organizacijoms teikė 2 įspėjimus, 8 rekomendacijas, paskyrė 26 administracines baudas, surašė 30 administracinių nusižengimų protokolų, pagal kuriuos skirtos baudos daugiausia dėl Elektroninių ryšių įstatymo pažeidimų, teikė 101 nurodymą ir 101 papeikimą. Kaip ir ankstesniais metais, nemažai atvejų, kai taisomųjų veiksmų (paskirtos baudos) Inspekcija ėmėsi dėl nepateikimo ar bandymo nuslėpti tyrimui reikiamą informaciją.

Toliau pateikiama keletas reikšmingesnių atvejų, kai Inspekcija ėmėsi taisomųjų veiksmų dėl netinkamo asmens duomenų tvarkymo pateikiami toliau.

2021 m. pradžioje bauda skirta tiek valstybinei institucijai Nacionaliniam visuomenės sveikatos centrui (12 tūkst. Eur), tiek mobiliąją aplikaciją kūrusiai bendrovei (3 tūkst. Eur). Šis atvejis susijęs su aplaidžiai suplanuota COVID-19 valdymo priemone mobiliąja aplikacija „Karantinas“. Šiuo atveju bauda skirta už nustatytus pažeidimus dėl BDAR 5, 13, 24, 32 ir 35 straipsnių, kurie reglamentuoja asmens duomenų tvarkymo principus, teises dėl informavimo ir susipažinimo su savo duomenimis, duomenų valdytojo atsakomybę, duomenų tvarkymo saugumą ir poveikio duomenų apsaugai vertinimą.

2021 m. pradžioje 15 tūkst. Eur bauda skirta Registrų centrui už nustatytus BDAR pažeidimus dėl asmens duomenų saugumo, numatyto 32 straipsnio 1 dalies b ir c punktuose, įvykus asmens duomenų saugumo pažeidimui dar 2020 m., sutrikdžiusiam valstybės registrų ir valstybės informacinių sistemų veikimą. Pažeidimai nustatyti dėl neužtikrinto nuolatinio duomenų tvarkymo sistemų ir paslaugų

vientisumo, prieinamumo ir atsparumo, taip pat teisės aktų nustatytu terminu neatkūrus sąlygų ir galimybių naudotis asmens duomenimis.

Inspekcija, atlikusi tyrimą dėl biometrinių asmens duomenų tvarkymo, sporto klubui skyrė 20 tūkst. Eur baudą už nustatytus BDAR 5 straipsnio 1 dalies a ir c punktų, 9 straipsnio 1 dalies, 13 straipsnio 1–2 dalies, 30 straipsnio, 35 straipsnio 1 dalies nuostatų pažeidimus, t. y. už biometrinių duomenų tvarkymą, neturint savanoriško duomenų subjektų sutikimo, taip pat neužtikrinimą kitų galiojančiam sutikimui keliamų reikalavimų, duomenų subjektų teisės būti informuotiems apie duomenų tvarkymą netinkamą įgyvendinimą, taip pat nustatyta, kad bendrovė nebuvo atlikusi biometrinių duomenų tvarkymo poveikio duomenų apsaugai vertinimo, netvarkė veiklos įrašų.

Daugiausia susirūpinimo 2021 m. visuomenėje sukėlęs atvejis, susijęs su incidentu automobilių nuomos bendrovėje. Inspekcija dėl šio incidento, kai buvo paviešinti daugiau kaip 110 tūkst. bendrovės klientų asmens duomenys, atlikusi tyrimą 2021 m. lapkričio mėn. sprendimu bendrovei skyrė 110 tūkst. Eur administracinę baudą. Iki šiol tai didžiausia Lietuvos priežiūros institucijos skirta bauda. Pažeidimų nustatyta dėl BDAR 32 straipsnio 1 dalies a, b, d punktų, reglamentuojančių pareigą užtikrinti asmens duomenų tvarkymo saugumą (žr. ir 14 p.).[6]

TARPTAUTINĖ VEIKLA

5 lentelė. Tarptautinės veiklos rodikliai

Veikla	Iki BDAR	Pradėjus taikyti BDAR			
	2017 m.	2018 m.	2019 m.	2020 m.	2021 m.
Dalyvavimas EDAV ir kitų tarptautinių darbo grupių veikloje	0	24	32	95	90
Rengti atsakymai į tarptautinius paklausimus	7	10	60	90	62
Teikta nuomonė Lietuvos pozicijoms ar pastabos dėl ES teismų bylų	48	70	46	67	110
Įmonei privalomų taisyklių (BCR) nagrinėjimas	15	13	61	153	162

Įtvirtinus nacionalinių priežiūros institucijų privalomą veiklos indėlį EDAV ir jos pogrupiuose, Inspekcija pradėjo aktyvią tarptautinę veiklą EDAV ir bendradarbiavimą su kitų valstybių narių priežiūros institucijomis. Pavyzdžiui, Inspekcija aktyviai dalyvauja derinant įmonei privalomų taisyklių projektus, dalyvauja jų peržiūroje, rengia EDAV nuomonių projektus dėl jų, dalyvauja EDAV pogrupių ir kitų tarptautinių darbo grupių veikloje, kuriuose rengiami ir derinami dokumentai (nuomonės, gairės ir kt.), keičiasi nuomonėmis su kitomis ES priežiūros institucijomis (per priežiūros informacinę sistemą IMI ar naudojantis vidiniu EDAV įrankiu, skirtu tik valstybių narių priežiūros institucijoms – *Confluence*), bendradarbiauja su ES ir Europos ekonominės erdvės valstybėmis nagrinėjant skundus taikant nuoseklumo užtikrinimo mechanizmą.

2021 m. Inspekcijos atstovai dalyvavo 16 išankstinių įmonei privalomų taisyklių vertinime, yra 14 EDAV nuomonių dėl įmonei privalomų taisyklių bendraautoriai, EDAV nuomonės dėl Latvijos parengtų sertifikavimo įstaigų sertifikavimo kriterijų bendraautoriai, rengė vidinius Duomenų apsaugos pareigūnų tinklo dokumentus.

IMI sistemos duomenimis, 2021 m. Inspekcija buvo susijusi su 553 tarptautiniais prašymais, kuriuose buvo vadovaujančioji arba susijusi priežiūros institucija. Inspekcija dalyvavo 1 ginčo sprendimo projekte pagal BDAR 65 straipsnį, 506 tarpvalstybinėse bylose, iš kurių 375 dėl asmenų skundų, 131 dėl kitų tyrimų, teisinių įsipareigojimų ir kt. Per 2021 m. parengti 209 sprendimų projektai, iš kurių priimtas 141 galutinis sprendimas. Inspekcija dalyvavo 250 savitarpio pagalbos teikimo atvejų.

EDAV kasmet skelbia nuomones, gaires, rekomendacijas ir geriausią praktiką, siekiant skatinti bendrą BDAR supratimą valstybėse narėse. EDAV parengta metodinė informacija yra verčiama į ES valstybių narių kalbas. Prie dokumentų vertimo į lietuvių kalbą prisideda ir Inspekcija. Kiekvienos valstybės priežiūros institucija yra atsakinga už vertimų peržiūrą. Inspekcija savo turimais pajėgumais prisideda prie šios veiklos vykdymo, kad Lietuvos organizacijos ir žmonės turėtų į lietuvių kalbą išverstus EDAV dokumentus. 2021 m. suredaguota ir EDAV pateikta 20 redaguotų dokumentų vertimų.

6 Svarbu atkreipti dėmesį, kad daugiau aktualios Inspekcijos sprendimų informacijos galima rasti specialioje interneto svetainės sprendimų rubrikoje, taip pat Inspekcijos interneto svetainėje skelbiama ir teismų sprendimų informacija.

3 paveikslas. ***Inspekcijos 2021 m. veiklos rodikliai***

VISUOMENĖS INFORMAVIMAS, ŠVIETIMAS IR KONSULTAVIMAS

6 lentelė. ***Visuomenės informavimas, švietimas ir konsultavimas asmens duomenų ir privatumo apsaugos srityje***

Veikla	Iki BDAR	Pradėjus taikyti BDAR			
	2017 m.	2018 m.	2019 m.	2020 m.	2021 m.
Suteikta konsultacijų	5 697	6 298	4 568	5 494	10 251
Parengta visuomenės informavimo priemonių	136	233	171	172	160
Parengta metodinių dokumentų	6	10	20	15	25
Dalyvauta susitikimuose su viešuoju ir privačiu sektoriais	69	93	88	43	101
Skaityta pranešimų renginiuose	33	63	31	39	36

Konsultacijos. 2021 m. Inspekcija aktyviai vykdė asmenų ir organizacijų konsultavimą BDAR taikymo ir teisių į duomenų apsaugą klausimais. 2021 m. suteikta 121 konsultacija duomenų apsaugos pareigūnams, 2 453 – įmonėms ir valstybinėms institucijoms, asmenims – 7 677 konsultacijos.

Svarbu atkreipti dėmesį, kad dėl 2021 m. automobilių nuomos bendrovės asmens duomenų saugumo pažeidimo, kai nukentėjo 110 tūkst. asmenų duomenys ir visuomenėje kilus susirūpinimui, priežiūros institucijai teko ne tik imtis tyrimo, tačiau ir patarti bendrovės klientams, operatyviai

parengti metodinę informaciją, atsakyti į gausybę klausimų. Dėl šio incidento Inspekcija asmenims suteikė daugiau kaip 5,5 tūkst. konsultacijų, parengė 2 metodinius dokumentus: „Patarimai, jeigu Jūsų paskyra buvo „nulaužta“ ir „Atsakymai į dažnai užduodamus klausimus dėl „CityBee“ 2021 m. vasario mėn. duomenų saugumo pažeidimo“.

2021 m. daugiausia klausimų iš asmenų sulaukta dėl:

- asmens duomenų tvarkymo teisėtumo – 569;
- skundo Inspekcijai pateikimo – 364;
- duomenų subjekto teisių įgyvendinimo – 329;
- BDAR ir Asmens duomenų teisinės apsaugos įstatymo taikymo ir Inspekcijos kompetencijos – 277;
- vaizdo stebėjimo – 243;
- asmens duomenų teikimo teisėtumo – 158;
- darbuotojų asmens duomenų tvarkymo – 83;
- duomenų tvarkymo saugumo – 76;
- COVID-19 – 73.

Įvairios organizacijos daugiausia teiravosi dėl:

- asmens duomenų tvarkymo teisėtumo – 522;
- BDAR ir Asmens duomenų teisinės apsaugos įstatymo taikymo ir Inspekcijos kompetencijos – 338;
- asmens duomenų tvarkymo sąlygų taikymo – 325;
- asmens duomenų teikimo teisėtumo – 271;
- vaizdo stebėjimo – 191;
- darbuotojų asmens duomenų tvarkymo – 179;
- duomenų subjekto teisių įgyvendinimo – 157;
- duomenų tvarkymo saugumo – 117;
- dėl duomenų apsaugos pareigūno – 104;
- dėl COVID-19 – 122.

Metodinė informacija. 2021 m. Inspekcija, siekdama sumažinti pavienių kreipimųsi skaičių ir pateikti išsamesnės informacijos aktualiais klausimais didesnėms suinteresuotųjų asmenų grupėms, skyrė daug dėmesio metodinės informacijos rengimui, kuri yra naudinga tiek duomenų valdytojams, tiek ir duomenų subjektams. Parengta 15 DUK, 1 rekomendacija, 6 Inspekcijos sprendimų apibendrinimai, 3 kiti apibendrinimai.

Inspekcija 2021 m. parengė rekomendaciją „Dėl skolininkų asmens duomenų tvarkymo“ ir kitos metodinės informacijos tokiomis temomis kaip poveikio duomenų apsaugai vertinimas, asmens duomenys socialiniuose tinkluose, BREXIT, teistumo duomenys, „CityBee“ asmens duomenų saugumo pažeidimas, atvirųjų duomenų ir asmens duomenų santykis, tiesioginė rinkodara, duomenų apsaugos pareigūnų skyrimas, skolininkai ir sveikatos duomenys, slapukai, darbuotojų testavimas dėl COVID-19, telefoninio pokalbio įrašai.

Visuomenės informavimas. 2021 m. Inspekcija skyrė daug dėmesio informacijos sklaidai apie vykdomą veiklą, funkcijas, teikė komentarus dėl įvairių situacijų, duomenų saugumo pažeidimų tiek viešajame, tiek privačiame sektoriuose įvairiais visuomenės informavimo kanalais ir priemonėmis:

- 90 atsakymų į paklausimus;
- 42 naujienos interneto svetainėje;
- 21 TV ar radijo interviu, dalyvavimas laidoje;
- 5 pranešimai spaudai;
- ir kt.

2021 m. žiniasklaidos atstovai ypač domėjosi tokiomis asmens duomenų apsaugos temomis kaip gyventojų surašymas, „Citybee“ asmens duomenų saugumo pažeidimas, planuojamas vaizdo stebėjimas Kauno mieste, vaizdo stebėjimo kitais atvejais, bendrais BDAR taikymo klausimais, Inspekcijos sprendimais atlikus tyrimus ir taikytomis poveikio priemonėmis, Inspekcijos statistine informacija. Inspekcija vis dar sulaukia kreipimųsi iš žiniasklaidos atstovų dėl asmens duomenų tvarkymo žiniasklaidos tikslais. 2021 m. sulaukta apie 10 kreipimųsi, kurie priklauso ne Inspekcijos, o žurnalistų etikos inspektoriaus kompetencijai.

„SOLPRIPA 2 WORK“ PROJEKTAS

2021 m. Inspkecija kartu su Mykolo Romerio universitetu pradėjo įgyvendinti projektą „Sprendžiant privatumo paradoksą 2: aukštų duomenų apsaugos, kaip pagrindinės teisės, standartų skatinimas darbo vietoje“. „SolPriPa 2 WORK“ projektas yra „SolPriPa“ projekto tęsinys, tik šįkart dėmesys skirtas darbdavių ir darbuotojų informuotumo didinimui apie asmens duomenų apsaugą darbo santykių kontekste.

2020 m. lapkričio 26 d. pasirašyta dotacijų sutartis Nr. 101005544 – SOLPRIPA 2 WORK – REC-AG-2020 / REC-RDAT-TRAI-AG-2020 tarp ES, Inspekcijos ir Mykolo Romerio

universiteto. Šis projektas 80 proc. finansuojamas Europos Komisijos lėšomis pagal ES Teisių, lygybės ir pilietiškumo programą (2014–2020). Viso „SolPriPa 2 WORK" projekto vertė 283 095,25 Eur (Inspekcijai skirtos lėšos – 112 394,94 Eur, Inspekcijos indėlis – 22 478,99 Eur). Įgyvendinus šį projektą smulkiojo ir vidutinio verslo bei kitos verslo įmonės, viešasis sektorius ir darbuotojai turės galimybę lengvai naudotis parengtomis skaitmeninėmis praktinėmis priemonėmis, kurios padės geriau suprasti pagrindinius duomenų apsaugos klausimus darbo santykiuose. Tikimasi, kad bendra netolerancija dėl netinkamo asmens duomenų naudojimo darbo santykiuose gerokai padidės. Numatyti projekto tikslai: suteikti galimybę darbdaviams kurti asmens duomenų tvarkymo principus atitinkančią darbo aplinką ir padėti darbuotojams ginti savo teisę į asmens duomenų apsaugą, kaip pagrindinę teisę, darbo vietoje.

ADA gidas

Įgyvendinant projektą bus vedami mokymai, rengiamos gairės, moksliniai straipsniai, tinklalaidės, toliau vystoma mobilioji aplikacija „ADA gidas". 2021 m. buvo skirti nustatyti tikslinių auditorijų poreikius, surengtos 3 apklausos, parengti jų apibendrinimai, surengti projekto ekspertų mokymai, parengta tikslinių grupių mokymų medžiaga.

TEISĖKŪRA ASMENS DUOMENŲ APSAUGOS SRITYJE

7 lentelė. Teisės aktų rengimas ir derinimas

Veikla	Iki BDAR	Pradėjus taikyti BDAR			
	2017 m.	2018 m.	2019 m.	2020 m.	2021 m.
Derinta teisės aktų projektų	328	623	630	662	654
Parengta teisės aktų	7	17	23	6	11

2021 m. Inspekcijos dalyvavimas teisėkūros veikloje užėmė reikšmingą veiklos dalį. Per ataskaitinį laikotarpį derinti 654 kitų institucijų pateikti teisės aktų projektai, iš jų:

- 274 įsakymai;
- 173 įstatymai;
- 157 Vyriausybės nutarimai;
- 50 kitų teisės aktų.

Parengta ir patvirtinta 11 Inspekcijos direktoriaus įsakymų. Įvykdytos 3 viešosios konsultacijos dėl Inspekcijos teisės aktų projektų. Šie teisės aktų projektai svarbūs tiek viešajam, tiek privačiam sektoriui, be to, dėl jų atitikties BDAR galutinai nuomonę pateikia EDAV.

DUOMENŲ APSAUGOS PAREIGŪNŲ SKYRIMAS LIETUVOJE

Duomenų apsaugos pareigūnas (toliau – DAP) – tai BDAR numatyta pareigybė. DAP privalo paskirti valdžios institucijos ir įstaigos bei kitos organizacijos, kurių pagrindinė veikla yra dideliu mastu sistemingai stebėti asmenis arba dideliu mastu tvarkyti specialių kategorijų asmens duomenis. DAP gali būti organizacijos darbuotojas arba asmuo iš išorės. **Nuo BDAR taikymo pradžios Inspekcijai yra pranešta apie 2 746 DAP paskyrimą. 2021 m. Lietuvoje paskirti 265 DAP**.

DAP yra tas darbuotojas, kuris padeda organizacijai užtikrinti tinkamą asmens duomenų tvarkymą ir apsaugą, laukytis kitų BDAR reikalavimų, bendrauti su duomenų subjektais ir priežiūros institucija. Inspekcija, siekdama padėti Lietuvos DAP suteikti žinių ir pasidalinti BDAR taikymo patirtimi, 2021 m. surengė atskirus mokymus privataus ir viešojo sektoriaus DAP. Šiuose nuotoliniuose mokymuose patirtimi pasidalijo ne tik Inspekcijos atstovai, tačiau ir kitų institucijų, įmonių ir Lietuvos duomenų apsaugos pareigūnų asociacijos atstovai. Iš mokymų metu pateiktų dalyvių klausimų ir DAP anoniminių apklausų matyti, kad organizacijos vis dar neskiria pakankamai dėmesio DAP veiklai, kvalifikacijos kėlimui ir DAP įtraukimui į įvairius organizacijų procesus, kurių metu sprendžiami asmens duomenų tvarkymo klausimai. Šiais mokymais Inspekcija prisidėjo keliant Lietuvos DAP kvalifikaciją, mokymai buvo įregistruoti Neformaliojo švietimo programų registre, dalyviams išduoti pažymėjimai. Mokymus tiesiogiai stebėjo 1 060 dalyvių, įrašų peržiūros siekė 4 600.

PLANUOJAMI ARTIMIAUSIO LAIKOTARPIO VEIKLOS PRIORITETAI

Trejų metų BDAR taikymo priežiūros ir stebėsenos patirtis bei veiklos rodiklių rezultatai sudaro prielaidas daryti išvadą, kad Inspekcijai pavyko pasiekti, jog tiek duomenų valdytojai, tiek ir duomenų subjektai turėtų pagrindines žinias apie kiekvieno iš jų turimas teises ir pareigas asmens duomenų apsaugos srityje. 2022 m. Inspekcija planuoja toliau visuomenėje skleisti pagarbos asmens duomenims kultūrą, visų pirma didinant suinteresuotųjų asmenų žinias, kompetenciją ir įgūdžius asmens duomenų apsaugos srityje, siekiant užtikrinti tinkamą BDAR nustatytų asmens duomenų tvarkymo taisyklių įgyvendinimą ir efektyvesnę asmens duomenų apsaugos priežiūros sistemą.

Atsižvelgiant į tai, Inspekcijos veiklos prioritetai yra:

1. **Didinti duomenų valdytojų, duomenų apsaugos pareigūnų ir duomenų subjektų žinias, kompetenciją ir įgūdžius asmens duomenų apsaugos srityje.**
2. **Prisidėti didinant pasitikėjimą viešojo sektoriaus atliekamu asmens duomenų tvarkymu.**
3. **Stiprinti tarptautinį bendradarbiavimą asmens duomenų apsaugos srityje.**

Pažymėtina, kad Inspekcijos veiklos prioritetai prisidės prie 2021–2030 metų nacionaliniame pažangos plane, patvirtintame Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2020 m. rugsėjo 9 d. nutarimu Nr. 998 „Dėl 2021–2030 metų nacionalinio pažangos plano patvirtinimo“, įtvirtintų valstybės strateginių tikslų – didinti švietimo įtrauktį ir veiksmingumą, siekiant atitikties asmens ir visuomenės poreikiams (3 tikslas), didinti teisinės sistemos ir viešojo valdymo veiksmingumą (8 tikslas), stiprinti Lietuvos įtaką pasaulyje ir ryšius su diaspora (9 tikslas) – įgyvendinimo.

REVIEW OF PERSONAL DATA PROTECTION SUPERVISION IN LITHUANIA IN 2021 BY THE STATE DATA PROTECTION INSPECTORATE

WORD OF THE HEAD OF THE STATE DATA PROTECTION INSPECTORATE

In 2021, the State Data Protection Inspectorate (hereinafter referred to as the "Inspectorate"), one of the personal data protection supervisory authorities in Lithuania, carried out its works in the context of the COVID-19 pandemic. During the afore-mentioned exceptional period, the Inspectorate operated without interruption. Subject to application of remote and hybrid working tools, not only routine activities were continued but different situations in relation to management of the COVID-19 pandemic were addressed, legal acts were coordinated, opinions on possible personal data processing decisions, recommendations were put forward and other relevant information was provided as a matter of urgency.

Although the pandemic has further accelerated digitalisation of the private and public sectors, the majority of people were forced to work and receive the majority of services remotely; thus, the amounts of processed personal data and personal data processing have proportionately increased and the security requirements set forth in Regulation (EU) 2016/679 of the European Parliament and of the Council of 27 April 2016 on the protection of natural persons with regard to the processing of personal data and on the free movement of such data, and repealing Directive 95/46/EC (General Data Protection Regulation) (hereinafter referred to as the "GDPR") have remained the same and mandatory.

In 2021, the Inspectorate could not carry out some activities to the fullest extent, for example, preventive on-the-spot inspections; on the contrary, other activities have increased; in particular, the need for consultations, interinstitutional cooperation. The pandemic-related situation should be considered as a risk factor in implementation of the functions by the Inspectorate. Furthermore, turnover of staff and a lack of personnel should be mentioned as separate risk factors of timely fulfilment of the functions assigned to the Inspectorate in 2021. Nevertheless, in 2021, the Inspectorate as a personal data protection supervisory authority implemented its **mission, i.e. to protect human right to protection of personal data.**

Director of the State Data Protection Inspectorate
Raimondas Andrijauskas

PRIORITIES OF ACTIVITY IN 2021

In 2021 the Inspectorate implemented the planned three priorities of activity.

PRIORITY 1

Increasing the knowledge, competence and skills of data controllers, data protection offices and data subjects in the area of protection of personal data.

In implementation of the afore-mentioned priority, the Inspectorate drew up relevant methodological information in easily accessible digital means, monitored the trends of appointment of data protection officers and their inclusion in the activities of organisations, organised separate trainings to the data protection officers of the private sector and the public sector taking into account the specific nature of the sector.

In 2021, the Inspectorate started to publish more information on the decisions taken by the Inspectorate not only in examination of complaints but also in carrying out of inspections on own initiative. Furthermore, the Inspectorate started to publish information on court decisions concerning the cases investigated by the Inspectorate. The information provided in the decisions of the Inspectorate and the decisions of courts is useful in assessing the challenges of protection of personal data by the data controllers and assessment of the lawfulness of processing of personal data of data subjects by the data subjects.

PRIORITY 2

Contribution to increasing trust in processing of personal data by the public sector.

A major part of processing of personal data takes place in the public sector; therefore, it is important that the Inspectorate paid special attention to this sector in its activities. In implementation of the afore-mentioned priority of activity, the draft legal acts regulating the issues concerning processing of personal data drawn up by institutions were assessed. During the pandemic period, the Inspectorate, inter alia, was actively involved in cooperation and the process of drafting of legal acts: it attended different sessions, meetings of experts; provided methodological assistance, distributed relevant information drawn up by the European Data Protection Board (hereinafter referred to as the "EDPB"). In 2021, the Inspectorate started implementation of the project SolPriPa 2 Work co-financed by the European Union. The afore-mentioned project will help institutions to deal with the issues concerning processing of personal data arising in the context of employment relationship. During the reporting period, surveys of the public sector which helped to determine the need for lack of information and knowledge were carried out. Training material was prepared taking into account the results of the surveys.

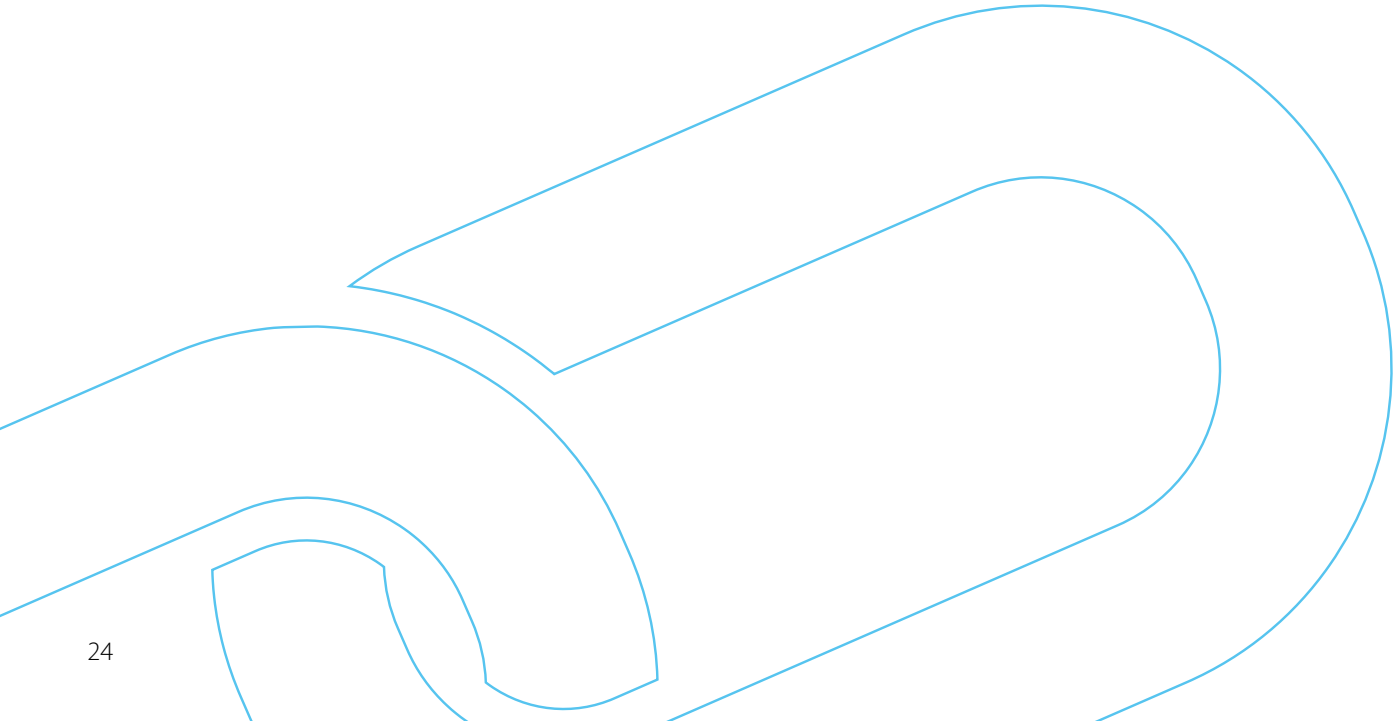

PRIORITY 3

Strengthening of international cooperation in the area of protection of personal data.

In the light of the fact that one of the factors which has determined adoption of the GDPR is the established potential risk arisen as a result of transfer of personal data to third countries, attempts have been made to harmonise the personal data processing rules applicable in transfer of personal data to other countries and develop effective personal data transfer supervisory mechanisms one of the essential elements of which is cooperation of national personal data protection supervisory authorities among the Member States in carrying out of surveys related to international processing of personal data on a large scale, the so-called one-stop-shop procedures[1]. In 2021, the Inspectorate was involved in 506 international proceedings (including 375 proceedings concerning persons' complaints, 131 proceedings concerning surveys, legal obligations and other cases) in relation to which in 2021 141 final decisions were already taken. Besides, the Inspectorate represented Lithuania in 250 cases of mutual assistance provided by countries.

EDPB which brings together the personal data protection supervisory authorities of the EU Member States is an independent European Union institution which helps to ensure consistent application of data protection rules throughout the European Union. Special role of the EDPB in the area of protection of personal data, since the GDPR has granted the right to it to officially interpret the provisions of the GDPR; thus, ensuring uniform application of the afore-mentioned legal act throughout the European Union. One of the most important elements of activity of the EDPB is presentation of examples of guidelines, recommendations and best practice to the society. In 2021, due to the pandemic, meetings of the EDPB and activities of subgroups and cooperation among the EU supervisory authorities mainly took place remotely, all issues relevant to the Member States were expeditiously dealt with. The Inspectorate as a national personal data protection supervisory authority is also a member of the EDPB contributing to the activities of the EDPB and its different 20 subgroups and working groups. The representatives of the Inspectorate are particularly actively involved in the activities of the Compliance, eHealth and Government Expert Subgroup (CEH), the International Transfer Subgroup (ITS), the Coordinated Enforcement Framework (CEF) working group, the Communication Network, the network of the Data Protection Officers.

In 2021, cooperation among the personal data protection supervisory authorities of the Baltic States (Lithuania, Latvia, Estonia) was resumed. Exchange of experience, cooperation in the activities of the working groups of the EDPB on the common strategic issues in determination of the position of the Baltic States took place, new sectoral choices were planned.

The priorities to be implemented in 2021 have remained relevant, since the practice of application of the GDPR is still developed, improvement of the qualification of DPOs is a continuous process, international cooperation must be strengthened, this requires more attention because fulfilment of some functions of the supervisory authorities provided for in the GDPR will be started and, inter alia, other regulations, draft regulations directly related to the current and future activities of the Inspectorate are in place.

[1] In principle, the one-stop-shop principle is aimed at ensuring that organisations and persons could deal with cross-border issues concerning processing of personal data with the supervisory authority established in the same Member State in which their head office (mainly their EU office) is located and that such issues could be consistently dealt with throughout the EU. And this implies that the supervisory authorities must cooperate in order to provide each other with information and mutual assistance where requested. Each enquiry for provision of mutual assistance must contain all necessary information, for example, the purpose and reasons of the enquiry. As a rule, each supervisory authority must respond to an enquiry within the set time limits.

CONTEXT ANALYSIS

Protection of personal data means the totality of legal, technical and organisational measures aimed at protecting personal data against unlawful, accidental or improper processing of personal data. The right to protection of personal data is one of the fundamental human rights classified as modern rights typical of developed counties, in particular, in the digital age where technologies provide unlimited possibilities for processing of large amounts of personal data. A balance between the public interests and private interests, human rights to receive and disseminate information and the rights to protection of personal data are of particular importance in the democratic legal society.

The earlier data protection system has been reformed by the BDPR applied since 25 May 2018, i.e. the functions fulfilled by personal data protection supervisory authorities (in the Republic of Lithuania the Inspectorate is one of them) have been reconsidered and newly worded, cooperation among the data protection supervisory authorities of the EU Member States has been extended, new dates of the data controllers and new rights of the data subjects in the area of protection of personal data have been established. Furthermore, it should be noted that other international and EU legal acts the amendments and entry into force of which are related to the GDPR and the personal data protection reform in the EU provide for the specific functions of supervision carried out by data protection supervisory authorities which must be revised and properly implemented. Certain aspects relevant to Lithuania are set forth the recast Republic of Lithuania Law on Legal Protection of Personal Data adopted on 16 July 2018.

Following the Regulations of the State Data Protection Inspectorate approved by Resolution No 1156 of the Government of the Republic of Lithuania of 25 September 2001 "On the Grant of Powers to the State Data Protection Inspectorate and Approval of the Regulations of the State Data Protection Inspectorate", the Inspectorate is an institution of the Government of the Republic of Lithuania involved in framing of the national policy on personal data protection management and implementing it.

The purpose of the Inspectorate shall be supervision of protection of fundamental rights and freedoms of natural persons when processing personal data and creation of more favourable conditions for a free movement of personal data in the European Union. The main objectives of activity of the Inspectorate shall be as follows:

- To be involved in formation of the national policy on personal data protection;
- To carry out monitoring of the GDPR and other personal data protection legal acts and ensure compliance with them;
- To control personal data processing;
- To comply with the provisions of Council of Europe Convention for Protection of Individuals with regard to Automatic Processing of Personal Data (ETS No 108) executed on 28 January 1981 in Strasbourg and protocols to the Convention.

In 2021, the activities of the Inspectorate were organised in accordance with the Strategic Activity Plan for 2021–2023 approved by 16 Order 2021 Order No 1T-25 (1.12.E) of the Director of the Inspectorate.

The functions of the Inspectorate are not limited only to supervision of application of the GDPR, the Republic of Lithuania Law on Legal Protection of Personal Data, Processed for the Purposes of Prevention, Investigation, Detection or Prosecution of Criminal Offences, or the Execution of Criminal Penalties, or National Security, or Defence and the Republic of Lithuania Law on Legal Protection of Personal Data. The EU legislation provides for that the supervisory authority must carry out audits in different information systems, for example, an audit of data processing operations in national Schengen Information System, the Visa Information System etc. Furthermore, the Inspectorate carries out supervision of compliance with the provisions of the Republic of Lithuania Law on Electronic Communications falling within its competence.

The Inspectorate also is one of the institutions implementing the cyber security policy. It contributed to development of the cyber security system in Lithuania when the Law on Cyber Security was adopted, further contributes to its improvement and ensuring through involvement in the activities of the Cyber Security Council, draws up the National Cyber Security Report together with other responsible authorities. Cyber security is directly related to the activities of examination of personal data breaches carried out by the Inspectorate where, if necessary, personal data breaches are investigated in cooperation with the National Cyber Security Centre.

In 2021, the Inspectorate continued cooperation with several universities of Lithuania. Lectures at Mykolas Romeris University were delivered, the Inspectorate as a supervisory authority shared its experience and took part in different events of the university, started to implement the awareness raising project "SolPirPa 2 WORK" in relation to protection of personal data in the context of employment relations. Trainings for the data protection officers of the public sector and the private sector in cooperation with Kazimieras Simonavičius university.

In 2021, major attention was paid to interinstitutional cooperation. It is important to mention cooperation with the Ministry of Health in drawing up of the Law on Reuse of Health Data. Active cooperation with the Police Department took place. Cooperation with the Ministry of Justice took place with a view to implementing action 8.1.12 "To carry out public consultations on revision of the Law on Legal

Protection of Personal Data with a view to assessing its operation and adopting the Government' decision on filling the gaps in the legal regulation and implementation of the EU law" of the Plan for the Implementation of the Provisions of the Programme of the Government of the Republic of Lithuania. The Inspectorate takes part in meetings with the Ministry of Justice as a personal data protection policy maker on a monthly basis.

According to the data of the representative survey of the Lithuanian population carried in 2021, 74 per cent of the Lithuanian population are aware of protection of personal data, the requirements for organisation set forth in the GDPR and the rights granted to people. 60 per cent of the population know about the Inspectorate as a supervisory authority.

The data of the survey suggests that, in the opinion of 40 per cent of the respondents, during the period of the COVID-19 pandemic, processing of personal data has not changed (in 2020 – 44 per cent), in 2021, the number of persons believing that during the pandemic period the requirements for protection of personal data were less observed increased by 6 per cent, i.e. 24 per cent (in 2020, 18 per cent), 26 per cent of the population did not have an opinion on the afore-mentioned issued (in 2020, 26 per cent), 10 per cent of the population believe that the requirements for processing of personal data were observed more than usual (in 2020 – 12 per cent).

In 2021, the level of personal data protection conditions (hereinafter referred to as the "LPDPC"[2]) was estimated for the first time in Lithuania. This is the first composite indicator aimed at assessing the personal data protection system in Lithuania. It is determined on the basis of the data of the representative survey of the Lithuanian population covering the following four areas: (1) the level of knowledge of the population about the GDPR, the Inspectorate and their rights, (2) trust in enterprises and institutions processing personal data, (3) activity of the population in case of possible breaches and (4) trust in the supervision system; which is carried out on an annual basis. The 2021, the LPDPC was 60 per cent.

In 2021, as in earlier years, the Inspectorate faced a lot of challenges in fulfilment of the functions provided for in the GDPR and other legal acts mainly due to a lack of human resources. Article 52(4) of the GDPR provides for that Each Member State shall ensure that each supervisory authority is provided with the human, technical and financial resources, premises and infrastructure necessary for the effective performance of its tasks and exercise of its powers, including those to be carried out in the context of mutual assistance, cooperation and participation in the Board. The Communication of the European Commission adopted in 2020[3] emphasises the importance of greater human and financial resources to the activities of supervision of protection of personal data. This is also supported by 25 March 2021 Resolution of the European Parliament[4].

In the light of the EU expectations for personal data protection supervisory authorities, it is important to raise the authority of the Inspectorate, provide resources allowing to track technological innovations and assess their impact on protection of personal data and enabling to improve qualification and cooperate on international level. Due to the constantly growing scope of activities, in pursuance of ensuring fulfilment of the functions assigned to the Inspectorate and the needs of the persons interested in the services of supervisory authorities, the need for strengthening the institution by allocating additional human resources was emphasised on several occasions.

The Centralised Audit Division of the Ministry of Justice pointed out in the conclusion of 27 May 2021 Report on the Internal Audit of Management of Human Resources of the State Data Protection Regulation No 1V-10 (hereinafter referred to as the "Internal Audit Report") that "The scope of fulfilment of the functions of the Inspectorate and conformity of the functions (in terms of the scope) with the requirements of the legislation is insufficient, i.e. due to a lack of human resources, some functions are not fulfilled, their fulfilment is delayed or some functions are not fully fulfilled which results in a failure to ensure compliance with the principle of sound administration and proper management of all risks. The need for 32 additional posts has been determined on the basis of calculation of the Inspectorate. Furthermore, the Internal Audit Report contains the following recommendation: "In order to ensure proper fulfilment of the functions assigned to the Inspectorate, it should be recommended to the Inspectorate to initiate resolution of the issue concerning creation of additional posts."

2 Following the Programme for Development of the Justice System of the Ministry of Justice of the Republic of Lithuania as the Manager of the 2021–2030 Progress Programme approved by Resolution No 861 of the Government of the Republic of Lithuania of 20 October 2021 "On the Approval of the Programme for Development of the Justice System of the Ministry of Justice of the Republic of Lithuania as the Manager of the 2021–2030 Progress Programme" (hereinafter referred to as the "Programme for the Development of the Justice System"), the Inspectorate calculates the indicator of the result of the measure "To modernise the legal protection processes", i.e. the Level of Personal Data Protection Conditions (per cent).

3 Communication COM(2020) 264 from the European Commission to the European Parliament and the Council of 24 June 2020 "Data protection as a pillar of citizens' empowerment and the EU's approach to the digital transition - two years of application of the General Data Protection Regulation" (hereinafter referred to as the "Communication") states that the majority of the Member States supported supervisory authorities with human, technical and financial resources. Overall there has been a 42% increase in staff and 49% in budget for national data protection authorities taken together in the EEA between 2016 and 2019. Nevertheless, the differences in the Member States were evident. The Irish, Dutch, Icelandic, Luxembourgish and Finnish authorities having benefitted from the largest relative increases in staff.

4 European Parliament Resolution of 25 March 2021 on the Commission evaluation report on the implementation of the General Data Protection Regulation two years after its application (2020/2717(RSP)) states that a lot of supervisory authorities do not have sufficient human, technical and financial resources, premises and infrastructure to effectively perform their tasks and exercise their powers; is concerned by the lack of dedicated technical staff in most supervisory authorities across the EU, which makes investigations and enforcement difficult; notes with concern that supervisory authorities are under strain given the growing mismatch between their responsibilities to protect personal data and their resources to do so; notes that digital services will become increasingly complex due to the increased use of innovations like artificial intelligence (i.e. worsening the problem of limited transparency on data processing, especially for algorithmic training); points therefore to the importance of EU supervisory authorities as well as the EDPB having sufficient financial, technical and human resources in order to be able to deal swiftly but thoroughly with an increasing number of resource-intensive and complex cases, and to coordinate and facilitate cooperation between national DPAs, to properly monitor the application of Regulation (EU) 2016/679, and protect fundamental rights and freedoms.

After the informal meetings of the Ministers on the maximum planned appropriations of the national budget, protocol decisions on allocation of additional posts were adopted. By Resolution No 1117 of the Government of the Republic of Lithuania of 22 December 2021 "On the Amendment of Resolution No 1298 of the Government of the Republic of Lithuania of 12 December 2018 "On the Approval of the Description of the Criteria for Determination of the Need for Civil Servants and Employees Working under Employment Contracts and the Maximum Permitted Number of Posts of Civil Servants and Employees Working under Employment Contracts and Receiving Wages from the State Budget and State Monetary Funds""[5], the number of new posts allocated to the Inspectorate was increased by 14 posts.

Table 1. Financial and human resources of the Inspectorate

	Before entry into force of the GDPR	After entry into force of the GDPR			
	2017	**2018**	**2019**	**2020**	**2021**
Budget (thous. EUR)	729.3	1,111.0	1,120.0	1,175.6	1,176.0
Including for wages (thous. EUR)	477.0	531.0	805.0	918.3	946.0
Number of allocated posts	32	32	38	38	38

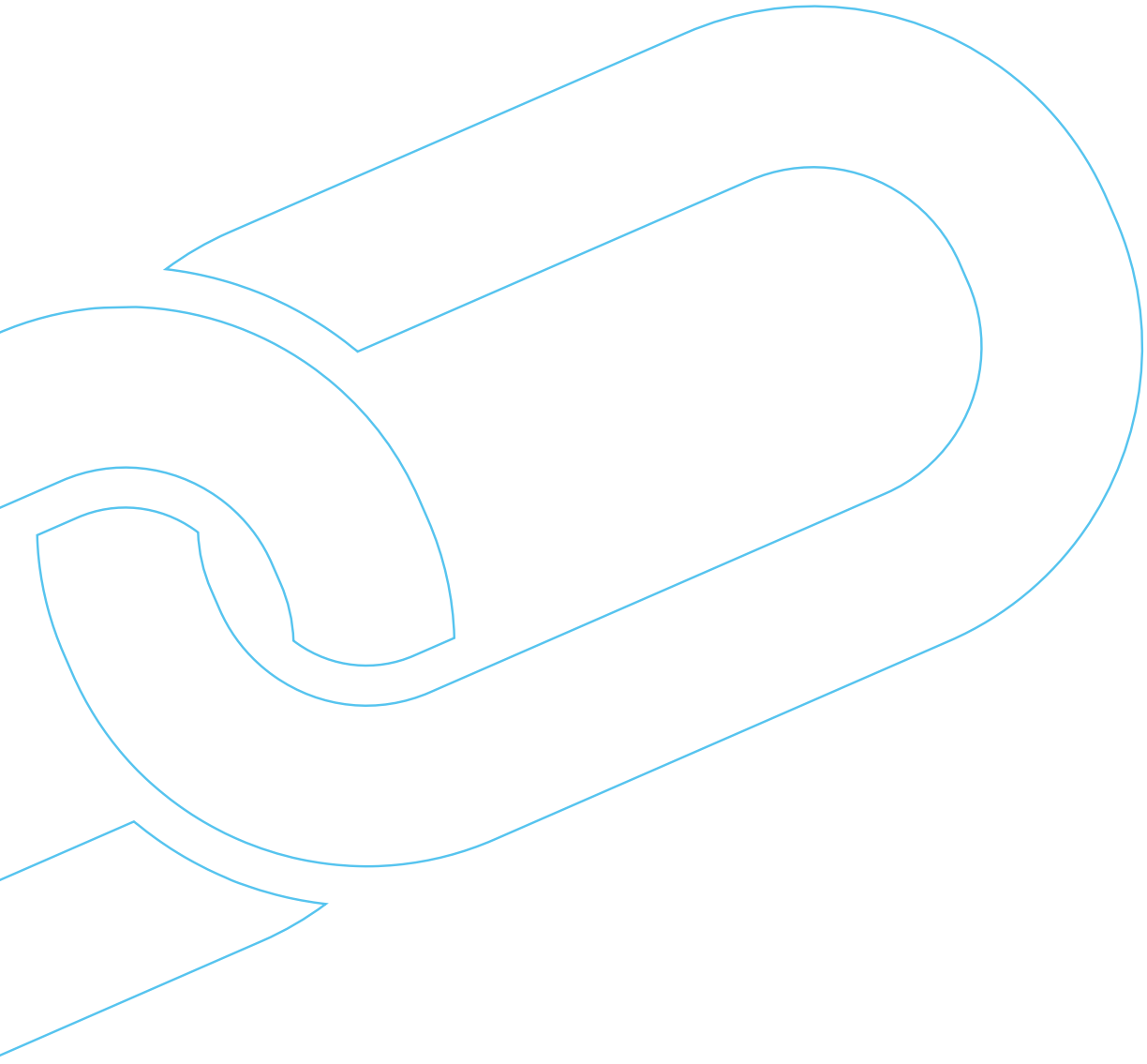

5 It should be noted that the afore-mentioned resolution came into force on 1 January 2022.

IMPLEMENTATION OF THE STRATEGIC OBJECTIVES

STRATEGIC OBJECTIVE: To ensure the right of natural persons to protection of personal data and enable free movement of personal data

***Table 2.** Programmes implementing the strategic objective and use of the appropriations approved by the Republic of Lithuania on the Approval of Financial Indicators of the State Budget and Municipal Budgets for a specific year*

Programme code	Name of the programme	Use of appropriations (thous. EUR)			
		Plan for appropriations	Plan for appropriations including adjustments for the reporting period	Used appropriations	Part of used appropriations from the appropriations indicated in the plan for appropriations including adjustments for the reporting period (per cent)
1	2	3	4	5	6
01 01	Data protection management	1,176.0	1,176.0	1,159.3	98.6
Including the EU and other international financial support		-	-	-	-

***Graph 1.** Effect evaluation criterion: percentage of the persons who favourably assess the activities of the Inspectorate*

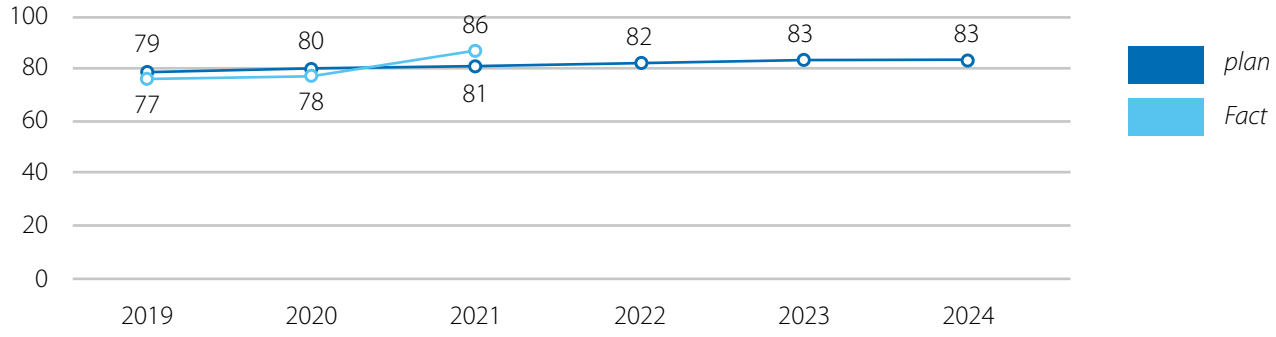

In implementation of the strategic objective of the Inspectorate "To ensure the right of natural persons to protection of personal data and enable free movement of personal data", the effect evaluation criterion "Percentage of the persons who favourably assess the activities of the Inspectorate" was sought. The criterion is calculated by summing up the persons who consider the activities of the Inspectorate as very good and good on the basis of the data of the surveys obtained by surveying the persons who addressed the Inspectorate or to whom the Inspectorate provided its services, for example, provided consultations, harmonised legal acts, delivered reports during the events, examined complaints etc.

In 2021, the Inspectorate exceeded the planned 81 per cent effect criterion and achieved 86 per cent. In 2021, the awareness raising activities of the Inspectorate where trainings were organised, reports during the events organised by other organisations were delivered were evaluated particularly actively and favourably. Remote events organised due to the pandemic situation helped to reach wider target audiences, more persons had the possibility to access information of the representatives of the Inspectorate and the accumulated experience on different issues concerning protection of personal data.

IMPLEMENTATION OF THE PROGRAMME OF THE GOVERNMENT

The eighteenth Programme of the Government of the Republic of Lithuania approved by 11 December 2020 Resolution No XIV-72 of the Seimas of the Republic of Lithuania emphasises **proper implementation of protection of personal data** in initiative 191.6 "Respective for individual rights and freedoms is a legislative priority" of the priority project of the Government "High quality and planned lawmaking".

The Inspectorate contributed to implementation of the Plan for Implementation of the Provisions of the Programme of the Government of the Republic of Lithuania approved by 10 March 2021 Resolution No 155 of the Government of the Republic of Lithuania "On the Approval of the Plan for Implementation of the Provisions of the Eighteenth Programme of the Government of the Republic of Lithuania". The Plan for Implementation of the Provisions of the Programme of the Government of the Republic of Lithuania provides for strategic work 8.1 of the Minister of Justice "Protection of human rights and freedoms is a legislative priority" action 8.1.12 of which is as follows: "**To carry out public consultations on revision of the Law on Legal Protection of Personal Data with a view to assessing its operation and adopt a resolution of the Government on filling the gaps in legal regulation and compliance with the EU law**".

Following paragraph 26 of Article 3 of the Republic of Lithuania Law on Strategic Management, the Inspectorate carries out activities in the area of justice activities. The Inspectorate contributes to implementation of objective 8.1 of the National Progress Plan "To increase the efficiency and effectiveness of the justice system" provided for in the Programme for Development of the Justice System. The Inspectorate contributes to attainment of the strategic objectives of the National Progress Programme by contributing to the progress measure "**To modernise the legal protection processes**" of the Programme for Development of the Justice System through implementation of the output indicator "**Level of personal data protection conditions, per cent**". In 2021 this level is 60 per cent.

Figure 1. Level of Personal Data Protection Conditions (LPDPC) 2021 in Lithuania

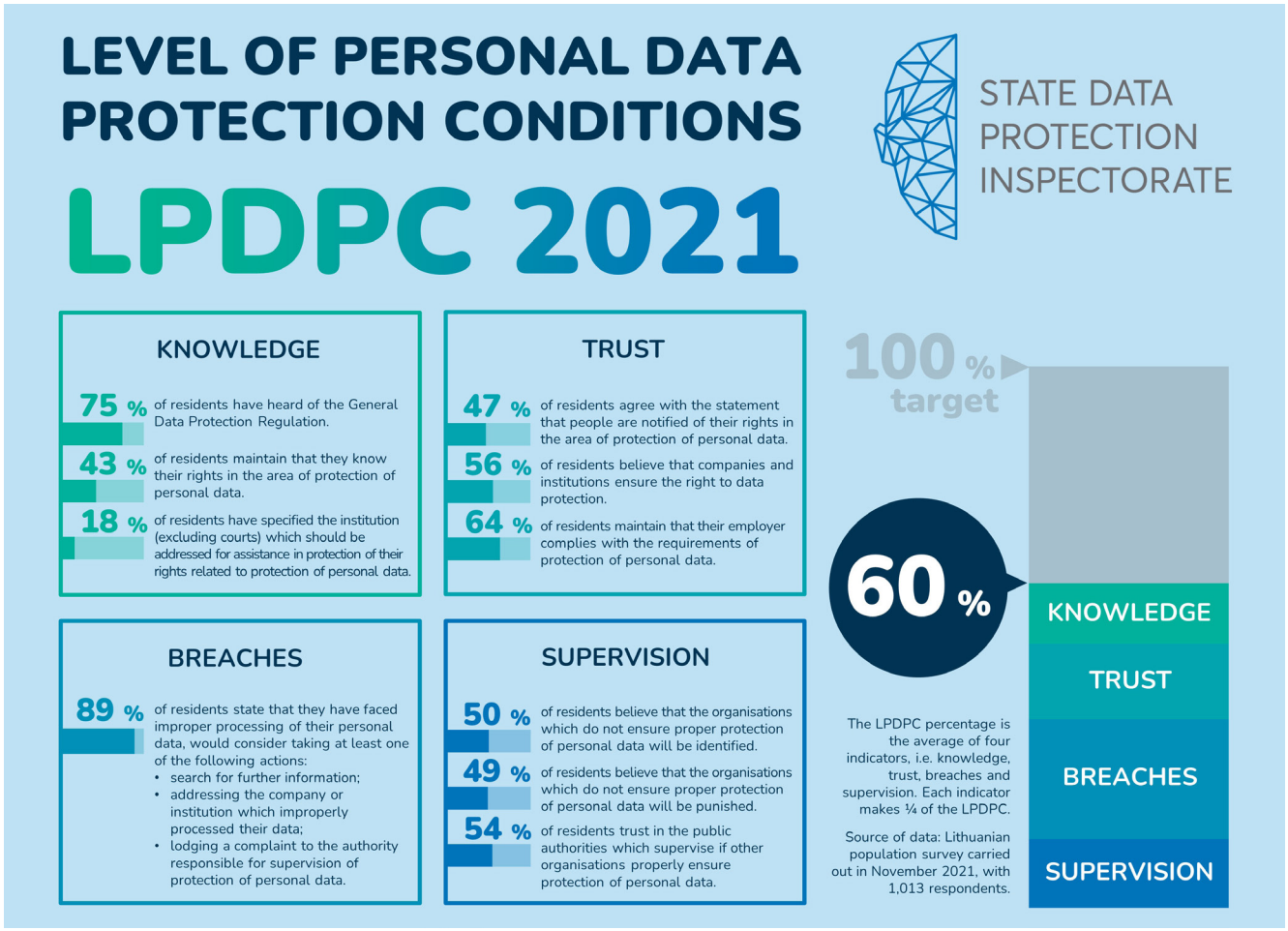

IMPLEMENTATION OF THE DATA PROTECTION MANAGEMENT PROGRAMME

In 2021, the Inspectorate implemented the programme "Data Protection Management". Criterion R-01-01-01-01 "Percentage of persons who are aware of the rights and duties set forth for them by the law" has been chosen for assessment of the results of implementation of the afore-mentioned programme. The afore-mentioned criterion is calculated on an annual basis by carrying out an on-demand representative survey of the Lithuanian population about public awareness in the area of protection of personal data by the Inspectorate. According to the data of the representative survey of the Lithuanian population about protection of personal data carried out in 2021, 74 per cent of the Lithuanian population were aware of the GDPR, the legal act setting forth the requirements for processing of personal data for organisations and granting the rights to people (the planned indicator 73 per cent).

In Lithuania, 30–49 year old high and middle-profile managers, specialists, servants and micro-entrepreneurs and residents of large cities with higher education are most aware of the GDPR.

ACHIEVEMENT OF THE EVALUATION CRITERIA

P-01-01-01-01 Percentage of scheduled inspections according to the check-lists. In 2021, the planned indicator was 100, the achieved indicator was 100. During the reporting period, the scheduled inspections were carried out in accordance with the plan for scheduled inspections for the year 2021 approved by 5 February 2021 Order No 1T-7(1.12.E) of the Director of the Inspectorate.

P-01-01-01-02 Increase in the number of examined complaints as compared with the previous year, per cent. In 2021, the planned indicator was 4, the achieved indicator was 0.1. In 2021, the Inspectorate examined 972 complaints and did not achieve the planned indicator because the number of examined complaints was 1 higher than in 2020 (971). In 2021, the complaint examination activities were influenced by rotation of employees and slower complaint examination processes due to the pandemic situation.

P-01-01-01-03 Percentage of the draft legal acts assessed within the time limits set forth in the legislation. In 2021, the planned indicator was 85 per cent, the achieved indicator was 79. Achieved of the set indicator was influenced by the fact that draft legal acts were presented for harmonisation as a matter of urgency and this implied postponement of the time limits for evaluation of the draft legal acts presented under usual legislative procedure. The above trend was determined by a rush to draft legal acts concerning all situations which require concentration and expeditiousness of all institutions such as the problematic cases due to management of the refugee crisis at the border with the Republic of Belarus, management of the COVID-19 pandemic or other cases dealt with in 2021 due to the state of emergency declared in the country. Nevertheless, there were a number of cases where the institutions presented draft legal acts for harmonisation as a matter or urgency without supporting the need for urgency although it was one of the lawmaking procedure requirements.

P-01-01-01-04 Number of employees of the Inspectorate who attended the in-service courses and trainings. In 2021, the planned indicator was 32, the achieved indicator was 28. In 2021, the planned in-service indicator was not achieved due to rotation of employees, since the Inspectorate had 28 employees; however, 100 per cent of the employees took part in the in-service courses and trainings.

SUPERVISION OF ECONOMIC ENTITIES AND OTHER DATA CONTROLLERS

Table 3. ***Personal data protection supervision activity***

Activities	Before entry into force of the GDPR	After entry into force of the GDPR			
	2017	2018	2019	2020	2021
Carried out inspections	91	141	112	104	16
Received and examined notifications on personal data breaches	7	100	175	181	239
Received complaints of persons	480	859	880	1,083	1,164
Examined complaints of persons	490	619	995	971	972

Figure 2. ***Performance indicators of the Inspectorate in 2021***

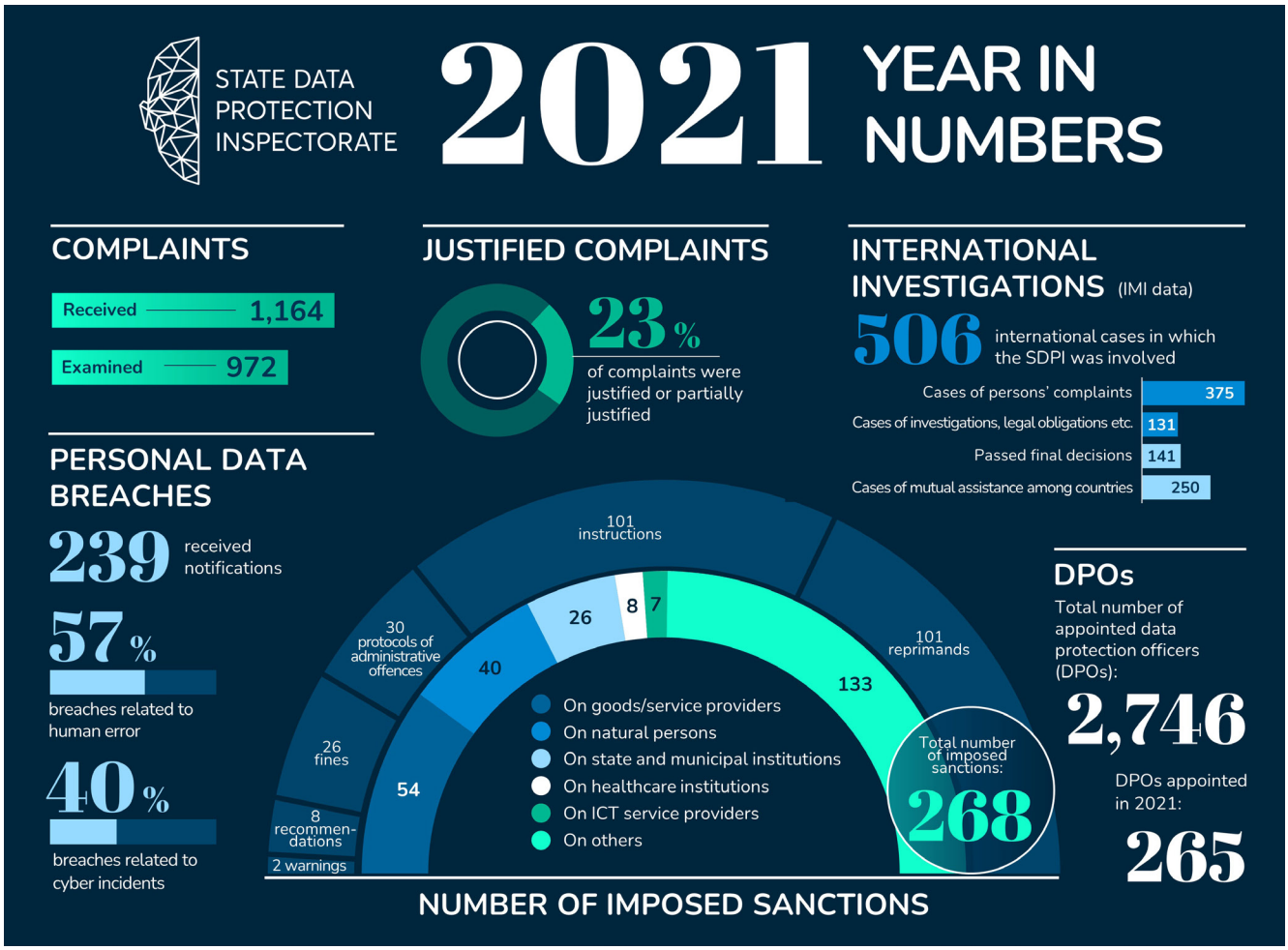

Inspections. In 2021, the Inspectorate carried out 16 inspections. Some of them were scheduled and carried out in accordance with the Plan for Preventive Inspections of the Inspectorate for the Year 2021 approved by 5 February 2021 Order No 1T-7(1.12.E). Due to the pandemic situation, in 2021 the scheduled inspections carried out by the Inspectorate in Lithuania were limited. In total, 8 scheduled inspections were carried; 7 inspections of the scheduled inspections were carried out in financial institutions due to the volume of personal data in provision of the payment initiation service. The afore-mentioned inspections were continued in 2020 and after completion of the inspections, a summary was drawn up.

In 2021, 8 inspections were not schedule, initiated in response to the events related to data security incidents in different public or private information systems, in case of any suspicions as to unsafe processing of personal data. They were initiated after the Inspectorate received information from the mass media, anonymous reports, in monitoring of the publicly available information. Unscheduled inspections were also carried out after receipt of notifications of personal data breaches.

Personal data breaches. In the event of a personal data breach (hereinafter referred to as the "PDB"), organisations must take every action to suspend the breach. Less serious or more serious breaches occur regularly. In all cases, organisations must document such breaches and observe other procedures set forth in the GDPR. If it is determined that a breach poses a risk to the rights and freedoms of natural persons, the persons whose data could be affected and the Inspectorate must be notified without undue delay but not later than within 72 hours and the persons whose data could be affected must be notified.

The Inspectorate evaluates the received notifications of personal data breaches and, if necessary, carries out an investigation. In 2021, 239 notifications of personal data breaches were given to the Inspectorate. As compared with 2020, the number of notifications of personal data breaches increased by one third. In 2021, the number of subscribers affected by personal data breaches in Lithuania was 3,379,123, the number of subscribers affected by personal data breaches in other countries was 11,969,880. Please note that data of one person may be involved in several breaches; therefore, this is not about a person but about a consumer (consumer account) as a separate participant of the incident that is meant.

***Graph 2.* Number of notifications of personal data breaches received by the Inspectorate in 2019–2021**

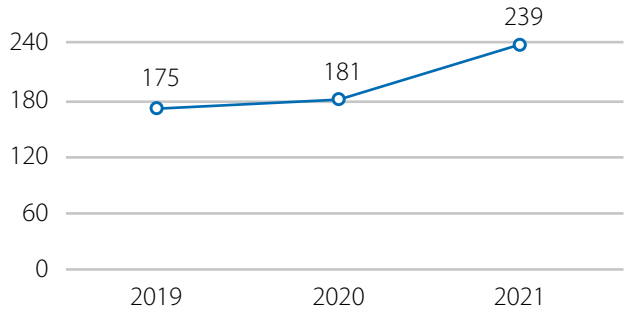

***Graph 3.* Distribution by the nature of personal data breaches in 2020–2021**

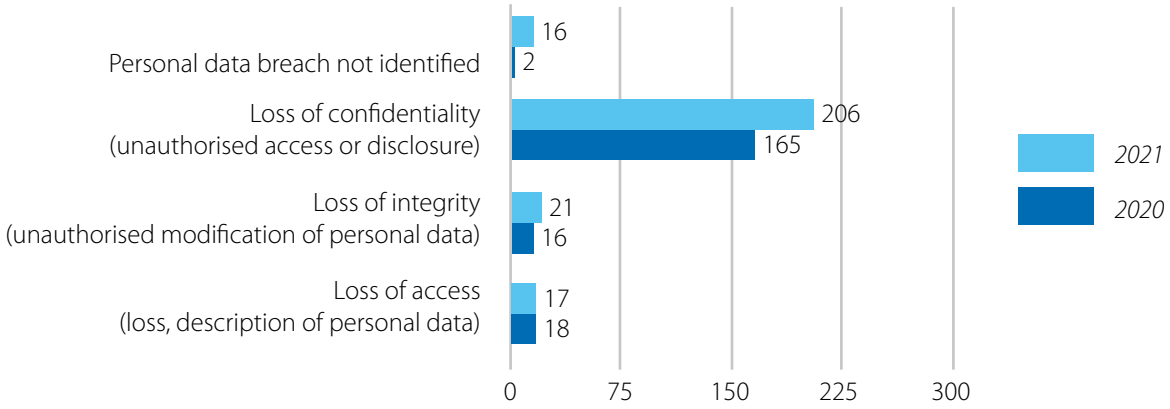

According to the nature of personal data breaches, there are no doubts that in Lithuania confidentiality breaches (206 cases) prevail; in 21 cases, breaches were related to lost data integrity; in 17 cases, breaches were related to data accessibility/availability breaches.

In 2021, the majority of personal data breaches occurred due to the human error, i.e. 45 per cent. In cases of 40 per cent of personal data breaches, cyber accidents occurred, around 77 per cent of personal data breaches were reported in time, not later than within 72 hours as required by the GDPR.

According to the categories of personal data the security of which was breached, personal data confirming the identity of a person (name, surname, e-mail etc.) prevail (in 2021, in total 186 cases), login data and/or person identification numbers were affected 101 times, special categories of personal data were affected 12 times, other data (financial, credit history data or a combination of personal data of several categories) were affected 12 times.

It is important to note that in 2021 there were received 9 notifications of personal data breaches concerning leaked databases. As a result of the afore-mentioned 9 personal

data breaches alone, malicious persons leaked data of 993,570 users by means of SQL injections, brute force, man in the middle type attacks.

One of the most significant personal data breaches which occurred in 2021 which is considered as a cyber incident occurred at the beginning of the year. In February 2021, both the personal data protection supervisory authority and the society were aware of the personal data breach in the vehicle rent company which affected data of more than 110 thous. consumers where the database which is not used any longer was leaked. The above incident was followed by more notifications of possibly improperly stored personal data and occurred personal data breaches in other companies like a chain reaction. This proved, yet again, that organisations must constantly take care of protection of processed personal data, assess their activities in a responsible manner and carefully act throughout the entire lifecycle of personal data in the organisation, even with such personal data which should not be used any longer. The Inspectorate imposed an administrative penalty in the amount of EUR 110 thous. on the company for the afore-mentioned personal data breach. The penalty was imposed on the company due to breaches of Article 32(1)(a), Article 32(1)(b) and Article 32(1)(d) of the GDPR regulating the duty to ensure safe processing of personal data. In December 2021, the company published that it would not appeal against the decision of the Inspectorate to the court.

Prior consultations. The GDPR provides for that the data controller shall, prior to the processing of personal data, address the Inspectorate for a prior consultation where the carried out data protection impact assessment states that processing of personal data would result in a high risk to the rights and freedoms of natural persons if the data controller fails to assume measures to mitigate the risk.

In 2021, 12 data controllers addressed the Inspectorate for a prior consultation. 8 prior consultations were provided till the end of the reporting period. The data controllers were not only warned about a possible breach of the GDPR, but also particular recommendations helping to prevent possible threats to protection of personal data were provided. Furthermore, even in 6 cases of provision of the afore-mentioned prior consultations, it was stated that the planned processing of personal data would breach the provisions of the GDPR. In case where the planned processing of personal data may pose a high risk, the recommendation put forward by the Inspectorate protects the organisation planning to process personal data against real risks to finances and reputation. The accumulated experience suggests that the afore-mentioned measure as one of the measures of implementation of the principle of accountability provided for in the GDPR is a guarantee of high data protection standard.

In 2021, the Inspectorate provided prior consultations on the need for processing of records of official telephones of the employees, introduction of the access control system, recording and accumulation of the licence plates of vehicles, lawfulness and proportionality of data processing, video surveillance etc.

Examination of complaints. The number of complaints received by the Inspectorate constantly increases (see Table 3). In 2021, 1,164 complaints were received, 972 complaints were examined.

Table 4 The largest number of examined complaints lodged by persons were related to the following area

Are of complaint	2019	2020	2021
Video surveillance	49	36	42
Disclosure of personal data	56	57	41
Direct marketing	56	28	30
Collection of personal data	23	28	26
Right to access data	22	32	15
Right to be forgotten	4	7	14
Collection of personal data from public registers and information systems	14	15*	9

* Revised data of 2020.

In 2021, the largest number of detected breaches was related to video surveillance, some of them were related to improper processing of visual data carried out by natural persons. As compared with the year 2020, a change in the number of ungrounded complaints concerning video surveillance, disclosure of personal data, direct marketing, collection of personal data upon examination of which the breaches proved to have actually occurred was insignificant. In 2021, the number of detected breaches concerning the right to access data and collection of personal data from public registers and information systems increased by around a half; nevertheless, the number of detected breaches concerning the right to be forgotten decreased twice as much as compared with the year 2020.

Although every time when the representatives of the Inspectorate consult on exercise of their rights and the procedure for lodging of complaints they emphasise that it is important for the persons to exercise the right and sometimes the duty to address the data controller for exercise of their rights, the number of complaints received by the Inspectorate continues growing. In pursuance of implementing the principle of economy of the activities, the Inspectorate specified the complaint examination procedures established in Order No 1T-20 (1.12.E) of the Director of the Inspectorate of 2 March 2021 "On the Approval of the Description of the Procedure for Examination of Complaints Examined by the State Data Protection Inspectorate". The updated description of examination of complaints provides for not only the procedure for reconciliation of the data subject and the data controller, in order to create more favourable conditions for the data subject to more effective defend the rights, the procedure for putting a lodged complaint in order is regulated.

Imposed sanctions. The Inspectorate is entitled to take different remedial actions depending on the circumstances of the particular event, for example, warn, make a reprimand, provide instructions, restrict or prohibit processing of data, impose an administrative penalty which, depending on the breach, may be up to 2 or 4 per cent of the total annual global turnover of the previous financial year or up to EUR 10 million or 20 million. The Inspectorate is entitled to impose sanctions in relation to a person's complaints, carried out investigations, personal data breaches, after examination of the material of a prior consultation.

In 2021, having detected breached, the Inspectorate imposed 2 warnings, issued 8 recommendations, imposed 26 administrative penalties, drew up 30 records of administrative offences on the basis of which the penalties were imposed on organisations due to violations of the Law on Electronic Communications, issued 101 instructions and 101 reprimands on the organisations. As in earlier year, there were many cases where the Inspectorate took remedial actions (imposed penalties) due to a failure to provide or attempts to conceal information necessary for the investigation.

Several more significant cases where the Inspectorate took remedial actions due to improper processing of personal data are described below.

At the beginning of 2021, a fine was imposed both on the state institution National Public Health Centre (EUR 12 thous.) and the company which developed the mobile application (EUR 3 thous.). The above case is related to negligently planned COVID-19 management measure, i.e. the mobile application "Karantinas" (Quarantine). In this case, the fine was imposed for detected breaches of Articles 5, 13, 24, 32 and 35 of the GDPR.

At the beginning of 2021, a fine in the amount of EUR 15 thous. Was imposed on the Centre of Registers for the detected breaches of Article 32(1)(b) and Article 32(1)(c) of the GDPR as a personal data breach occurred before the year 2020 which disrupted operation of the national registers and national informational systems. The breaches were detected due to a failure to ensure the ongoing integrity, availability and resilience of processing systems and services as well as a failure to restore the availability and access to personal data within the time limit set forth in the legislation.

Having carried out an investigation into processing of biometric personal data, the Inspectorate imposed a fine in the amount of EUR 20 thous. on the sports club for the detected breaches of Article 5(1)(a) and Article 5(1)(c), Article 9(1), Articles 13(1)–13(2), Article 30, Article 35(1) of the GDPR, i.e. processing of biometric data without voluntary consent of the data subjects and a failure to ensure compliance with other requirements for the valid consent, improper exercise of the data subjects' rights to be informed of processing; furthermore, it has been determined that the company has failed to carry out an assessment of the impact of processing of biometric data, has failed to keep records of processing activities.

In 2021, the case which has raised major concern in the society is related to an incident in the vehicle rent company. Having carried out an investigation into the above incident when personal data of more than 110 thous. customers of the company was made public, by a decision adopted in November 2021, the Inspectorate imposed an administrative penalty in the amount of EUR 110 thous. on the company. It is the largest fine imposed by the Lithuanian supervisory authority so far. Breaches of Article 32(1)(a), Article 32(1)(b), Article 32(1)(d) of the GDPR regulating the duty to ensure security of processing of personal data were detected (see also page 34).[6]

6 It is important to note that more relevant information on the decisions of the Inspectorate is available in the section Decisions of the special website and information of court judgements is published on the website of the Inspectorate.

INTERNATIONAL ACTIVITIES

***Table 5.** International activity indicators*

Activity	Before entry into force of the GDPR	After entry into force of the GDPR			
	2017	2018	2019	2020	2021
Involvement in the activities of the EDPB and other international working groups	0	24	32	95	90
Prepared responses to international enquiries	7	10	60	90	62
Opinion expressed on the positions or remarks of Lithuania on the EU proceedings	48	70	46	67	110
Examination of the Binding Corporate Rules (BCR)	15	13	61	153	162

Taking into account the mandatory operational contribution of national supervisory authorities to the Board and its subgroups, the Inspectorate started active international activity at the Board and cooperation with supervisory authorities of other Member States. For example, the Inspectorate was actively involved in coordination of the draft binding corporate rules, takes part in their review, draws up the draft opinions of the EDPB on them, is involved in the activities of other subgroups of the EDPB and other international working groups in which the documents (opinions, guidelines etc.) are drawn up and coordinated, exchanges its opinions with other EU supervisory authorities (through the supervision information system IMI or using the internal tool of the EDPB intended only for the supervisory authorities of the Member States, i.e. Confluence), cooperates with the Member States of the

***Figure 3.** Performance indicators of the Inspectorate in 2021*

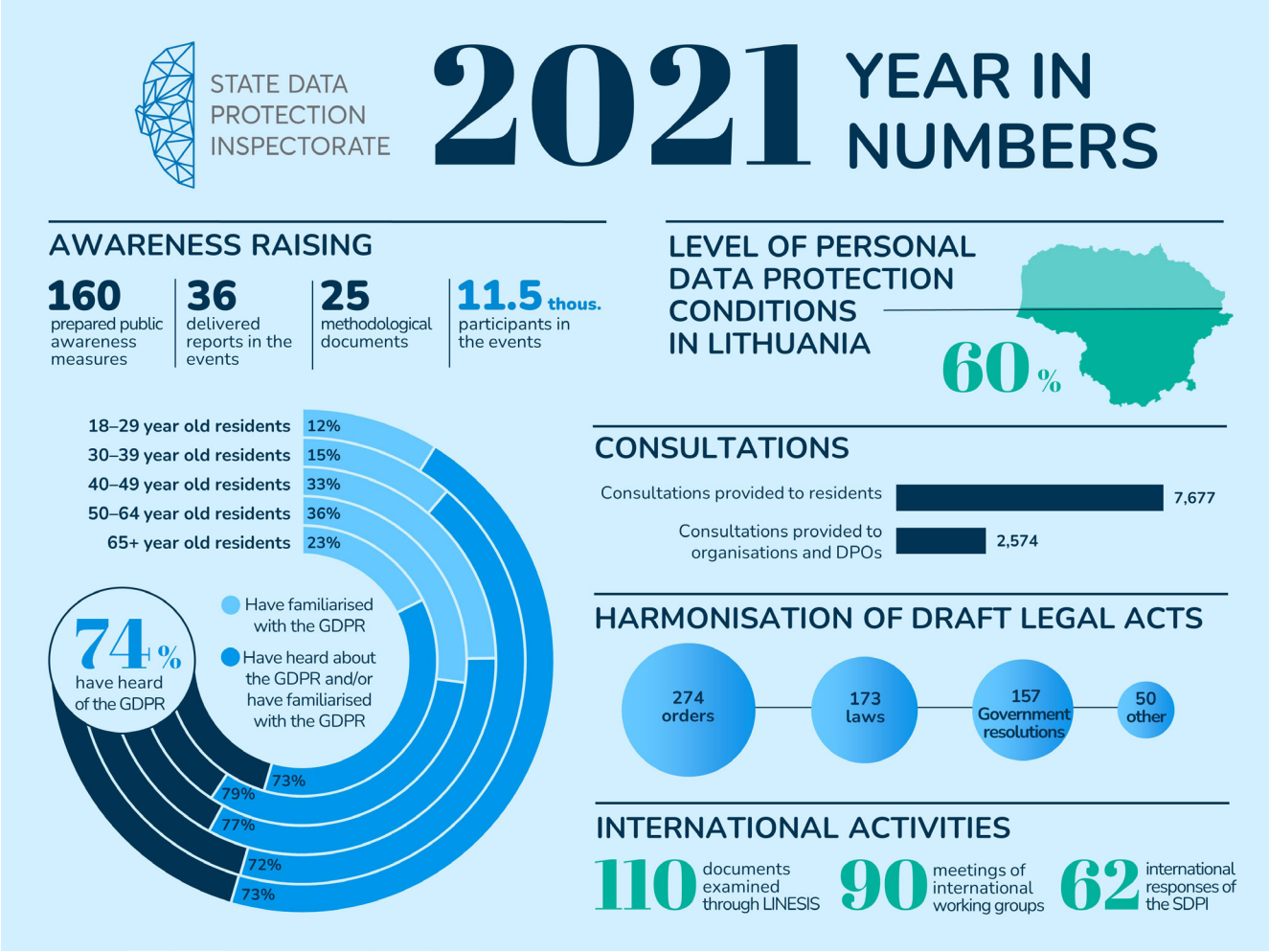

EU and the European Economic Area in examination of complaints by applying the consistency mechanism.

In 2021, the representatives of the Inspectorate took part in assessment of 16 prior binding corporate rules, they are co-authors of the 14 opinions of the EDPB on the binding corporate rules. Co-authors of the opinion of the EDPB on the criteria for certification of the certification bodies prepared by Latvia, drew up internal documents of the network of Data Protection Officers.

According to the data of the IMI system, in 2021 the Inspectorate was related to 553 international requests in which it was the lead or related supervisory authority. The Inspectorate was involved in resolution of 1 dispute according to Article 65 of the GDPR, 506 international cases including 375 cases concerning persons' complaints, including 131 cases concerning other investigations, legal obligations etc. In 2021, 209 decision protocols including 141 final decision was adopted. The Inspectorate was involved in 250 cases of provisions of mutual assistance.

The EDPB publishes opinions, guidelines, recommendations and best practice with a view to increasing common understanding of the GDPR in Member States. The methodical information is translated into the languages of EU Member States. The Inspectorate also contributes to translation of documents into the Lithuanian language. The supervisory authority of each Member State is responsible for revision of translations. A translation is not published without such revision. The Inspectorate actively contributes to such activities so that translations of the documents of the Board were accessible to organisations and people of Lithuania. In 2021, even 20 translations of the documents of the EDPB were edited.

RAISING PUBLIC AWARENESS, EDUCATION AND CONSULTATION

Table 6. Raising public awareness, education and consultation about personal data and privacy protection

Activity	Before entry into force of the GDPR	After entry into force of the GDPR			
	2017	2018	2019	2020	2021
Provided consultations	5,697	6,298	4,568	5,494	10,251
Prepared public information tools	136	233	171	172	160
Drawn up methodological documents	6	10	20	15	25
Attended meetings with public and private sectors	69	93	88	43	101
Delivered reports at the events	33	63	31	39	36

Consultations. In 2021, the Inspectorate actively consulted persons and organisations on application of the GDPR and rights to data protection. In 2021, 121 consultations were provided to data protection officers, 2,453 consultations were provided to companies and public institutions, 7,677 consultations were provided to persons. It is important to note that, due to the personal data breach committed by the vehicle rent company in 2021 as a result of which data of 110 thous. persons was affected and the society became concerned, the supervisory authority not only had to carry out an investigation but also to consult the company's customers, expeditiously draw up methodological information, answer many different questions. The Inspectorate provided more than 5.5 thous. consultations, drew up 2 methodological documents, i.e. "Advice if your account has been hacked" and "Answers to the frequently asked questions concerning the personal data breach by CityBee in 2021", in relation to the afore-mentioned incident.

In 2021, the majority of questions were received in relation to:

- lawfulness of processing of personal data – 569;
- lodging of a complaint – 364;
- exercise of the rights of the data subject – 329;
- application of the GDPR and the Law on Legal Protection of Personal Data and the competence of the Inspectorate – 277;
- video surveillance – 243;
- lawfulness of provision of personal data – 158;
- processing of personal data of employees – 83;
- security of data processing – 76;
- COVID-19 – 73.

The majority of enquiries by different organisations were related to:

- lawfulness of processing of personal data – 522;
- application of the GDPR and the Law on Legal Protection of Personal Data and the competence of the Inspectorate – 338;
- application of the conditions of processing of personal data – 325;
- lawfulness of provision of personal data – 271;
- video surveillance – 191;
- processing of personal data of employees – 179;
- exercise of the rights of the data subject – 157;
- security of data processing – 117;
- data protection officer – 104;
- COVID-19 – 122.

Methodological information. In 2021, in pursuance of reducing the number of individual enquiries and providing more detailed information on relevant issues to large groups of parties concerned, the Inspectorate paid major attention to preparation of methodological information which is useful both to data controllers and data subjects. 15 FAQs, 1 recommendation, 6 summaries of the decisions of the Inspectorate and 3 summaries were prepared.

In 2021, the Inspectorate prepared the recommendation "On Processing of Personal Data of Debtors" and other methodological information on such topics as data protection impact assessment, personal data in social media, BREXIT, data of previous convictions, personal data breach by CityBee, ratio between open data and personal data, direct marketing, appointment of a personal data officer, debtors and health data, cookies, testing of employees for COVID-19, telephone conversation records.

Public Awareness Raising. In 2021, the Inspectorate paid major attention to the spread of information on the carried out activities, functions, put forward comments on different situations, data breaches in public and private sectors through different public information channels and by different public information means:

- 90 responses to enquiries;
- 42 news on the website;
- 21 TV or radio interviews or broadcasts;
- 5 press releases;
- etc.

In 2021, the media representatives were particularly interested in such topics concerning protection of personal data as population census, personal data breach committed by CityBee, planned video surveillance in Kaunas city, video surveillance in other cases, general issues concerning application of the GDPR, decisions of the Inspectorate after carrying out of investigations and applied sanctions, statistical information of the Inspectorate. The Inspectorate still receives enquires about processing of personal data for mass media purposes from the media representatives. In 2021, around 10 enquiries falling not within the competence of the Inspectorate but with the competence of the Inspector of Journalist Ethics were received.

"SOLPRIPA 2 WORK" PROJECT

In 2021, the Inspectorate in cooperation with Mykolas Romeris University started to implement the project "Solving Privacy Paradox 2: Promoting High Standards of Data Protection as a Fundamental Right at the Workplace". "SolPriPa 2 WORK" project is a continuation of SolPriPa project but this time attention is paid to raising awareness of employers and employees about protection of personal data in the context of employment relations.

On 26 November 2020, the grant agreement No 101005544 – SOLPRIPA 2 WORK – REC-AG-2020 / REC-RDAT-TRAI-AG-2020 was signed between the EU, the Inspectorate and Mykolas Romeris University. 80 per cent of the above project is financed from the funds of the European Commission in accordance with the European Union Rights, Equality and Citizenship Programme (2014–2020). The total value of "SolPriPa 2 WORK" project amounts to EUR 283,095.25 (the funds allocated to the Inspectorate – EUR 112,394.94, the contribution of the Inspectorate – EUR 22,478.99). Upon implementation of the afore-mentioned project, small and medium-sized business and other business companies, public sector and employees will be able to easily use the prepared digital practical measures which will help to better understand the main issues concerning data protection in the context of employment relations. It is expected that the total intolerance to improper use of personal data in employment relations will significantly increase. The set objectives of the project: to enable employers to create the working condition meeting the principles of processing of personal data and help employees to protect their right to protection of personal data as the fundamental right at the workplace.

In implementation of the project, training will be organised, guidelines, scientific articles, podcasts will be prepared, the mobile application "ADA gidas" will be further developed. The year 2021 was allocated for identification of the needs of the target audiences, 3 surveys were organised, their summaries were prepared, trainings for the experts of the project were prepared, material of trainings for target groups was drawn up.

LAW-MAKING IN THE AREA OF PROTECTION OF PERSONAL DATA

Table 7. ***Drawing up and harmonisation of legal acts***

Activity	Before entry into force of the GDPR	After entry into force of the GDPR			
	2017	2018	2019	2020	2021
Harmonised legal acts	328	623	630	662	654
Drawn up legal acts	7	17	23	6	11

In 2021, involvement of the Inspectorate in law-making activities constituted a significant part of its activities. During the reporting period, 654 draft legal acts of other institutions were harmonised including:

- 274 orders;
- 173 laws;
- 157 resolutions of the Government;
- 50 other legal acts.

11 orders of the Director of the Inspectorate were drawn up and approved. The afore-mentioned draft legal acts are relevant both to the public sector and the private sector; furthermore, the final opinion on their conformity with the GDPR is presented by the GDPR.

APPOINTMENT OF DATA PROTECTION OFFICERS IN LITHUANIA

The Data Protection Officer (hereinafter referred to as the "DPO") is the position provided for in the GDPR. The DPO must be appointed by public authorities and institutions and other organisations the main activities of which are systematic monitoring of the data subjects on a large scale or processing on a large scale of special categories of personal data. The DPO may be an employee of the organisation or an external person. As of the start of application of the GDPR, the Inspectorate was notified of appointment of 2,746 DPOs. In 2021, 265 DPOs were appointed in Lithuania.

The DPO is the same employee who helps the organisation to ensure proper processing and protection of personal data, comply with other requirements of the GDPR, communicate with the data subjects and the supervisory authority. In pursuance of helping the DPOs of Lithuania to provide knowledge and share the experience of application of the GDPR, in 2021 the Inspectorate organised separate trainings for the DPOs of the private sector and the public sector. During the remote trainings, not only the representatives of the Inspectorate but also the representatives of other institutions, enterprises and the association of data protection offices of Lithuania shared their experience. The questions asked by the participants of the trainings and the anonymous questionnaires of the DPOs suggest that organisations still do not pay sufficient attention to the activities, qualification improvement of the DPOs and involvement of the DPOs in different processes of the organisations during which different issues concerning processing of personal data is dealt with. By the afore-mentioned trainings, the inspectorate contributed to improvement of the qualification of the DPOs of Lithuania, the trainings were registered in the Register of National Education Programmes, certificates were issued to the participants. Trainings were watched by 1,060 participants online, the records were viewed 4,600 times.

PLANNED IMMEDIATE-TERM ACTIVITY PRIORITIES

Three years of experience of supervision and monitoring of application of the GDPR and the results of performance allow concluding that the Inspectorate successfully achieved that both data controllers and data subjects had basic knowledge about their rights and duties in the area of personal data protection. In 2022, the Inspectorate is planning to further promote the culture of respect to personal data in the society, in particular, by increasing knowledge, competences and skills of the parties concerning in the area of personal data protection with a view to ensuring proper implementation of personal data processing rules set forth in the GDPR and more effective personal data protection supervision system.

In the light of the above, the activity properties of the Inspectorate are as follows:

1. **Increasing the knowledge, competences and skills of data controllers, data protection officers and data subjects in the area of personal data protection.**
2. **Contribution in increasing trust in personal data processing by the public sector.**
3. **Strengthening of international cooperation in the area of personal data protection.**

It is to be noted that the activity priorities of the Inspectorate will contribute to implementation of the strategic objectives of the State set forth in the National Progress Plan for 2021–2030 approved by Order No 998 of the Government of the Republic of Lithuania of 9 September 2020 "On the Approval of the National Progress Plan for 2021–2030", namely, to increase inclusion and efficiency of education with a view to meeting the needs of a person and society (objective 3), to enhance the effectiveness of the legal system and public governance (objective 8), to strengthen the influence of Lithuania in the world and relations with diaspora (objective 9).

2021 M. ŽURNALISTŲ ETIKOS INSPEKTORIAUS TARNYBOS ASMENS DUOMENŲ APSAUGOS PRIEŽIŪROS LIETUVOJE APŽVALGA

ŽURNALISTŲ ETIKOS INSPEKTORIAUS ĮŽANGINIS ŽODIS

Praėjusiais metais žiniasklaidoje dominavo pasaulį užvaldžiusios pandemijos tema, skatinusi vartotojus domėtis politiniais ligos valdymo sprendimais, ligos plitimu, padariniais, rizikomis, moksliniais tyrimais. Lietuvai susidūrus su migracijos iššūkiu, didelis dėmesys skirtas ir šiai temai, fiksuotas dezinformacijos bei neapykantos kurstymo socialiniuose tinkluose aktyvėjimas.

Žurnalistų etikos inspektoriaus ir jo vadovaujamos tarnybos misija – užtikrinti, kad visuomenės informavimo srityje būtų gerbiamos žmogaus teisės ir laisvės. Pagrindinė funkcija – nagrinėti suinteresuotų asmenų skundus dėl visuomenės informavimo priemonėse pažeistos jų garbės ir orumo, teisės į privataus gyvenimo apsaugą, taip pat duomenų subjektų pagal Bendrąjį duomenų apsaugos reglamentą pateiktus skundus dėl asmens duomenų tvarkymo žurnalistikos, akademinės, meninės ar literatūrinės saviraiškos tikslais. Tarnyba – viena iš Bendrojo duomenų apsaugos reglamento priežiūros institucijų Lietuvoje.

Žurnalistų etikos inspektoriaus pareiga – prižiūrėti, kad nebūtų pažeidžiama visuomenės interesų – teisės gauti teisingą, objektyvią ir nešališką informaciją bei kitų žmogaus teisių (garbės ir orumo, privatumo, asmens duomenų) apsaugos pusiausvyra, taip pat, kad viešosios informacijos rengėjai ir skleidėjai sąžiningai naudotųsi jiems suteikta teise skleisti informaciją.

2021 -uosius metus apibūdinčiau vienu žodžiu – intensyvūs. Praėjusieji metai išskirtini tarpinstitucinių susitikimų, teisės aktų projektų derinimo, dalyvavimo darbo grupėse (tarp jų ir dėl savireguliacijos pertvarkos, ir duomenų apsaugos žurnalistikos ir akademinės etikos srityje) gausa. Konsultacijos ir mokymai, kaip ir ankstesniais metais, sudarė svarbią darbo dalį.

Žurnalistų etikos inspektorė
Gražina Ramanauskaitė

ŽURNALISTŲ ETIKOS INSPEKTORIAUS MANDATAS

Žurnalistų etikos inspektorius yra nepriklausomas, Seimui atskaitingas valstybės pareigūnas, kuris prižiūri, kaip įgyvendinamos Visuomenės informavimo, Nepilnamečių apsaugos nuo neigiamo viešosios informacijos poveikio įstatymų nuostatos. Jam taip pat suteikti priežiūros institucijos įgaliojimai asmens duomenų apsaugos srityje – kai duomenys tvarkomi žurnalistikos tikslais ir akademinės, meninės ar literatūrinės saviraiškos tikslais, žurnalistų etikos inspektorius stebi, kaip taikomas Asmens duomenų teisinės apsaugos įstatymas, vykdo 2016 m. balandžio 27 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (ES) 2016/679 dėl fizinių asmenų apsaugos tvarkant asmens duomenis ir dėl laisvo tokių duomenų judėjimo ir kuriuo panaikinama Direktyva 95/46/EB (Bendrasis duomenų apsaugos reglamentas) (toliau – Reglamentas) ir 1981 m. sausio 28 d. Strasbūre sudarytos Konvencijos dėl asmenų apsaugos ryšium su asmens duomenų automatizuotu tvarkymu (ETS Nr. 108) ir jos protokolų priežiūros institucijos Lietuvos Respublikoje funkcijas.

Pagrindinė žurnalistų etikos inspektoriaus funkcija yra nagrinėti suinteresuotų asmenų skundus dėl visuomenės informavimo priemonėse pažeistos jų garbės ir orumo, teisės į privataus gyvenimo apsaugą, taip pat duomenų subjektų pagal Reglamentą pateiktus skundus dėl asmens duomenų tvarkymo žurnalistikos, akademinės, meninės ar literatūrinės saviraiškos tikslais. Pažymėtina, kad nepaisant to, jog pagrindinė žurnalistų etikos inspektoriaus funkcija yra suinteresuotų asmenų skundų nagrinėjimas, šią funkciją jis atlieka atsižvelgdamas į Visuomenės informavimo įstatyme numatytą jo, kaip žmogaus teisių visuomenės informavimo srityje užtikrinimo garantijos, paskirtį, t. y. užtikrindamas viešojo intereso – žodžio ir spaudos laisvės, visuomenės informavimo – tinkamą įgyvendinimą.

Pagal kompetenciją Žurnalistų etikos inspektoriaus tarnybai (toliau – Tarnyba) nenustatytas metodinės pagalbos visuomenės informavimo klausimais ar švietėjiškos ir prevencinės veiklos žiniasklaidos srityje funkcijų vykdymas, tačiau žurnalistų etikos inspektorius bei Tarnybos specialistai pagal galimybes veda mokymus, seminarus žmogaus teisių žiniasklaidoje užtikrinimo temomis, teikia konsultacijas ir informaciją suinteresuotiems asmenims visuomenės informavimo, asmens duomenų apsaugos žiniasklaidoje klausimais.

Pagal įtvirtintą teisinį reguliavimą Reglamento ir Asmens duomenų teisinės apsaugos įstatymo taikymo priežiūrą Lietuvoje atlieka du subjektai – žurnalistų etikos inspektorius ir Valstybinė duomenų apsaugos inspekcija. Siekiant efektyviai įgyvendinti asmens duomenų apsaugą, būtina užtikrinti sklandų šių dviejų institucijų bendradarbiavimą. Ataskaitiniu laikotarpiu buvo organizuojami tarpinstituciniai susitikimai, diskutuojama aktualiais veiklos klausimais, keičiamasi turima informacija. Žurnalistų etikos inspektorius arba Tarnybos atstovai buvo kviečiami ir dalyvavo įvairiuose renginiuose, konferencijose, mokymuose, kur kartu su Valstybinės duomenų apsaugos inspekcijos atstovais dalijosi sukauptomis žiniomis bei informacija asmens duomenų apsaugos ir teisės į privataus gyvenimo apsaugą temomis. Šiame kontekste atskirai paminėtinas Teisėjų tarybos organizuotas renginys-diskusija „Privatumo ribos Bendrojo duomenų apsaugos reglamento kontekste“. Minėtame renginyje-diskusijoje žurnalistų etikos inspektorius dalijosi institucine praktika dėl informacijos teikimo viešosios informacijos rengėjams (skleidėjams), jos rinkimo ir skelbimo teisėtumo sąlygų, viešo asmens statuso, tokio asmens teisės į privatumą ribų, priežiūros institucijų įgaliojimų teisės į asmens duomenų apsaugą srityje.

Pirmųjų pusketvirtų metų Reglamento įgyvendinimo patirtis rodo, kad poreikis bendradarbiauti su Valstybine duomenų apsaugos inspekcija tik didėja, nes sudėtingėja praktinės situacijos, iškyla neaiškumų atribojant ir išgryninant dviejų priežiūros institucijų kompetencijas. Vis dažniau kyla poreikis derinti abiejų priežiūros institucijų pozicijas, užtikrinti vienodą Reglamento nuostatų aiškinimą, ataskaitų teikimą, keitimąsi aktualia informacija, diskutuoti dėl aktualiausios Reglamento taikymo priežiūros problematikos, ieškant suderinto veikimo mechanizmo. Ataskaitiniu laikotarpiu Tarnyboje dar nebuvo atvejų, kai reikėtų nagrinėti skundus ar atlikti tyrimus taikant Reglamente įtvirtintą bendradarbiavimo ir nuoseklumo užtikrinimo mechanizmą, t. y. tyrimų veiksmus ir priimamus sprendimus tarpusavyje koordinuoti su kitomis Europos Sąjungos duomenų apsaugos priežiūros institucijomis.

Vadovaujantis Reglamentu, kiekviena asmens duomenų priežiūros institucija parengia metinę savo veiklos ataskaitą, kurią pateikia Europos duomenų apsaugos valdybai, Europos Komisijai ir visuomenei. Bendradarbiaujant su Valstybine duomenų apsaugos inspekcija, Tarnyba savo ataskaitą apie duomenų tvarkymo priežiūrą pateikia kartu viename bendrame dokumente.

Žurnalistų etikos inspektorius plėtoja ir tarptautinį bendradarbiavimą su Europos duomenų apsaugos valdyba, kuri jungia visų Europos Sąjungos valstybių narių asmens duomenų apsaugos priežiūros institucijas ir padeda užtikrinti nuoseklų duomenų apsaugos taisyklių taikymą visoje Europos Sąjungoje. Tarnybos atstovas 2021 m. pagal galimybes dalyvavo Europos duomenų apsaugos valdybos posėdžiuose, kai buvo aptariami Tarnybai aktualūs Reglamento aiškinimo ir taikymo klausimai.

2021 m. žurnalistų etikos inspektorius aktyviai dalyvavo ir skaitė pranešimus įvairiose konferencijose, dalyvavo renginiuose, susitikimuose ir diskusijose, skirtose asmens duomenų apsaugos problemoms, patyčių, neapykantos kalbos elektroninėje erdvėje prevencijos, savižudybių

nušvietimo visuomenės informavimo priemonėse, žmogaus teisių žiniasklaidoje užtikrinimo, informacijos teikimo žiniasklaidos atstovams, informacijos (ne) prieinamumo žurnalistams ir pan. temomis. Siekiant didinti Tarnybos žinomumą, buvo organizuojamos įvairaus formato paskaitos, seminarai, mokymai, kurių metu pristatoma Tarnybos veikla, žodžio ir saviraiškos laisvės apsaugos problemos, asmens duomenų apsaugos pagal Reglamentą taikymo klausimai, skatinama pagarba žmogaus teisėms visuomenės informavimo priemonėse.

2021 m. Tarnyba kartu su Mykolo Romerio universitetu pradėjo vykdyti Europos Sąjungos finansuojamą projektą „Darna ar konfliktas: įtampos tarp teisės į asmens duomenų apsaugos ir saviraiškos bei informacijos laisvės šalinimo link". Pagrindinis projekto tikslas – didinti informuotumo apie asmens duomenų apsaugą lygį žurnalistikos, socialinės žiniasklaidos ir akademinio sektoriaus srityse. Projekto įgyvendinimo metu Tarnybos specialistai ir Mykolo Romerio universiteto mokslininkai rengia esmines gaires, į ką atkreipti dėmesį, socialiniuose tinkluose dalinantis informacija, kas gali lemti asmens duomenų tvarkymo pažeidimus ir kur gauti žinių, kilus neaiškumams. Šis projektas bus tęsiamas iki 2023 m.

SKUNDŲ CHARAKTERISTIKA

2021 metais bendras gautų skundų skaičiaus didėjimas stabilizavosi. Palyginti su 2020 metais gautais 408 skundais praėjusiu ataskaitiniu laikotarpiu gauti 325. Stebima eilę metų įsitvirtinusi tendencija – dažniausiai į inspektorių kreipiamasi dėl internete paskelbtos informacijos (282 skundai) – interneto portalų, socialinių tinklų paskyrų (101 skundas), iš jų 18 skundų gauta dėl vaizdo dalijimosi platformoje Youtube paskelbtos informacijos. Pandeminė situacija šalyje ir pasaulyje nulėmė mažesnę žiniasklaidoje aptariamų temų įvairovę. Tikėtina, tai turėjo įtakos žmonių norui ginti savo teises visuomenės informavimo srityje, reaguoti į galimus netikslumus viešojoje erdvėje. Daugiausiai buvo atspindimas COVID-19 ligos plitimas, dėl pandeminės situacijos ir jos suvaldymo visuomenėje vykstantys pokyčiai. Viešai paskleistos informacijos turinys dažnai tapdavo asmens teisės skleisti informaciją ir kitų žmogaus teisių, kurias saugo įstatymas, ginčo objektas. Kaip ir 2020 metais, dalis pateiktų skundų buvo tiesiogiai susiję su pandeminės situacijos viešinimu visuomenės informavimo priemonėse. Jais buvo siekta asmens duomenų apsaugos, galimai pažeistos informuojant apie COVID-19 ligos židinius, privatumo gynybos, atskleidus sergančiųjų privataus gyvenimo faktus. Nepatikimas interneto turinys žmonėms kėlė sumaištį, netiksli informacija, ypatingai socialiniuose tinkluose, tai tik gilino ir nulėmė aktyviau keliamus pagrindinių visuomenės informavimo principų, teisingos ir objektyvios informacijos pažeidimo klausimus.

Pagal Lietuvoje galiojantį teisinį reguliavimą, žurnalistų etikos inspektoriui yra paskirta asmens duomenų tvarkymo priežiūros institucijos funkcija. Žurnalistų etikos inspektorius stebi, kaip taikomas Reglamentas (ES) 2016/679 ir Asmens duomenų teisinės apsaugos įstatymas, bei užtikrina, kad šie teisės aktai būtų taikomi, kai asmens duomenys tvarkomi žurnalistikos tikslais ir akademinės, meninės ar literatūrinės saviraiškos tikslais. Lietuvoje veikia dvi asmens duomenų tvarkymo priežiūros institucijos – Valstybinė duomenų apsaugos inspekcija ir žurnalistų etikos inspektorius. Iš viso per ataskaitinį laikotarpį dėl galimo asmens duomenų tvarkymo pažeidimo 54 skundus Tarnybai nagrinėti pagal kompetenciją persiuntė Valstybinė duomenų apsaugos inspekcija. Valstybinės duomenų apsaugos inspekcijos persiųstų skundų skaičius sumažėjo – 2020 metais persiųsta 80 skundų, 2019 metais buvo gauti 82 skundai. Kelerius metus po Reglamento (ES) 2016/679 įsigaliojimo stebėta drastiška skundų dėl duomenų apsaugos dinamika ir padidėjęs asmens duomenų subjektų ryžtas veiksmingai ginti savo teisę į duomenų apsaugą sumenko. Skundų dėl duomenų tvarkymo pažeidimų didėjimo tendencija ataskaitiniais metais pakito. Bendras skundų skaičius – mažesnis. 2021 metais dėl teisės į asmens duomenų apsaugą gauta 112 skundų. 2020 metais, taip pat kaip ir 2019 metais, aktyviausiai siekta teisės į asmens duomenų 16 apsaugos gynybą, gauti 142 skundai. 2019 metais – 133 skundai, o 2018 metais – 69 skundai. Teisė į asmens duomenų apsaugą – viena iš dviejų teisių, kurios pažeidimo klausimas keliamas dažniausiai. Reglamente pažymima, kad dėl sparčios technologinės plėtros ir globalizacijos kyla naujų asmens duomenų apsaugos sunkumų. Žymiai išaugęs asmens duomenų rinkimas ir asmeninės informacijos viešinimas pasaulio mastu, taip pat technologijos leidžia naudotis asmens duomenimis precedento neturinčiu mastu. Statistiniu požiūriu ataskaitiniais metais stabilizavosi 2020 metais reikšmingai išaugęs skundų skaičius dėl asmens duomenų tvarkymo pažeidimo socialiniuose tinkluose. Vis dėlto siekiant asmens duomenų apsaugos gynybos itin dažnai nurodoma galimo pažeidimo vieta – socialinio tinklo paskyra. Beveik pusė skundų dėl teisės į asmens duomenų apsaugą gauta būtent dėl duomenų viešinimo socialiniuose tinkluose. Socialiniai tinklai padarė reikšmingą įtaką ne tik informacijos sklaidai globalioje informacinėje erdvėje, tačiau iš esmės pakeitė asmens duomenų tvarkymo procesus, sudarė prielaidas rastis naujiems atsakomybės subjektams. Asmuo, turintis

paskyrą socialiniame tinkle, yra viešosios informacijos rengėjas (skleidėjas) ir yra atsakingas už skleidžiamos informacijos teisėtumą. Todėl skelbdamas informaciją privalo užtikrinti asmens teisę į duomenų apsaugą, privatumą, garbę ir orumą, kitas teises. Ataskaitiniais metais išlieka opi atsakomybės subjekto nustatymo problema. Kai asmens profilis socialiniame tinkle pavadinamas ne tikru asmens vardu ir pavarde, o slapyvardžiu ar žodžių junginiu (Jonas Nesakysiu, Vytas Nekazka, Zalia zole ir panašiai) ir paskyros valdytojas neatskleidžia savo kontaktinės informacijos, nėra galimybės nustatyti atsakingą asmenį (paskyros valdytoją), dalis skundų dėl socialinių tinklų turinio lieka neišnagrinėti. Tokiu atveju remiantis Visuomenės informavimo įstatymu ir Asmens duomenų teisinės apsaugos įstatymu tyrimai yra nutraukiami. Nors panašus kiekis skundų gautas ir dėl tradicinėse visuomenės informavimo priemonėse tvarkomų asmens duomenų, tačiau toliau stebima skundų dėl įvairiuose socialiniuose tinkluose galimai padarytų pažeidimų didėjimo tendencija. Kaip 2020 metais, taip ir ataskaitiniu laikotarpiu pastebima, kad plečiasi ginčijamų visuomenės informavimo priemonių ratas, atsiranda vis naujų platformų, kuriose susikuria terpė asmens neturtinių teisių pažeidimams. Tokią išvadą demonstruoja gauti skundai dėl tokių socialinių tinklų kaip TikTok. Aktyvi socialinių tinklų paskyrų valdytojų saviraiška suformavo ryškią tendenciją, kai socialinių tinklų vartotojai kreipiasi dėl kitų tų pačių socialinių tinklų vartotojų paskelbtos informacijos. Skundus dėl asmens duomenų pažeidimo socialiniuose tinkluose vienija vienas bendras požymis – iš fizinių asmenų tarpusavio nesutarimų, skirtingų nuomonių kylantys konfliktai – nulemiantys beatodairišką kitos ginčo šalies asmens duomenų atskleidimą. Socialinių tinklų suteikiama galimybė nagrinėti ir vertinti kitų vartotojų profilius, kilus nesutarimui tampa akstinu paviešinti kito asmens asmenines nuotraukas, net ir su mažamečiais vaikais. Ataskaitiniais metais buvo gauta ir daugiau skundų dėl mažamečių, atstovaujamų jų įstatyminių atstovų, asmens duomenų tvarkymo žurnalistikos tikslu. Tokiuose skunduose, kaip ir 2020 metais, ginčijami vaikų asmens duomenų rinkimo teisėtumo klausimai, pamokų metu padarytų 17 nuotraukų skelbimo teisėtumas, taip pat kilę nesutarimai tarp išsiskyrusių tėvų dėl jų nepilnamečio vaiko nuotraukų skelbimo asmeninėse socialinių tinklų paskyrose, kitomis aplinkybėmis padarytų nepilnamečių vaikų atvaizdų naudojimo socialinėje erdvėje. Prieš keletą metų, vienam iš tėvų sutikus su vaikų fotografavimu ir nuotraukų publikavimu, mainais už nemokamą žaidimų kambario lankymą, buvo pastebėtas vaikų atvaizdų panaudojimas nesusijusios įmonės reklamos tikslais. Teisinis reglamentavimas numato ypatingą vaiko teisės į atvaizdą apsaugą. Siekiant nepažeisti asmens teisių renkant ir viešai skelbiant informaciją draudžiama filmuoti, fotografuoti vaiką ar daryti jo garso ir vaizdo įrašus be nors vieno iš tėvų, globėjų ar rūpintojų ir paties vaiko sutikimo. Tėvų sutikimas filmuoti ar fotografuoti vaiką, nereiškia sutikimo, kad vaiko atvaizdas būtų viešinamas ir / ar teikiamas kitiems asmenims. Apie skelbiamą vaiko atvaizdą turi žinoti tėvai arba teisėti jų atstovai. Taip pat turi būti nurodoma, kam atvaizdas bus naudojamas. Tėvų pareigų turėtojo sutikimo neturėtų būti reikalaujama tiesiogiai vaikui teikiant prevencijos ar konsultavimo paslaugas. Pažymėtina, jog kaip ir 2020 metais, ataskaitiniais metais Tarnyboje gauta nemažai skundų, kuriuose asmenys skundžiasi ne dėl savo, o dėl kitų asmenų duomenų tvarkymo, pavyzdžiui, darbuotojų, klientų, artimųjų, tačiau nepateikiama jokių atstovavimą įrodančių dokumentų. 2021 metais gauta skundų dėl asmens duomenų tvarkymo pažeidimų, kai asmens duomenys tvarkomi akademiniais tikslais, t. y. vieni rečiausių atvejų, dėl kurių asmenys teikia skundus, siekdami asmens duomenų apsaugos. Viename iš skundų pareiškėjas kreipėsi dėl doktorantės rengiamai disertacijai renkamų jo asmens duomenų. Kitame – pareiškėjas skundė aukštąją mokyklą dėl tvarkytų jo, kaip buvusio dėstytojo ir mokslininko, asmens duomenų. 2021 metais išskiriant skundus dėl asmens duomenų apsaugos pažeidimų pagal ginamą objektą, pastebėta, kad daugiausia skundų tradiciškai sulaukta dėl asmens vardo, pavardės ir atvaizdo atskleidimo. Taip pat nemažai skundų gauta dėl atlyginimo, honoraro, išeitinės išmokos dydžio paviešinimo. Pavieniai skundai gauti dėl telefoninių pokalbių, darbinių kontaktų, automobilių valstybinių numerių paskelbimo. Pažymėtina, jog asmenys plačiai suvokia asmens duomenų tvarkymo žurnalistikos tikslu veiksmus, todėl gauta ir skundų dėl visuomenės informavimo priemonių atliktų asmens duomenų rinkimo veiksmų (pvz., rinkimo Registrų centre). Kelerius metus iš eilės stebima tendencija dėl socialiniuose tinkluose skelbiamų asmens duomenų, kuomet vartotojai, skelbdami asmens duomenis, siekia „bausti viešumu" neįtikusį asmenį ar pranešti apie nesąžiningą elgesį. Tokiais atvejais viešinami ne tik vardas ir pavardė, bet, jeigu žinoma, ir gyvenamasis adresas, telefono numeris ar darbo vieta. Taip pat šiame kontekste be leidimo iš kito žmogaus socialinio tinklo paskyros paimtos nuotraukos. Ir toliau skelbiami skolingų asmenų tapatybės dokumentai socialinio tinklo Facebook grupėse „Aferistai. Apgavikai. Sukčiai", taip pat netinkamai paslaugas atlikusių asmenų duomenys grupėje „Gerų meistrų kontaktai". Ataskaitiniais metais nebuvo gauta skundų dėl sisteminių asmens duomenų tvarkymo pažeidimų toje pačioje socialinio tinklo paskyroje, priešingai nei 2020 metais, kuomet savo turiniu ir pažeistų 18 teisių apimtimi ypatingai išsiskyrė socialinio tinklo Facebook puslapis „Prakeiktieji" (iš įvairių Lietuvos policijos komisariatų pagal kompetenciją persiųsti nagrinėti net 7 analogiški skundai). Ataskaitiniais metais būta situacijų, kuriose neproporcingai apribota teisė į asmens duomenų apsaugą atskleidus gyvūnų globos steigimui prieštaraujančių bendruomenės narių sąrašą su jų vardais, pavardėmis, gyvenamosios vietos adresais, parašais. Gaunamuose skunduose neretai keliamas klausimas dėl viešinamuose dokumentuose esančių asmens duomenų apsaugos ir jų tvarkymo teisėtumo. Nors asmens vardas, pavardė, pareigos yra asmenį identifikuojanti informacija, vis dėlto tokių asmens duomenų paviešinimas gali būti pateisinamas konstituciškai pagrįstu visuomenės interesu žinoti, kuomet skelbiami viešojo asmens duomenys. Tačiau skelbiant privataus asmens duomenis duomenų apimties požiūriu yra svarbus būtinumo aspektas, sietinas su duomenų rinkimu ir tolimesniu jų tvarkymu. Tai reiškia, kad kiekvienu konkrečiu atveju turi būti atliktas situacijos vertinimas, siekiant nustatyti, kokia duomenų apie asmenį apimtis yra minimaliai pakankama tam, kad būtų realizuota saviraiškos laisvė, kita vertus, užtikrinta asmens duomenų

apsauga, neskelbiami pertekliniai asmens duomenys. 2021 metais Tarnyboje vis dar nemažai gaunama skundų dėl itin senose publikacijose skelbiamų asmens duomenų siekiant įgyvendinti teisę būti pamirštam, kuri numatyta tarp Reglamento taikymo išimčių tais atvejais, kai asmens duomenys tvarkomi žurnalistikos ir akademinės, meninės ar literatūrinės saviraiškos tikslais. Ataskaitiniais metais žurnalistų etikos inspektorius atliko tyrimą pagal pareiškėjo skundą, kuriuo jis kreipėsi dėl neteisėto asmens duomenų tvarkymo bei neįgyvendintos teisės reikalauti pašalinti duomenis („teisė būti pamirštam“) iš vienos didžiausių paieškos sistemų Google. Apibendrinant pažymėtina, kad tiek Asmens duomenų teisinės apsaugos įstatymo, tiek Reglamento taikymo atveju reikšminga įvertinti konkuruojančių interesų pusiausvyrą – asmens duomenų apsaugos ir visuomenės teisės gauti informaciją. Ieškant šios pusiausvyros svarbu nustatyti duomenų tvarkymo tikslą, kitaip tariant nustatyti, ar duomenys tvarkyti turint tikslą atskleisti visuomenei informaciją, nuomones bei idėjas (plačiai vertinamu žurnalistikos tikslu), taip pat, ar duomenų tvarkymas yra teisėtas (atitinka Reglamento 6 straipsnio 1 dalyje nustatytą teisėtumo sąlygą).

NUSTATYTŲ PAŽEIDIMŲ ANALIZĖ

Atliekant skundų tyrimus siekiama įvertinti, ar nebuvo pažeista konkuruojančių gėrių pusiausvyra. Nei informacijos (saviraiškos) laisvei, nei teisei į garbės ir orumo (dalykinės reputacijos), privataus gyvenimo ar asmens duomenų apsaugą neturi būti suteikiamas nepagrįstas prioritetas, kad nebūtų iškraipyta kurios nors iš jų esmė, apribotas teisėtas ir pagrįstas visuomenės interesas žinoti. Demokratinėje visuomenėje derinant priešingus asmenų interesus, būtina laikytis teisėtumo, proporcingumo, asmenų lygybės principų, siekti tinkamo visuomenės vertybių balanso. Tiek naudojimasis saviraiškos laisve, tiek šios laisvės ribojimas turi būti teisėtas, pagrįstas ir proporcingas. Teisingos konkuruojančių gėrių pusiausvyros nustatymo būtinybę nuolat pabrėžia nacionaliniai ir tarptautiniai teismai. Vertinant, ar nebuvo peržengtos informacijos (saviraiškos) laisvės ribos, esminę įtaką gali turėti viešosios informacijos rengėjo (skleidėjo) elgesys asmens, apie kurį skleidžiama informacija, ir adresato atžvilgiu. Inspektoriaus sprendimu dažnai ginamas žmogus, jo asmeninė neturtinė teisė, kita vertus, Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas (LVAT) yra ne kartą pabrėžęs – nepaisant to, jog viena iš Visuomenės informavimo įstatyme numatytų žurnalistų etikos inspektoriaus funkcijų yra suinteresuotų asmenų skundų nagrinėjimas, šią funkciją inspektorius turi atlikti atsižvelgdamas į Visuomenės informavimo įstatyme numatytą paskirtį (Įstatymo 1 straipsnio 1 dalis, 49 straipsnio 1 dalis), t. y. užtikrindamas viešojo intereso – žodžio ir spaudos laisvės, visuomenės informavimo – tinkamą įgyvendinimą.

Žurnalistų etikos inspektoriui stebint, kaip taikomas Reglamentas, Asmens duomenų teisinės apsaugos įstatymas ir užtikrinant, kad šie teisės aktai būtų taikomi, kai asmens duomenys tvarkomi žurnalistikos ir akademinės, meninės ar literatūrinės saviraiškos tikslais, neretai duomenų subjekto skundas dėl teisės į asmens duomenų apsaugą pripažįstamas nepagrįstu (atmetamas). Tokie atvejai dažni nagrinėjant viešųjų asmenų skundus dėl atliktų jų asmens duomenų tvarkymo veiksmų. Reglamente pažymima, jog teisė į asmens duomenų apsaugą nėra absoliuti, ji turi būti vertinama atsižvelgiant į jos visuomeninę paskirtį ir derėti su kitomis pagrindinėmis teisėmis, remiantis proporcingumo principu. Taigi vertinant, ar tvarkyti pareiškėjo asmens duomenis buvo būtina siekiant teisėtų duomenų valdytojo (tvarkytojo) interesų, atsižvelgiama į tvarkytų duomenų turinį, apimtį ir žurnalistinio tyrimo tikslą (svarbą). Kai nustatoma, jog asmens duomenys tvarkyti turint tikslą patikrinti ir/ar atskleisti informaciją, kuri pagrįstai domina visuomenę, duomenų valdytojo interesai pripažįstami viršesniais už duomenų subjekto, dažnu atveju viešojo asmens, teisę į asmens duomenų apsaugą.

Asmens duomenų tvarkymo pažeidimų visuomenės informavimo priemonėse skaičius ataskaitiniais metais ženkliai išaugo: 2021 metais nustatyti 53 teisės į asmens duomenų apsaugą pažeidimai, kitaip tariant, 47 proc. skundų, kuriuose duomenų subjektai kėlė asmens duomenų tvarkymo teisėtumo klausimą, pripažinti pagrįstais ir pagal kompetenciją imtasi taisomųjų veiksmų. 2020 metais nustatyta 12 pažeidimų, 2019 metais – 30, 2018 metais – 8, o 2017 metais – 7 pažeidimai. Ataskaitiniais metais dažniausiai pažeisti su asmens duomenų tvarkymu susiję principai ir teisėto duomenų tvarkymo sąlygos.

1 diagrama

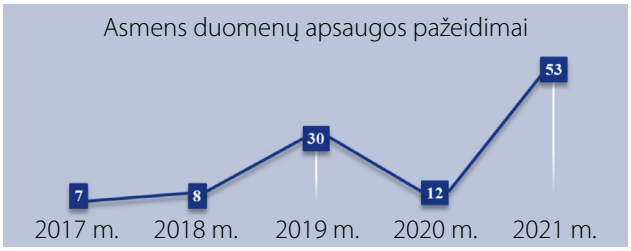

Teisėtu asmens duomenų tvarkymas laikomas tik tuo atveju, jei atitinka nors vieną Reglamento 6 straipsnyje nustatytą teisėtumo sąlygą. Visais atvejais privalu atsakingai vertinti ketinamą skelbti informaciją, įsitikinti, kad rengiama ir viešai skelbiama informacija nepažeis asmens duomenų tvarkymo principų ir teisėtumo sąlygų, duomenų subjekto interesai arba pagrindinės teisės ir laisvės nėra viršesnės, taip pat gauti sutikimą tokią informaciją skelbti arba neturint sutikimo jos neskelbti.

Analizuojant nustatytus asmens duomenų tvarkymo pažeidimus pastebėta, kad itin dažnai pareiškėjai, teikdami skundą dėl tos pačios informacijos, įžvelgia ir asmens duomenų tvarkymo teisėtumo, ir teisės į privatumą pažeidimus. Vis dėlto ne visais atvejais nustačius vienos iš šių teisių pažeidimą konstatuojamas ir kitos, kadangi nors savo prigimtimi šios teisės labai panašios, tačiau nėra tapačios. Kaip ir teisės į privatumą atveju, taip ir sprendimuose dėl asmens duomenų tvarkymo pažeidimo dažniausiai įspėti asmens duomenų valdytojai neteisėtai atskleidę vardą, pavardę ir atvaizdą. Pažeidimai taip pat nustatyti neteisėtai tvarkius tokius duomenis kaip automobilio valstybinis numeris, sveikatos duomenys, darbovietė, adresas, asmens kodas.

Ataskaitiniais metais priimti sprendimai ir dėl asmens duomenų rinkimo veiksmų, kai duomenys renkami žurnalistikos tikslu. Sprendimuose konstatuota, kad žurnalistas turi pareigą skelbti tik patikrintą, tikrą informaciją, todėl tikrindamas informaciją, kuri yra žurnalistinio tyrimo objektas, žurnalistas turi teisę rinkti duomenis apie asmenį VĮ Registrų centre. Jei informacija nepasitvirtina ir jokia publikacija nėra paskelbiama, dar nereiškia, kad duomenys rinkti ne žurnalistikos tikslu ir neteisėtai. Vis dėlto viename sprendime nustatyta, jog asmens duomenys tvarkyti nesąžiningu ir neskaidriu būdu, kadangi žurnalistas, dirbdamas dviejose skirtinguose miestuose esančiose visuomenės informavimo priemonėse, pasinaudojo duomenų teikimo sutartimi su viena iš priemonių suteikiamomis teisėmis rinkti informaciją VĮ Registrų centre ir surinktą informaciją paskelbė kitoje visuomenės informavimo priemonėje, kuri sutarties su VĮ Registrų centru neturi. Šiuo atveju žurnalistas, suvokdamas konfidencialumo pasižadėjime nustatytas pareigas, jų nesilaikė ir piktnaudžiaudamas padėtimi pasinaudojo suteikiamomis teisėmis vienoje visuomenės informavimo priemonėje, kad paskelbtų surinktą informaciją kitoje priemonėje, kuri sutartimi leidžiamų teisių neturi.

Net trijuose sprendimuose konstatuoti asmens duomenų tvarkymo pažeidimai atskleidus sveikatos duomenis, susijusius su apsikrėtimu COVID-19 liga. Sprendimuose nustatyta, jog nors egzistuoja viešasis interesas skelbti informaciją apie ligos plitimą, židinius bei priemones, kuriomis siekiama užkirsti kelią užsikrėtimui, vis dėlto informacija apie konkrečius apsikrėtusius asmenis yra perteklinė, pagrindinė publikacijų tema gali būti plėtojama ir be šios informacijos. Šiuo atveju duomenų subjekto teisės yra viršesnės nei visuomenės interesas žinoti sveikatos duomenis.

Kitame sprendime vertintas asmens kodo paskelbimo publikacijoje teisėtumas. Viešosios informacijos rengėjas (skleidėjas) teigė, kad iš paskleisto dokumento neįmanoma identifikuoti pareiškėjos, kadangi šalia asmens kodo parašyta ne pareiškėjos pavardė. Visgi įvertinus visos publikacijos turinį ir kontekstą sprendime konstatuota, jog iš publikacijos turinio ir tikslo aišku, kad kartu paskelbtame testamente su minimaliai iškraipyta pareiškėjos ankstesne pavarde (kuri detalizuota publikacijoje) aiškiai turimas omenyje pareiškėjos asmens kodas. Asmens kodą imperatyviai draudžia atskleisti viešai Asmens duomenų teisinės apsaugos įstatymo nuostatos. Viename iš sprendimų taip pat nagrinėtas pareiškėjų Lietuvos pilietybės netekimo fakto atskleidimo teisėtumas. Sprendime pažymėta, kad nors informacija buvo paskelbta ją nukopijavus iš Teisės aktų registro, t. y. vidaus reikalų ministro įsakymo, tačiau vadovaujantis teismų praktika vien faktas, jog informacija jau buvo pasiekiama viešai ar teikiama valstybės institucijos, nereiškia, kad šios informacijos atžvilgiu eliminuojama asmens duomenų apsauga. Tokia informacija netenkino jokio viešo intereso, nebuvo jokio visuomenės poreikio tokią informaciją žinoti.

Ataskaitiniais metais žurnalistų etikos inspektorius vertino ir mažamečio vaiko asmens duomenų paviešinimo teisėtumą. Sprendime nustatyta, kad tėvams išsiskyrus vaiko tėvo draugė savo socialinių tinklų paskyrose skelbė mažamečio vaiko nuotraukas neturėdama tam sutikimo. Vadovaujantis Visuomenės informavimo įstatymo nuostatomis, draudžiama filmuoti, fotografuoti vaiką ar daryti jo garso ir vaizdo įrašus be nors vieno iš tėvų, globėjų ar rūpintojų ir paties vaiko sutikimo. Nagrinėtu atveju mažamečio vaiko mama prieštaravo, kad su vaiku nesusijęs asmuo skelbtų dukros atvaizdą savo socialinių tinklų paskyrose, taip pat nenustatyta, jog sutikimą būtų davęs vaiko tėvas. Kartu konstatuota, jog nuotraukų skelbimui neegzistavo jokios aplinkybės, kurios demonstruotų, kad visuomenės interesas žinoti tokią informaciją yra viršesnis nei duomenų subjekto interesai.

KONSULTAVIMAS IR INFORMAVIMAS

Į Tarnybą, kaip kompetencijas žiniasklaidos teisės ir žmogaus teisių apsaugos žiniasklaidos srityje telkiančią instituciją, kreipiamasi ne tik su skundais, bet ir su įvairiais paklausimais, prašymais suteikti konsultacijas bei informaciją.

2021 metais Tarnyba iš viso suteikė 933 konsultacijas. Lyginant su praėjusiu ataskaitiniu laikotarpiu, konsultacijų skaičius sumažėjo (2020 metais – 1179, 2019 metais – 1121, 2018 metais – 719). Manytina, kad tam įtakos, kaip ir visam žiniasklaidos laukui, turėjo pandemija ir ilgalaikis karantinas šalyje. Kaip ir ankstesniais metais, daugiausia dėmesio susilaukė Reglamento aiškinimo ir taikymo žiniasklaidos srityje klausimai. Tai sudaro apie du trečdalius visų teikiamų konsultacijų. Nors šis asmens duomenų apsaugos reformą įgyvendinęs Europos Sąjungos teisės aktas imtas taikyti dar 2018 m. gegužės 25 d., tačiau Tarnybos veikloje stebime, kad klausimų dėl situacijų, kai asmens duomenys tvarkomi žurnalistikos, akademinės, meninės ar literatūrinės saviraiškos tikslais, praktiškai nemažėja.

2 diagrama

Kaip ir ankstesniais metais, ataskaitiniu laikotarpiu dažniausiai buvo keliami klausimai, susiję su duomenų subjektų teisių visuomenės informavimo priemonių veikloje įgyvendinimu, asmenų filmavimu (fotografavimu) viešose vietose, renginiuose, ugdymo įstaigose, tokių atvaizdų viešu skelbimu, vaikų nuotraukų platinimu be tėvų sutikimo, asmens vardo, pavardės, atvaizdo, gyvenamosios vietos adreso, automobilio valstybinio registracijos numerio, informacijos apie asmens sveikatą, skelbimu. Sugriežtinti asmens duomenų teisinės apsaugos reikalavimai išaugino didesnį poreikį konsultuotis dėl tinkamos sutikimo tvarkyti duomenis išraiškos formos, duomenų saugojimo trukmės, vaizdo stebėjimo ir neteisėto informacijos apie privatų asmens gyvenimą rinkimo bei viešinimo. Atsižvelgiant į tai, kad asmens duomenų tvarkymui žurnalistikos tikslais Reglamentas taikomas ne visa apimtimi, suinteresuoti asmenys dažnai teiraujasi dėl išimčių, kai teisė į asmens duomenų apsaugą derinama su saviraiškos ir informacijos laisve, sankcijų už duomenų tvarkymo pažeidimus ir pan. Domimasi viešų duomenų prieinamumo, pakartotinio jų panaudojimo teisiniu reguliavimu.

Tarnyba sulaukia prašymų suteikti konsultacijas ir dėl atvirų duomenų platformose, kuriose paprastai tvarkomi iš juridinių asmenų registrų, valstybės informacinių sistemų ir kitų oficialių šaltinių surinkti duomenys, skelbiamų juridinių asmenų ir su jais susijusių fizinių asmenų asmens duomenų tvarkymo žurnalistikos tikslu. Dėl šios rūšies konsultacijų kreipiasi ir tokių duomenų platformas administruojantys asmenys, ir asmenys, kurių duomenys tose platformose yra viešai skelbiami. Asmens duomenų tvarkymo teisėtumo klausimai dažnai buvo keliami ne dėl žurnalistų, o su šia profesija nesusijusių asmenų, jų parengtos ir paskelbtos informacijos (socialinių tinklų paskyrų valdytojų, turinio kūrėjų, piliečių žurnalistikos atstovų, komentarų autorių ir pan.) atžvilgiu. Nors ir nebūdami žurnalistais, tokie asmenys yra laikomi viešosios informacijos rengėjais (skleidėjais), kuriems taip pat galioja duomenų apsaugos standartai.

Kaip ir pernai, išliko susidomėjimas jautrių asmens duomenų, ypač susijusių su sveikatos informacija, skelbimo teisėtumo problematika. Informacija apie asmens diagnozę, sveikatos būklę, prognozes, gydymą yra laikoma žmogaus privataus gyvenimo dalimi, kurią viešai skelbti galima tik paties asmens sutikimu. Išimtis gali būti daroma tik aukščiausio lygio viešųjų asmenų atžvilgiu. Siekdami nepažeisti konstitucinės žmogaus teisės į privataus gyvenimo neliečiamumą bei užtikrinti asmens duomenų apsaugą, viešosios informacijos rengėjai (skleidėjai) privalo neviešinti pacientų vardų, pavardžių, nuotraukų, kitų asmens tapatybę galinčių identifikuoti duomenų be jų pačių sutikimo.

Neprarado aktualumo ir klausimai, susiję su žurnalistų (visuomenės) teisės į informaciją ir asmens duomenų apsauga pusiausvyra. Tarnyba sulaukė žurnalistų, viešosios informacijos rengėjų (skleidėjų) užklausų dėl konsultacijų, išaiškinimo dėl teisės gauti informaciją iš valstybės ir savivaldybių institucijų bei įstaigų ir teisės į duomenų apsaugą pagal Reglamentą santykio. Ne tik nacionaliniu, bet ir Europos Sąjungos lygiu susiduriama su problema, kai neteisingai aiškinant Reglamentą, yra nepagrįstai ribojama žurnalistų teisė į informaciją, ypač kai kalbama apie žurnalistinius tyrimus, susijusius su viešaisiais asmenimis. Priešingai savo prigimčiai, Reglamentas tapo valstybės ir savivaldybių institucijų ir įstaigų priedanga, siekiant išvengti žiniasklaidos dėmesio gvildenant viešąjį interesą tenkinančias temas. Žurnalistams atsisakoma suteikti prašomą informaciją motyvuojant tuo, jog tokia informacija yra apsaugos objektas pagal Reglamentą ir negali būti teikiama be atskiro duomenų subjekto sutikimo. Kiekvieną situaciją reikia vertinti individualiai, tačiau asmens duomenų apsauga ir Reglamentas negali būti naudojami kaip žurnalistų funkcijas, būtinas demokratinėje visuomenėje, atlikti trukdantis instrumentas. Netoleruotinos situacijos, kai asmeninius interesus maskuojant tariamai Reglamento suteikiama apsauga, yra pažeidžiama visuomenės teisė žinoti viešąjį interesą tenkinančią informaciją.

Valstybės ir savivaldybių institucijų bei įstaigų atstovai į Tarnybą dažniausiai kreipėsi prašydami konsultacijų dėl duomenų teikimo žurnalistams galimybės, teiktinų duomenų apimties, žurnalisto sąvokos, žurnalistinės veiklos apibrėžimo išaiškinimo. Daugiausia neaiškumų Teisės gauti informaciją iš valstybės ir savivaldybių institucijų bei įstaigų įstatymą įgyvendinančioms institucijoms kėlė vis labiau populiarėjančių laisvai samdomų žurnalistų ir piliečių žurnalistikos atstovų statusas bei jų teisė gauti informaciją, ypač susijusią su asmens duomenimis. Šiame kontekste pažymėtina, kad teismų praktika yra formuojama ta linkme, jog siekiant atsižvelgti į saviraiškos laisvės svarbą visai demokratinei bendruomenei, su ja susijusias sąvokas, įskaitant žurnalistiką, reikia aiškinti plačiai. Išimtis žurnalistikos veiklai nėra siejama su darbo teisiniais santykiais konkrečioje žiniasklaidos priemonėje ar profesiniu priklausymu žurnalistų profesinei organizacijai. Ji suteikiama kiekvienam asmeniui, įsitraukusiam į žurnalistikos veiklą.

Reputacijos problemų turintys asmenys labiausiai domėjosi teisės būti pamirštam realizavimo žiniasklaidoje galimybėmis. Visuomenės informavimo priemonės naudojasi specifinėmis teisėmis, garantijomis ir išimtimis iš bendrų asmens duomenų apsaugos taisyklių. Nors teisė būti pamirštam yra įtvirtinta Reglamente, tačiau Lietuva šios teisės taikymui, kai asmens duomenys tvarkomi įgyvendinant saviraiškos ir informacijos laisvę, yra įtvirtinusi išimtį. Kai asmens duomenys tvarkomi žurnalistikos tikslu, Reglamento 17 straipsnis („Teisei būti pamirštam“) yra netaikomas. Net teistumo išnykimas nėra pakankama faktinė aplinkybė, galinti įpareigoti interneto svetainės valdytoją „pamiršti“ teistą asmenį. Lietuvos įstatymų leidėjas įtvirtino praktiškai absoliučią „teisės būti pamirštam“ išimtį Lietuvoje. Vienintelis atvejis, kai teisė būti pamirštam turi būti praktiškai realizuojama yra tada, kai duomenų subjektas atšaukia sutikimą tvarkyti jo asmens duomenis ir toks sutikimas buvo vienintelis pagrindas tvarkyti jo duomenis. Svarbu pažymėti, kad sutikimo atšaukimas nedaro poveikio sutikimu pagrįsto duomenų tvarkymo, atlikto iki sutikimo atšaukimo, teisėtumui. Be to, asmuo negali reikalauti ištrinti visą žiniasklaidoje paskelbtą turinį remdamasis Reglamentu, nes šis teisės aktas nenumato informacijos, kuri nėra asmens duomenys, pašalinimo pareigos.

Visuomenės informuotumą apie asmens duomenų apsaugą žurnalistikos bei akademinės saviraiškos srityse Tarnyba didino 2021 metais kartu su Mykolo Romerio universitetu pradėdama vykdyti Europos Sąjungos finansuojamą projektą „Darna ar konfliktas: įtampos tarp teisės į asmens duomenų apsaugos ir saviraiškos bei informacijos laisvės šalinimo link“. Buvo suorganizuotas projekto atidarymo renginys, rengiamos įvairios diskusijos, kurių metu suinteresuotiems asmenims teikiama informacija apie žodžio laisvės socialiniuose tinkluose keliamus iššūkius, ypatingą dėmesį skiriant asmens duomenų apsaugai. Minėto projekto rėmuose Tarnyba kartu su Mykolo Romerio universitetu parengė gaires, kaip tvarkyti asmens duomenis socialiniuose tinkluose[1] ir gaires, kurios padės įsivertinti, ar konkretaus socialinio tinklo naudotojo veiklai asmeninėje socialinio tinklo paskyroje taikomi Reglamento reikalavimai[2].

7 Žr. https://www.mruni.eu/wp-content/uploads/2022/02/Gaires-LT.pdf

8 Žr. https://www.mruni.eu/wp-content/uploads/2022/02/Self-check-guidelines-for-general-public-with-infographic.LT_.pdf

REVIEW OF PERSONAL DATA PROTECTION SUPERVISION IN LITHUANIA IN 2021 BY THE OFFICE OF THE INSPECTOR OF JOURNALIST ETHICS

WORD OF THE HEAD OF THE INSPECTOR OF JOURNALIST ETHICS

Last year, the media was dominated by the theme of the pandemic that overwhelmed the world, which was driving consumers to take an interest in political solutions for the management and spread of the disease, its consequences, risks, and scientific research. As Lithuania faced the migration challenge, great focus was also paid to this topic, and the increase in disinformation and incitement to hatred on social networks was recorded.

The mission of the Inspector of Journalist Ethics and the service under his management is to ensure that human rights and freedoms are respected in the field of public information. The main function is to examine complaints by interested persons about the violation of their honour and dignity in the media, the right to the protection of their private life, as well as complaints submitted by data subjects in accordance with the General Data Protection Regulation regarding the processing of personal data for the purposes of journalism, academic, artistic or literary expression. The Office is one of the supervisory authorities of the General Data Protection Regulation in Lithuania.

The duty of the Inspector of Journalists' Ethics is to ensure that the balance between the public interest – the right to receive fair, objective and impartial information – and the protection of other human rights (such as honour and dignity, privacy and personal data) is not undermined, and that producers and disseminators of public information exercise in good faith the right of dissemination of information that has been granted to them.

I would describe 2021 in one word – intense. The past year has been characterised by a high number of inter-institutional meetings, coordination of draft legislation, and participation in working panels (including, on the reform of self-regulation and on data protection in the field of journalism and academic ethics). As in previous years, consultation and training were an important part of the work.

Inspector of Journalist Ethics
Gražina Ramanauskaitė

MANDATE OF THE INSPECTOR OF JOURNALIST ETHICS

The Inspector of Journalist Ethics is an independent public official, accountable to the Seimas, who oversees the implementation of the provisions of the Law on the Provision of Information to the Public and the Law on the Protection of Minors against Detrimental Effect of Public Information. It was also vested with the powers of the supervisory authority in the field of personal data protection: where data are processed for journalistic purposes and for academic, artistic or literary expression, the Inspector of Journalist Ethics monitors the application of the Law on the Legal Protection of Personal Data, enforces Regulation (EU) 2016/679 of the European Parliament and of the Council of 27 April 2016 on the protection of natural persons with regard to the processing of personal data and on the free movement of such data and repeals such data. Directive 95/46/EC (General Data Protection Regulation) (hereinafter referred to as the Regulation) and performs the functions of the supervisory authority of the Convention for the Protection of Individuals with regard to Automatic Processing of Personal Data (ETS No 108) and its Protocols, concluded in Strasbourg on 28 January 1981.

The main function of the Inspector of Journalist Ethics is to deal with complaints from interested persons regarding violations of their honour and dignity, the right to the protection of private life in the media, as well as complaints lodged by data subjects under the Regulation concerning the processing of personal data for the purposes of journalism, academic, artistic or literary expression. It should be noted that although the main function of the Inspector of Journalist Ethics is the examination of complaints from interested persons, the Inspector performs this function within the framework of the purpose of the Inspector of Journalist Ethics, which is set out in the Law on Public Information, as a guarantee of human rights in the field of public information, i.e. to ensure the proper implementation of the public interest – the right to freedom of speech and press, and the proper provision of information.

The Office of the Inspector of Journalist Ethics (hereinafter referred to as the Office) is not mandated to provide methodological assistance on public information issues or to carry out educational and preventive activities in the field of the media, however, the Inspector of Journalist Ethics and the specialists of the Office conduct, to the best of their abilities, trainings and seminars on the issues of ensuring human rights in the media, and provide consultations and information to interested persons on issues related to the public information and personal data protection in the media.

According to the established legal framework, the supervision of the application of the Regulation and the Law on Legal Protection of Personal Data in Lithuania is carried out by two entities – the Inspector of Journalist Ethics and the State Data Protection Inspectorate (hereinafter the SDPI). In order to effectively implement the protection of personal data, it is necessary to ensure smooth cooperation between the two institutions. During the reporting period, inter-institutional meetings were organised, topical operational issues were discussed and available information was exchanged. The Inspector of Journalist Ethics or representatives of the Office were invited and participated in various events, conferences, trainings, where together with representatives of the State Data Protection Inspectorate they shared their knowledge and information on the topics of personal data protection and the right to the protection of private life. In this context, special mention should be made of the event-discussion organised by the Judicial Council on "The Limits of Privacy in the Context of the General Data Protection Regulation". At the aforementioned event-discussion, the Inspector of Journalist Ethics shared institutional practices regarding the provision of information to the producers (disseminators) of public information, the conditions of its collection and publication, the status of a public person, the limits of such a person's right to privacy, and the powers of supervisory authorities in the area of the right to the protection of personal data.

The experience of the implementation of the Regulation in the first two and a half years shows that the need to cooperate with the State Data Protection Inspectorate is only increasing, as practical situations become more complex, and uncertainties arise in the separation and clarification of the competences of the two supervisory authorities. There is a growing need to coordinate the positions of the two supervisory authorities, to ensure uniform interpretation of the provisions of the Regulation, to report, to exchange relevant information, to discuss the most pressing issues of supervision of the application of the Regulation in the search for a harmonised mechanism of action. During the reporting period, there were no cases in the Office where complaints or investigations should be dealt with under the cooperation and consistency mechanism established by the Regulation, i.e. where investigative actions and decisions should be coordinated with other data protection supervisory authorities in the European Union.

In accordance with the Regulation, each personal data supervisory authority prepares an annual report on its activities, which it submits to the European Data Protection Board, the European Commission and the public. In cooperation with the State Data Protection Inspectorate, the Office submits its report on the supervision of data processing together in a single document.

The Inspector of Journalist Ethics also develops international cooperation with the European Data Protection Board, which brings together the supervisory authorities for the protection of personal data in all EU Member States and helps ensure the consistent application of data protection rules throughout the European Union. In 2021, a representative of the Office participated, to the extent possible, in the meetings of the European Data Protection Board, where issues of interpretation and application of the Regulation relevant to the Office were discussed.

In 2021, the Inspector of Journalist Ethics actively participated and delivered presentations at various conferences, took place in events, meetings and discussions on the issues of personal data protection, prevention of bullying, hate speech in cyberspace, suicide coverage in the media, ensuring human rights in the media, provision of information to media representatives, (in)accessibility of information to journalists, etc. In order to increase the awareness of the Office, lectures, seminars and trainings of various formats were organised, during which the activities of the Office, problems of protection of freedom of speech and expression, issues of application of the protection of personal data under the Regulation were presented, respect for human rights in the mass media was promoted.

In 2021, the Office, together with Mykolas Romeris University, launched the European Union-funded project 'Harmony or Conflict: Towards the elimination of tensions between the right to the protection of personal data and freedom of expression and information'. The main objective of the project is to raise awareness of personal data protection in the fields of journalism, social media and academia. During the project, specialists of the Service and scientists of Mykolas Romeris University develop essential guidelines on what to focus on when sharing information on social networks, what may lead to personal data processing violations and where to get knowledge in case of uncertainties. This project will continue until 2023.

NATURE OF COMPLAINTS

In 2021, the overall increase in the number of complaints stabilised. Compared to 408 complaints received in 2020, 325 were received in the previous reporting period. A trend has been observed for a number of years – the inspector is most often contacted about the information published on the Internet (282 complaints) – web portals, social networking accounts (101 complaints), 18 of which were received due to the information published on the video-sharing platform YouTube. The pandemic situation in the country and the world has led to a less diverse range of topics covered in the media. This is likely to have had an impact on people's willingness to assert their rights in the field of public information, and to respond to possible inaccuracies in the public domain. This was mainly a reflection of the spread of COVID-19 disease, the changes taking place in society as a result of the pandemic situation and its management. The content of publicly disseminated information often became the subject of a dispute over a person's right to disseminate information and other human rights protected by law. As in 2020, some of the complaints were directly related to the publicity given to the pandemic situation in the mass media. They were aimed at protection of personal data, possible violation of information about COVID-19 disease outbreaks, protection of privacy, disclosure of facts of the private life of patients. Unreliable content on the internet has caused confusion for people, inaccurate information, especially on social networks, has only deepened and intensified the issues of violation of the basic principles of public information and of fair and objective information.

In accordance with the legal regulation in force in Lithuania, the function of the supervisory authority for the processing of personal data has been assigned to the Inspector of Journalist Ethics. The Inspector of Journalist Ethics must monitor the application of Regulation (EU) 2016/679 and the Law on Legal Protection of Personal Data and ensure that these legal acts are applied when personal data are processed for journalistic purposes and for the purposes of academic, artistic or literary expression. Lithuania has two supervisory authorities for the processing of personal data – the State Data Protection Inspectorate and the Inspector of Journalist Ethics. In total, 54 complaints concerning possible infringement of the processing of personal data were forwarded to the Office by the State Data Protection Inspectorate for examination under its competence during the reporting period. The number of complaints forwarded to the State Data Protection Inspectorate decreased: 80 complaints were forwarded in 2020 and 82 were received in 2019. The drastic dynamics of data protection complaints observed several years after the entry into force of Regulation (EU) 2016/679 and the

increased commitment of personal data subjects to effectively protect their right to data protection have diminished. The upward trend in complaints of data processing infringements reversed in the reporting year. The total number of complaints is lower. In 2021, a total of 112 complaints were received on the right to protection of personal data. In 2020, as in 2019, the most active aim was to protect the right to personal data 16 with 142 complaints received. 133 complaints in 2019 and 69 complaints in 2018. The right to the protection of personal data is one of the two rights most frequently violated. The Regulation notes that rapid technological development and globalisation are posing new challenges for the protection of personal data. The significant increase in the collection of personal data and the worldwide dissemination of personal information, as well as the use of technology, allows access to personal data on an unprecedented scale. Statistically, the number of complaints of personal data breaches on social networks, which increased significantly in 2020, stabilised in the reporting year. However, in order to protect personal data, the location of the potential breach – the social network account – is particularly often indicated. Almost half of the complaints about the right to the protection of personal data are about the publication of data on social networks. Social networks have had a significant influence not only on the dissemination of information in the global information space, but have also fundamentally altered the processes of personal data processing and created preconditions for the emergence of new responsibility entities. A person who has an account on a social network is the originator/disseminator of public information and is responsible for the legality of the information disseminated. Therefore, when publishing information, a person must ensure the right to data protection, privacy, honour and dignity, and other rights. The problem of determining the subject of liability remained a pressing issue in the reporting year. When a person's profile on the social network is named with a nickname or a combination of words instead of a real name (*Jonas I won't tell, Vytas Nothing, GreenGrass* etc.) and the account manager does not disclose his contact information, it is not possible to identify the responsible person (the account manager), some complaints about the content of social networks remain unresolved. In such a case, investigations are terminated on the basis of the Law on Provision of Information to the Public and the Law on the Legal Protection of Personal Data. Although a similar number of complaints have been received regarding personal data processed in traditional media, there is still a growing trend in complaints about possible violations committed on various social networks. As in 2020, during the reporting period, it is noted that the range of disputed media is expanding, and new platforms are emerging that create a medium for violations of a person's non-pecuniary rights. This is demonstrated by the complaints received about social networks such as *TikTok*. Active self-expression of social media account managers has created a marked trend of social media users contacting other social media users about information posted by others on the same social network. Complaints about personal data breaches on social networks share one common feature – conflicts arising from disagreements between individuals, different opinions – leading to the indiscriminate disclosure of the personal data of the other party to the dispute. Social networks provide an opportunity to examine and evaluate the profiles of other users, and in case of disagreement it becomes an incentive to publish personal photos of another person, even with young children. During the reporting year, more complaints were received regarding the processing of personal data of minors represented by their legal representatives for journalistic purposes. Such complaints, as in 2020, challenge the issues of the lawfulness of collecting personal data of children, the lawfulness of publishing 17 photos taken during lessons, as well as disagreements between divorced parents regarding the publication of their minor child's photos on personal social media accounts, and the use of images of minor children made in other circumstances in the social space. A few years ago, after a parent agreed to have his children photographed and published in exchange for free access to a playroom, the use of the children's images for advertising purposes by an unrelated company was discovered. The legal framework provides for special protection of the right of the child to an image. In order not to infringe the rights of the individual in the collection and publication of information, it is forbidden to film, photograph or make audio or video recordings of a child without the consent of at least one of his/her parents, guardians or carers and the child himself or herself. Parents' consent to filming or photographing a child does not imply consent to publicising and/or providing the image of the child to other persons. Parents or their legal representatives must be aware of the publication of the image of the child. It must also be specified what the image will be used for. The consent of the holder of parental responsibility should not be required for direct provision of prevention or counselling services to the child. It should be noted that, as in 2020, during the reporting year, the Office received a number of complaints in which persons complain not about their own data processing, but about the processing of data of other persons, for example, employees, clients, relatives, but no documents proving representation are provided. In 2021, complaints were received regarding personal data processing infringements where personal data are processed for academic purposes, i.e. some of the rarest cases in which individuals lodge complaints in order to protect personal data. In one of the complaints the applicant applied for his personal data collected for the doctoral dissertation being prepared by a doctoral student. In the other, the applicant complained against the higher education institution about the processing of his personal data as a former lecturer and researcher. In 2021, when distinguishing complaints about personal data protection violations according to the object protected, it was noticed that the majority of complaints were traditionally received regarding the person's name and image. A number of complaints also concerned the publication of the amount of remuneration, royalties and severance pay. Individual complaints were related to telephone conversations, business contacts and the publication of car license plates. It should be noted that persons have a broad understanding of the processing of personal data for journalistic purposes,

therefore complaints have also been received regarding the collection of personal data carried out by the media (e.g. at the Centre of Registers). For several years in a row, there has been a trend towards personal data being published on social networks, whereby consumers seek to "punish by publicity" someone they do not like or to report fraudulent behaviour. In such cases, not only the name but also, if known, the residential address, telephone number or place of work are made public. Also in this context, unauthorised photos are taken without permission from another person's social network account. Identity documents of people who owe money continue to be published in the Facebook groups *Aferistai. Apgavikai. Sukčiai (Fraudsters)*, as well as data of persons who performed poor services – in the group *Gerų meistrų kontaktai (Contacts of good handymen)*. In the reporting year, no complaints were received regarding systemic violations of personal data processing on the same social network account, unlike in 2020, when the *Facebook* page *Prakeiktieji* stood out in terms of its content and the scope of the violated 18 rights (as many as 7 similar complaints were forwarded to the various Lithuanian police commissariats for processing under the competence of the Lithuanian Police Commissariat). During the reporting year, there were situations in which the right to the protection of personal data was disproportionately restricted by disclosing a list of community members opposed to the establishment of an animal care facility, including their names, addresses, residences and signatures. Complaints often raise questions about the protection of personal data contained in public documents and the lawfulness of their processing. Although a person's name, surname or position is personally identifiable information, however, the publication of such personal data may be justified by the constitutionally legitimate public interest in knowing when public personal data are published. However, when publishing private personal data, there is an important aspect of necessity in terms of the volume of the data, linked to the collection and further processing of the data. This means that a situation must be assessed on a case-by-case basis in order to determine what is the minimum amount of personal data that is sufficient for the exercise of the freedom of expression and, on the other hand, to ensure the protection of the personal data and to avoid the publication of excessive personal data. In 2021, the Office still receives a significant number of complaints about personal data published in very old publications for the purpose of exercising the right to be forgotten, which is one of the exemptions from the application of the Regulation in cases where personal data are processed for the purposes of journalism and academic, artistic or literary expression. During the reporting year, the Inspector of Journalist Ethics carried out an investigation following a complaint by the applicant, in which he applied for unlawful processing of personal data and the non-exercise of the right to request the deletion of data ("the right to be forgotten") by Google, one of the largest search engines. In conclusion, it should be noted that in the case of application of both the Law on Legal Protection of Personal Data and the Regulation, it is important to assess the balance of competing interests – the protection of personal data and the right of the public to receive information. In order to find this balance, it is important to determine the purpose of the processing, in other words to determine whether the processing is carried out for the purpose of disclosing information, opinions and ideas to the public (for the widely regarded purpose of journalism), as well as whether the processing is lawful (complies with the condition of legality laid down in Article 6(1) of the Regulation).

ANALYSIS OF BREACHES FOUND

The purpose of complaint investigations is to assess whether the balance of competing goods has been breached. Neither freedom of information (expression) nor the right to the protection of honour and dignity (business reputation), private life or personal data should be given unreasonable priority, so as not to distort the essence of any of them, to limit the legitimate and justified public interest in knowing. In a democratic society, balancing the opposing interests of individuals requires respect for the principles of legality, proportionality, equality of persons and a proper balance between the values of society. Both the exercise of freedom of expression and the restriction of that freedom must be lawful, justified and proportionate. The need to strike a fair balance between competing goods has been consistently emphasised by national and international courts. In assessing whether the limits of freedom of information (expression) have not been exceeded, the conduct of the producer (disseminator) of public information in relation to the person to whom the information is disseminated and the addressee may have a decisive influence. The Inspector's decision often protects a person, his personal non-property right, but on the other hand, the Supreme Administrative Court of Lithuania (SACL) has repeatedly emphasised that although one of the functions of the Inspector of Journalist Ethics provided for in the Law on the Provision of Information to the Public is the examination of the complaints of the persons concerned, the Inspector has to carry out this function in the light of

the purpose of the Law on the Provision of Information to the Public (Article 1 (1), 49 (1)), i.e., by ensuring the proper exercise of the public interest – the freedom of speech and the press, and the provision of information.

While the Inspector of Journalist Ethics monitors the application of the Regulation and the Law on the Legal Protection of Personal Data and ensures that these legal acts are applied when personal data are processed for the purposes of journalism and academic, artistic or literary expression, the data subject's complaint regarding the right to the protection of personal data is often found to be unfounded (dismissed). Such cases are commonplace when dealing with complaints from public persons about the processing of their personal data. The Regulation notes that the right to the protection of personal data is not absolute, but must be assessed in the light of its public purpose and in harmony with other fundamental rights, in accordance with the principle of proportionality. Thus, when assessing whether the processing of the applicant's personal data was necessary for the purposes of the legitimate interests of the controller/processor, the content and scope of the data processed and the purpose/importance of the journalistic investigation are taken into account. Where it is established that personal data are processed for the purpose of verifying and/or disclosing information which is reasonably of interest to the public, the interests of the controller are recognised as overriding the right of the data subject, often a public person, to the protection of personal data.

The number of personal data processing infringements in the media increased significantly in the reporting year: In 2021, a total of 53 infringements of the right to personal data protection were identified, in other words, 47% of the complaints in which data subjects raised the issue of the lawfulness of personal data processing were found to be justified and corrective actions were taken within their competence. In 2020, 12 infringements were detected, 30 in 2019, 8 in 2018 and 7 in 2017. In the reporting year, the most frequent breaches were of the principles and conditions for lawful processing of personal data.

Diagram 1

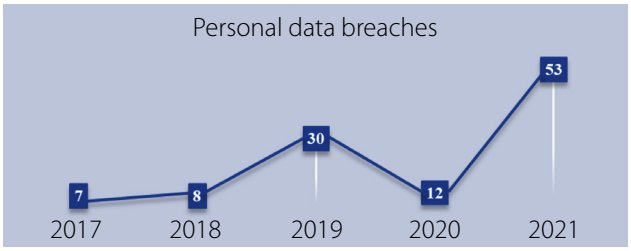

Processing of personal data is only considered lawful if it fulfils at least one of the legality conditions laid down in Article 6 of the Regulation. In all cases, it is necessary to take a responsible approach to the information to be published, to make sure that the preparation and publication of the information will not infringe the principles and conditions of lawfulness of the processing of personal data and that the interests or fundamental rights and freedoms of the data subject are not overridden, and consent must be obtained to the publication or withholding of such information.

When analysing the identified violations of the processing of personal data, it has been noticed that very often applicants, when submitting a complaint about the same information, see violations of both the legality of the processing of personal data and the right to privacy. However, not all cases where a violation of one of these rights is found will also lead to a finding of a violation of the other, as these rights, although very similar in nature, are not identical. As in the case of the right to privacy, decisions on the violation of the processing of personal data are most often warned by the controllers of personal data by illegally disclosing their name and image. Violations were also detected by unlawful processing of such data as the car's license plate number, health data, workplace, address, personal identification number.

Decisions have also been taken during the accounting year on actions for the collection of personal data when data is collected for the purpose of journalism. It was stated in the decisions that the journalist has the duty to publish only verified, true information, therefore, when checking the information that is the subject of a journalistic inquiry; the journalist has the right to collect data about the person at the State Enterprise Centre of Registers. If the information is not confirmed and no publication is made, it does not mean that the data were collected for a non-journalistic purpose and illegally. However, one decision established that the processing of personal data was carried out in an unfair and non-transparent manner, since the journalist, while working in the mass media outlets located in two different cities, used the data provision agreement with one of the rights granted by the means to collect information in the State Enterprise Centre of Registers and published the collected information in another mass media, which does not have a contract with the State Enterprise Centre of Registers. In this case, the journalist, aware of the obligations set out in the pledge of confidentiality, did not comply with them and, abused the position by using the rights granted in one media outlet to publish the information collected in another medium which does not have the rights permitted by the contract.

No less than three decisions have found infringements of the processing of personal data in relation to the disclosure of health data related to the infection with COVID-19 disease. The decisions state that although there is a public interest in publishing information on the spread of the disease, the sources and the measures taken to prevent infection, the information on specific infected persons is nonetheless excessive, the main subject of the publications may be developed without this information. In this case, the rights of the data subject take precedence over the public interest in knowing health data.

Another decision assessed the legitimacy of the publication of the personal identification number in the publication. The originator (disseminator) of the public information claimed that it was impossible to identify the applicant from the document released, as the applicant's surname was not written next to the personal identification number. However, taking into account the content and context of the publication as a whole, the decision concludes that it is clear from the content and purpose of the publication that the applicant's personal identification number is clearly referred to in the accompanying will, with a minimal distortion of the applicant's former name (which is detailed in the publication). The disclosure of a personal code to the public is imperatively prohibited by the provisions of the Law on the Legal Protection of Personal Data. One of the judgments also examined the lawfulness of disclosure of the fact of loss of Lithuanian citizenship to the applicants. The decision noted that although the information was published after copying it from the Register of Legal Acts, i.e. the order of the Minister of the Interior, however, according to the case-law, the mere fact that the information was already available to the public or provided by a public authority does not mean that the protection of personal data is eliminated in respect of this information. There was no public interest in such information and no public need to know such information.

During the reporting year, the Inspector of Journalist Ethics also assessed the lawfulness of publishing personal data of a minor child. The judgment found that after the parent separation, a friend of the child's father posted photos of the young child on her social networking accounts without her consent. According to the Law on the Provision of Information to the Public, it is forbidden to film, photograph or make audio or video recordings of a child without the consent of at least one of the parents, guardians or custodians and the child himself. In the present case, the mother of the minor child objected to the posting of her daughter's image on her social networking accounts by a person who is not related to the child, and it has not been established that the child's father has given his consent. At the same time, it was found that no circumstances existed for the publication of the photographs which demonstrated that the public interest in knowing such information outweighed the interests of the data subject.

CONSULTATIONS AND INFORMATION

The Office, as a body that brings together competences in the field of media law and the protection of human rights in the media, is not only contacted with complaints, but also with various inquiries, requests for advice and information.

In 2021, the Office provided a total of 933 consultations. In comparison with the previous reporting period, the number of consultations has decreased (in 2020 – 1179, in 2019 – 1121, in 2018 – 719). It is believed that this, as well as the whole media field, has been affected by the pandemic and by long-term lockdown in the country. As in previous years, the main focus has been on the interpretation and application of the Regulation in the field of media. This accounts for around two-thirds of all advice provided. Although this legal act of the European Union, which implemented the personal data protection reform, was already implemented on 25 May 2018, however, in the activities of the Office, we observe that the issues related to the situations when personal data are processed for the purposes of journalism, academic, artistic or literary expression are practically unchanged.

Diagram 2

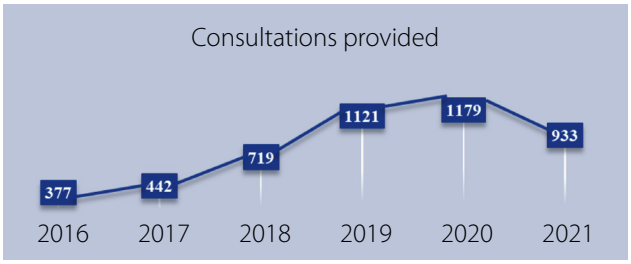

As in previous years, the most common issues raised during the reporting period were related to the implementation of data subjects' rights in the activities of the mass media, filming (photographing) of persons in public places, events, educational institutions, the public publication of such images, distribution of children's photographs without the parents' consent, publication of a person's name, surname, image, home address, car registration number, information about a person's health. Strengthened legal protection requirements for personal data have boosted the need for consultation on the appropriate form of expression of consent to the processing, duration of data retention, video surveillance and unlawful collection and publicity of information on the private life of a person. Given that the Regulation does not fully apply to the processing of personal data for journalistic purposes, stakeholders often ask about exemptions where the right to protection of personal data is combined with the right to freedom of expression and freedom of information, sanctions for breaches of data processing, etc. There is an interest in the legal regulation of public data availability and re-use.

The Office also receives requests for advice on the processing of personal data of legal persons and natural persons associated with them for journalistic purposes on open data platforms which normally process data collected from registers of legal persons, state information systems and other official sources. This type of consultation is sought both by the persons operating such data platforms and by the persons whose data are made publicly available on those platforms. The issue of legitimacy of the processing of personal data has often been raised not in relation to journalists, but in relation to persons outside the profession and the information they have produced and published (social media account managers, content creators, citizens' journalism representatives, commentators, etc.). Although they are not journalists, such persons are considered to be producers/disseminators of public information who are also subject to data protection standards.

As last year, there was continued interest in the legality of the publication of sensitive personal data, in particular health information. Information about a person's diagnosis, health condition, prognosis and treatment is considered part of a person's private life and can only be made public with the person's consent. An exception can be made only for the highest level of public figures. In order not to violate the constitutional human right to privacy and to ensure the protection of personal data, producers/disseminators of public information are obliged not to disclose patients' names, surnames, photographs and other personally identifiable data without their consent.

Issues relating to the balance between the right of journalists (the public) to information and the protection of personal data have not lost their relevance either. The Office has received requests from journalists and public information producers/disseminators for advice and clarification on the relationship between the right to receive information from state and municipal authorities and bodies and the right to data protection under the Regulation. There is a problem of misinterpretation of the Regulation not only at national level, but also at European Union level which unduly restricts the right to information of journalists, especially when it comes to journalistic investigations concerning public figures. Contrary to its nature, the Regulation has become a privacy screen for state and municipal institutions and bodies to avoid media attention on topics of public interest. Journalists are denied the requested information on the grounds that such information is subject to protection under the Regulation and cannot be provided without the data subject's individual consent. Each situation must be assessed on its own merits, but the protection of personal data and the Regulation must not be used as an instrument to hinder the exercise of journalists' functions, which are essential in a democratic society. Situations where vested interests are masked by the protection allegedly afforded by the Regulation and the public's right to know information in the public interest is infringed, are intolerable.

Representatives of state and municipal institutions and bodies most often contacted the Office for consultations on the possibility of providing data to journalists, the scope of the data to be provided, the concept of a journalist, and clarification of the definition of journalistic activities. The most confusing issue for the institutions implementing the Law on the Right to Information from State and Municipal Institutions and Bodies was the status of the increasingly popular freelance journalists and citizens' journalism representatives and their right to receive information, in particular in relation to personal data. In this context, it should be noted that case-law has been evolving in the direction that, in order to take into account the importance of freedom of expression for the democratic community as a whole, the related concepts, including journalism, must be interpreted broadly. The exemption for journalistic activities is not linked to the legal relationship of employment with a particular media outlet or to professional membership of a professional organisation of journalists. It is granted to anyone involved in journalism.

Persons with reputational problems were most interested in the possibilities of exercising the right to be forgotten in the media. The media enjoy specific rights, safeguards and exemptions from the general rules on the protection of personal data. Although the right to be forgotten is enshrined in the Regulation, Lithuania has established an exception to the application of this right when personal data are processed in the exercise of freedom of expression and information. Where personal data are processed for journalistic purposes, Article 17 of the Regulation ("Right to be forgotten") does not apply. Even the annulment of the criminal record is not a sufficient factual circumstance that may oblige the webmaster to "forget" the person once sentenced. The Lithuanian legislator has established a practically absolute exception to the "right to be forgotten" in Lithuania. The only case in which the right to be forgotten must be exercised in practice is where the data subject withdraws his or her consent to the processing of his or her personal data and such consent was the only basis for the processing of his or her data. It is important to note that withdrawal of consent does not affect the lawfulness of processing based on consent carried out before the withdrawal of consent. Moreover, a person cannot request the deletion of all content published in the media on the basis of the Regulation, as this legislation does not provide for the obligation to remove information that is not personal data.

In 2021, the Office raised public awareness of the protection of personal data in the fields of journalism and academic expression by launching a European Union-funded project together with Mykolas Romeris University entitled "Coherence or Conflict: Towards the elimination of tensions between the right to the protection of personal data and freedom of expression and information'. A project launch event was organised and various discussions were held to provide stakeholders with information on the challenges of freedom of expression on social networks, with a particular focus on the protection of personal data. Within the framework of the project, the Office, together with Mykolas Romeris University, has developed guidelines on how to process personal data in social networks[1] and guidelines that will help to assess whether the activities of a particular social network user in a personal social network account are compliant to the requirements of the Regulation[2].

7 See https://www.mruni.eu/wp-content/uploads/2022/02/Gaires-LT.pdf

8 See https://www.mruni.eu/wp-content/uploads/2022/02/Self-check-guidelines-for-general-public-with-infographic.LT_.pdf

https://vdai.lrv.lt/

„ADA gidas“

www.zeit.lt